

TANTERV MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓVAL

Általános középfokú képzés

MAGYAR MINT ANYANYELV

Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium a
Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott
területén

TANTERV MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓVAL

A TANTÁRGY NEVE: magyar mint anyanyelv

Kétnyelvű (szlovén-magyar) gimnázium a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén:

kötelező tantárgy (560 óra)

érettségi standard (560 óra)

KÉSZÍTETTE A TANTÁRGYI TANTERVI BIZOTTSÁG:

Készítették a magyar tantervi bizottság gimnáziumi magyar anyanyelvi csoportjának a tagjai: dr. Péter Gaál, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru - *Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara*; Laura Horvat, Dvojezična srednja šola Lendava- *Kétnyelvű Középiskola, Lendva*; Mária Pisnjak, Zavod Republike Slovenije za šolstvo - *Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete*; dr. Jutka Rudaš, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru - *Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara*.

GRAFIKAI TERVEZÉS: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

KIADJA A: Nevelésügyi és Oktatási Minisztérium és az SZK Oktatási Intézete

A NEVELÉSÜGYI ÉS OKTATÁSI MINISZTERIUM RÉSZÉRŐL: dr. Vinko Logaj

AZ SZK OKTATÁSI INTÉZETE RÉSZÉRŐL: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

ONLINE KIADÁS

<https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni-nacrti/2026/un-dp-magyar-mint-anyanyelv-dv.pdf>

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 245. seji, dne 19. 06. 2025, določil učni načrt Magyar mint anyanyelv za izobraževalni program dvojezične gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na 245. seji, dne 19. 06. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu Magyar mint anyanyelv za izobraževalni program dvojezične gimnazije na narodno mešanem območju Prekmurja.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](#)-ID [254807299](#)

ISBN 978-961-03-1230-7 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

NEVEZD MEG! – NE ADD EL! – ÍGY ADD TOVÁBB!

A képzési programok megújítása a kulcsfontosságú programdokumentumok (az óvodai, az általános és a középiskolai tantervek) korszerűsítésével.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

HOGYAN IGAZODJAK EL?

TIPIKUS OLDALAK

Az egyes témák tartalmi keret vagy más tantárgyspecifikus elv szerinti szerveződés alapján jöttek létre. A témák tehát olyan – a tantárgy céljain alapuló – témakörök, készség- vagy képességterületek, didaktikai egységek, konceptusok, amelyeket a tanulás folyamatában a diákoknál szeretnénk fejleszteni, illetve kiépíteni.

A téma típusa:
Kötelező
Választható

A téma leírása – keretet
adva a céloknak –
kiemeli a legfontosabb
ismérveket.

A téma kiegészítő magyarázata
tartalmazhatja a téma
konceptióját, iránymutatásokat
és/vagy utasításokat
adhat a téma tartalmára,
típusára, bontására, címére,
időtartamára, tevékenységeire,
a tevékenységek
végrehajtására, az oktatási
segédeszközökre, illetve más,
a téma szempontjából fontos
dologra vonatkozóan.

A TÉMA CÍME

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin usciabab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulpalum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti conmihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaepeped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorryum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Gimnázium | matematika

Oldalszám, képzési
program, tantárgy.

A **KC** jelölés a közös célok területeinek kulcscéljait jelöli.

A sorszám a közös célokat összefoglaló táblázatra utal.

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

CÉLOK

A **K** betű a kötelező célokat jelöli.

A **V** a dönthető betűkkel irt választható célokat jelöli.

K: Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
V: Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui. **KC** (2.2.2.1)
V: Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.
K: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **KC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.
- » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
- » Ma vellaut quatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- » Omnim ut doluptur, quam consequi.
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.
- » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

FOGALMAK:

☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint ☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint
☐ veligna tessint ☐ laborerat voluptiurem ☐ veligna tessint

9 Gimnázium | matematika

Elsősorban azok a fogalmak, amelyeket a diáknak ismernie vagy értenie (és/ vagy értelemszerűen használnia) kell, de szerepelhetnek köztük ajánlott fogalmak is. A (szak) kifejezések gyűjteménye teszi teljessé az egyes témákat, és nagyban segíti a tanárt az oktatási munka megtervezésében. Tartalmazza az egyes témák szakterminológiájának elvárt ismeretét az oktatás adott szakaszában.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

Az adott témához felhasznált forrás- és irodalomjegyzék.

A célok csoportjához felhasznált forrás- és irodalomjegyzék.

A TÉMA CÍME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Külső link

HOGYAN IGAZODJAK EL?

A MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓT TARTALMAZÓ TANTERV FELÉPÍTÉSE

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A tantárgy rendeltetése

Tantárgyi irányelvek

A tanár számára kötelező utasítások

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

Iránytű a módszertani útmutatóhoz

A módszertani útmutatóban való eligazodást segíti.

Általános módszertani útmutató

Valamennyi tantervben azonos, egyeztetett szöveg.

Általános ajánlások a tudás értékeléséhez

Tantárgy-pedagógiai útmutató

A célok és követelmények megvalósítását szolgáló, kipróbált és hatékony oktatási stratégiák vázolója, a diák aktív szerepének a hangsúlyozásával.

Figyelembe veszi a téma sajátosságait, a tantárgyon belüli helyét és más tantárgyakkal való kapcsolódását, valamint a diák életkori sajátosságait.

TÉMA

TÉMA

TÉMA

...

A téma címe

A téma leírása

A téma kiegészítő magyarázata

Módszertani ajánlások a témához

A megfogalmazott kritériumok a tanulás folyamatában segítik a diákot és a tanárt a megszerzett tudás minőségének a javításában (eredményességi kritériumok), valamint az értékelési kritériumok kialakításában.

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

...

Célok

Követelmények

Fogalmak

Módszertani ajánlások a célok csoportjához

A tudás bizonyításának ajánlott módjai

Leíró kritériumok

Az egyes célcsoportokra vonatkozóan konkrét oktatási stratégiákat, módszereket, tevékenység- és feladatmintákat, módosításokat, taneszközöket határoz meg.

Vázolja, milyen módon bizonyíthatják a diákok a tudásukat mind a tanulás, mind az értékelés során. A hangsúly nem a könnyen mérhető (pl. feladatlap), hanem a komplex tudáson van.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

MELLÉKLETEK

TARTALOMJEGYZÉK

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA.....	10	FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT.....	72
A tantárgy rendeltetése	10	Könyv- és könyvtárhasználat.....	73
Tantárgyi irányelvek	10	Digitális forrás- és eszközhasználat.....	75
A tanár számára kötelező utasítások	11	AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI	77
MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ.....	12	Ifjúsági irodalom	78
Iránytű a módszertani útmutatóhoz	12	A klasszikus és kortárs krimi.....	81
Általános módszertani útmutató.....	12	Sci-fi, fantasy és disztópia	83
Általános ajánlások a tudás értékeléséhez ...	14	Kortárs alternatív lírai szövegek és színházi foglalkozások	85
Tantárgy-pedagógiai útmutató	15	BEVEZETÉS AZ IRODALOMBA.....	87
TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK	24	Bevezetés az irodalomba.....	87
NYELV ÉS TÁRSADALOM.....	25	RÉGI KOROK IRODALMA	90
Ember és nyelv.....	26	Antik irodalom	91
A nyelvváltozatok.....	29	Biblia	94
KOMMUNIKÁCIÓ.....	31	A középkor irodalma	96
Kommunikáció, tömegkommunikáció, közösségi média.....	32	A RENESZÁNSZTÓL A FELVILÁGOSODÁSIG	98
A SZÖVEGEK VILÁGA	36	A reneszánsz irodalma	99
Szövegtan	37	A barokk irodalma	103
Stilisztika	40	A francia klasszicista dráma	105
Szövegtípusok és szövegfajták.....	42	A felvilágosodás irodalma	107
Magánéleti és közéleti szövegtípusok.....	44	A ROMANTIKÁTÓL A REALIZMUSIG	110
Az iskolában használt szövegtípusok	47	Szemelvények az európai romantika irodalmából	111
A továbbtanuláshoz és a munka világában szükséges gyakorlati szövegtípusok.....	49	A magyar romantika irodalma.....	113
A digitális kommunikáció szövegtípusai	51	A realizmus irodalma	116
A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA	53	SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMÁBÓL	119
Hangtan és alaktan	54	Szemelvények a 20. század világirodalmából	120
Jelentéstan és szófajtan	57	A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA	123
Mondattan.....	59	A Nyugat és szellemi köre	124
NYELVROKONSÁG ÉS NYELVTÖRTÉNET	62	Prózai művek a Nyugatban.....	126
Nyelvrokonság	63	Lírai művek a Nyugatban.....	129
Nyelvtörténet	65	A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR IRODALMA	133
HELYESÍRÁS ÉS HELYESEJTÉS	67		
Helyesírás	68		
Helyesejtés	70		

Trauma és irodalom	134	ANTIK IRODALOM	157
A századközép magyar irodalma.....	137	BIBLIA	157
A (poszt)modern magyar irodalom	140	A KÖZÉPKOR IRODALMA	157
HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM	142	A RENESZÁNSZTÓL A FELVILÁGOSODÁSIG ..	157
Határon túli magyar irodalom	142	A RENESZÁNSZ IRODALMA	157
KORTÁRS MAGYAR IRODALOM	145	A BAROKK IRODALMA.....	157
Kortárs magyar irodalom	146	A FRANCIA KLASSZICISTA DRÁMA.....	157
SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI		A FELVILÁGOSODÁS IRODALMA.....	157
SZÖVEGEK MENTÉN.....	148	A ROMANTIKÁTÓL A REALIZMUSIG	157
Szóbeli és írásbeli szövegalkotás irodalmi		SZEMELVÉNYEK AZ EURÓPAI ROMANTIKA	
szövegek mentén	149	IRODALMÁBÓL.....	157
FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT		A MAGYAR ROMANTIKA IRODALMA.....	157
.....	153	A REALIZMUS IRODALMA	158
Módszertani útmutató	153	SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD	
NYELV ÉS TÁRSADALOM	154	VILÁGIRODALMÁBÓL	158
EMBER ÉS NYELV	154	SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD	
A NYELVVÁLTOZATOK.....	155	VILÁGIRODALMÁBÓL	158
KOMMUNIKÁCIÓ	155	A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR	
KOMMUNIKÁCIÓ, TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ,		IRODALMA.....	158
KÖZÖSSÉGI MÉDIA	155	A NYUGAT ÉS SZELLEMI KÖRE	158
A SZÖVEGEK VILÁGA	155	PRÓZAI MŰVEK A NYUGATBAN	158
SZÖVEGTAN	155	LÍRAI MŰVEK A NYUGATBAN	158
A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA.....	155	A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR	
HANGTAN ÉS ALAKTAN.....	155	IRODALMA.....	158
NYELVROKONSÁG ÉS NYELVTÖRTÉNET	155	TRAUMA ÉS IRODALOM	158
NYELVTÖRTÉNET	155	A SZÁZADKÖZÉP MAGYAR IRODALMA	158
HELYESÍRÁS ÉS HELYESEJTÉS	155	HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM	158
HELYESÍRÁS.....	155	SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS	
HELYESEJTÉS	155	IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN	159
FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT	156	SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS	
KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRHASZNÁLAT	156	IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN	159
AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI	156	MELLÉKLETEK	160
IFJÚSÁGI IRODALOM	156		
A KLASSZIKUS ÉS KORTÁRS KRIMI	156		
SCI-FI, FANTASY ÉS DISZTÓPIA	156		
RÉGI KOROK IRODALMA.....	157		

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A TANTÁRGY RENDELTETÉSE

A Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén a szlovén nyelv mellett az őshonos magyar nemzeti közösség nyelve is hivatalos nyelv. A kétnyelvű nevelési-oktatási intézményekben nemcsak tantárgyként van jelen, hanem a tanítási nyelv szerepét is betölti. A magyar mint anyanyelv tantárgy a kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnáziumban alapvető közismereti tárgy, amely az általános iskolai anyanyelvtanításra épít.

A tantárgy célja, hogy megőrizze és erősítse a nemzeti/nemzetiségi nyelvi és kulturális identitást, tudatosítsa a magyar nyelv és irodalom szerepét, valamint fontosságát, továbbá felkészítse a diákokat a más nyelvek, irodalmak és kultúrák iránti nyitottságra a modern globalizált társadalom keretrendszerében. Fontos szempont a tantárgy más tantárgyakhoz és műveltségterületekhez való kapcsolódása is. A tantárgy elengedhetetlen az egyén lelki és (inter)kulturális jóllétének megteremtéséhez, a továbbtanuláshoz és az élethosszig tartó tanuláshoz.

TANTÁRGYI IRÁNYELVEK

A diákok a nyelvi-nyelvtani ismeretek birtokában, az adott szituációnak megfelelő nyelvváltozat kiválasztásával képesek lesznek a különböző beszédhelyzetekben való kulturált nyelvi megnyilvánulásra, az önálló gondolkodásra és ismeretszerzésre, valamint a véleménykifejtésre.

A klasszikus és kortárs magyar irodalmi művek megismerése, valamint azok európai kulturális keretekben való elhelyezése erősíti és elősegíti a saját és más kulturális örökségek megértését és befogadását; fejleszti a kritikus gondolkodást, valamint az etikai, érzelmi és esztétikai értékítéletet.

Fontos irányelv az ismeretátadás, a hagyományátörökítés és értékközvetítés, a gondolkodni tanítás, a kognitív struktúrák kialakítása, valamint az önálló értelmezések létrehozása.

A diákok tudatosítják az anyanyelv fontosságát a magyar nyelvi és kulturális, valamint a szlovén–magyar nyelv-, illetve kultúrákőzi térben. Megőrzik a személyes érintkezés, valamint a közösségépítés semmivel sem pótolható értékét.

A TANÁR SZÁMÁRA KÖTELEZŐ UTASÍTÁSOK

Anyanyelvi nevelésre és irodalomtanításra évfolyamonként az órák 50-50%-át szánjuk.

A tanár részesítse előnyben az aktív tanítási-tanulási formákat: a projekt munkát, a kooperatív tanulást, a felfedezési tanulást, a problémamegoldást, a drámapedagógiai eljárásokat stb. Fontos, hogy a tanórák változatosak, ezáltal motiválók legyenek. Hangsúlyt kell fektetni a tanulás tanulására is, hogy a diákok tudjanak lényegyet kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban pontosan, árnyaltan megfogalmazni stb.

A diákok a tanítási-tanulási folyamat során a nyelvi és irodalmi nevelés céljai mellett, illetve azok segítségével a kulturális, állampolgári, digitális és vállalkozói kompetenciáikat, valamint a fenntartható fejlődéshez, az egészséges életmódhoz és jólléthez szükséges készségeiket is fejlesztik.

A tanár a tanítási folyamat tervezése és megvalósítása során tartsa szem előtt az egyes diákok sajátos nevelési igényét, és szükség esetén biztosítsa számukra a megfelelő módosításokat.

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

IRÁNYTŰ A MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓHOZ

Az Iránytű a módszertani útmutatóhoz, az Általános módszertani útmutató és az Általános ajánlások a tudás értékeléséhez c. részeket az Oktatási Intézet munkatársai készítették.

A tanárokat a tantervek gyakorlatban való megvalósításában módszertani útmutatók segítik, amelyek az egyes tanterveken belül több szinten is megjelennek, és – meghatározva mind az általános elveket, mind konkrét megoldásokat kínálva – ily módon kiegészítik egymást.

Az Általános módszertani útmutató és az Általános ajánlások a tudás értékeléséhez a tanári tervezés, a tanítás és a pedagógiai értékelés alapvető, minden tantárgyra vonatkozó irányelveit tartalmazzák. Összhangban vannak az Útmutató az általános és középiskolai tantervek módszertani útmutatóinak elkészítéséhez, valamint Az általános iskolai és gimnáziumi tantervek megújításának támpontjai című dokumentumokkal, és a szövegük minden tantervben megjelenik.

A tantárgy-pedagógiai útmutató a tantárgy/terület egészére vonatkozó módszertani ajánlásokat tartalmazza, vagyis azokat a módszereket és stratégiákat, amelyek különösen ajánlottak a tantárgy jellegének és specifikumainak alapján.

Az egyes tantárgyak tanterveinek központi részét a témák jelentik, amelyek célok csoportjaiból épülnek fel. A Módszertani ajánlások a témához és a Módszertani ajánlások a célok csoportjához mezők konkrét, a témára, illetve célcsoportra vonatkozó ajánlásokat tartalmaznak. Itt olvashatók a téma tárgyalásának gyakorlatban bevált, leghatékonyabb stratégiái, amelyek kiválasztása a diákok életkori sajátosságai, előzetes tudása, valamint a más tantárgyakkal való összefüggés figyelembevételével történt. Itt akár óratervezetek, tanítási forgatókönyvek is találhatóak.

A Módszertani ajánlások a célok csoportjához mezőt követő A tudás bizonyításának ajánlott módjai és Leíró kritériumok mezőben az adott témához, illetve célcsoporthoz kapcsolódóan útmutató olvasható az értékeléshez (nyomon követés, ellenőrzés, osztályozás).

ÁLTALÁNOS MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

A tanár a tanterv megvalósítása, a minőségi tanulás és a diákok optimális testi-lelki fejlődése érdekében biztonságos és ösztönző tanulási környezetet igyekszik biztosítani. Ebből a célból a tanítás során olyan különféle didaktikai stratégiákat alkalmaz, amelyek magukban foglalják azokat a tanulási formákat, módszereket, technikákat, oktatási eszközöket és anyagokat, amelyek lehetővé teszik mind az aktív részvételt, mind az önálló tanulást. Ezeket mindig a tanulási célok, ill. tartalmak szándékát és jellegét, valamint az egyes diákok,

diákcsoportok vagy osztályok tanulási és egyéb, a tanulás szempontjából fontos jellemzőit figyelembe véve választja ki.

A biztonságos és támogató tanulási környezet megteremtése érdekében a tanár:

- ösztönzi a kölcsönös elfogadást, az együttműködést, az érzelmi és társas támogatást;
- serkenti az érdeklődést, ösztönzi a tanulás iránti érdeklődést és motivációt, támogatja a különböző tehetségek fejlesztését;
- a diákokat bevonja a tanulás tervezésébe;
- minőségi tanításban részesíti a diákokat, önálló tanulást szervez (egyéni, párokban, csoportokban), különböző fokú irányítás és ösztönzés mellett;
- a diákok számára lehetővé teszi a tudás és a tapasztalatok kölcsönös cseréjét, a támogatást és az együttműködést;
- felismeri és figyelembe veszi a diákok előzetes tudását, valamint a közös és egyéni tanulással, szociális, érzelmi, (inter)kulturális, testi és egyéb szükségleteikkel kapcsolatos igényeiket;
- a diákokat megfelelő tanulási kihívások elé állítja, és ösztönzi a haladásukat;
- ellenőrzi a diákok tananyagértését, ösztönzi az önálló tanulás folyamatának tudatosítását és irányítását;
- a tanítási folyamatot a folyamatos nyomon követésnek és a tudás ellenőrzésének a megállapításaihoz igazítja;
- lehetővé teszi a tudás épülését mind a tantárgyon belül, mind a tantárgyak között;
- különböző tanulási környezetekben tanít és szervez önálló tanulást (beleértve a virtuális és az osztálytermen kívüli tanulási környezeteket is), autentikus tanulási források felhasználásával, valamint releváns életproblémák és élethelyzetek megoldásával;
- a tantárgyi célok megvalósítása mellett a különböző területek (nyelv, állampolgárság, kultúra és művészet; fenntartható fejlődés; egészség és jóllét; vállalkozói kompetenciák; digitális kompetenciák) közös céljait is megvalósítja.

A tanár a tanterv céljainak és követelményeinek megvalósítása során lehetővé teszi, hogy a diákok felismerjék és megértsék:

- a tanulás értelmét, ill. célját (mit és milyen céllal fognak tanulni);
- saját tanulásuk eredményességét (hogyan és mi alapján fogják tudni, hogy sikeresek-e a tanulásban, és elérték-e a célt);
- a tanulás és tudás különböző bizonyítékainak jelentőségét;
- a visszajelzések szerepét a folyamatos haladásban és a "képes vagyok rá" érzés erősítésében;
- a társaktól való tanulás és a társaktól kapott visszajelzés fontosságát.

Az átfogó és elmélyült tudás érdekében a tanár különféle tantárgyi vagy tantárgyközi tanulási kihívásokat tervez, amelyek során a diákok aktívan kutatnak, vizsgálnak, tesztelnek, összehasonlítanak, elemeznek, érvelnek, életszerű problémákat oldanak meg, tapasztalatokat és visszajelzéseket cserélnek. Ezáltal bővítik meglévő ismereteiket, új ismereteket szereznek, fejlesztik kreativitásukat, az innovációs képességüket, a kritikus gondolkodást és egyéb transzverzális készségeiket. Ennek érdekében a tanár, ha erre mód van, projektalapú tanulást, problémaalapú tanulást, kutatásalapú tanulást, kísérleti módszert, tapasztalati tanulást és gyakorlati oktatást szervez, aminél megfelelő oktatási módszereket, segédeszközöket, anyagokat és modern digitális technológiát alkalmaz.

A tanár a belső differenciálást, az egyénre és a személyre szabott tanulást a diákok különböző képességeinek és igényeinek figyelembevételével az alábbiak módosítása által szervezi meg:

- a tanulási környezet megteremtése megfelelő didaktikai stratégiák, tanulási tevékenységek és oktatási formák kiválasztásával;
- a tanítási célok és tartalmak terjedelme, követelményszintje és összetettsége;
- a tanulási folyamat sokszínűsége és üteme;
- a tudás és a várt eredmények bizonyításának módjai.

A tanár az egyénre és a személyre szabott tanulás elvét a diákok házi feladatának tervezése során is szem előtt tartja. A házi feladat legyen átgondolt és változatos, a rendeltetése legyen egyértelmű: a tudás elmélyítését és a további tanulásra való felkészítést szolgálja.

Az egyénre és a személyre szabott tanulás a tehetséges diákok adottságainak és különleges képességeinek fejlesztése szempontjából is fontos. Még nagyobb jelentőséggel bír azonban a sajátos nevelési igényű, tanulási nehézségekkel küzdő, hátrányosabb környezetből, illetve más országokból érkező diákok fejlődése, tanulása és beilleszkedése szempontjából. A tanár az inkluzív tanítási gyakorlatban alkalmazott, egyénre szabott tanítás-tanulás során, az egyéni fejlesztési tervekben megfogalmazott módosításokat alkalmazva azonosíthatja és csökkentheti azokat a nehézségeket, amelyek a felsorolt diákcsoportok számára nehezítik az optimális tanulást, haladást és tudásszerzést.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK A TUDÁS ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tudás értékelésén a diákok tudásának megállapítását értjük a teljes tanítási folyamat során, tehát mind a tudás nyomon követését, ellenőrzését (a diákok előzetes tudásának megállapítását a tanulás valamennyi szakaszában), mind az osztályozást.

Első fázisban a tanár folyamatosan figyelemmel kíséri az egyes diákok tanulását, ösztönzi őket a tanulásban, minőségi visszajelzést ad nekik, és egyúttal megfelelően módosítja saját tanítását. A tanítási folyamat során először aktiválja és megállapítja a diákok előzetes ismereteit, és ezeket az információkat felhasználja a tanítás további tervezésében. A tanítás során folyamatosan ellenőrzi az egyes diákok haladását a célok és követelmények megvalósításában, figyelemmel kíséri és megállapítja az előrehaladásukat. Ebben a fázisban még nem osztályozza a diákok tudását, hanem a megállapítások alapján megfelelően módosítja a tanítási folyamatot, és olyan tevékenységeket végez, amelyek támogatják és ösztönzik a tanulást (pl. további feladatokat készít a tudás elmélyítéséhez, az egyes diákok vagy diákcsoportok képességei és igényei alapján módosítja a tervezett tevékenységeket és feladatokat).

A tanár a tanítás és tanulás minőségének a növelése érdekében:

- szisztematikusan, folyamatosan és tervezetten információkat gyűjt arra vonatkozóan, hogy az egyes diákok hogyan érik el a tanulási célokat, és hogyan tesznek eleget a követelményeknek;
- megállapítja és serkenti a sokszínű tudást – nemcsak az ismeretszerzést, hanem a készség- és kompetenciafejlesztést is, továbbá nyomon követi és ösztönzi az attitűdök fejlődését;
- a diákokat különböző taxonómiai szintű célok elérésére és a tudás különböző követelményszinten való bizonyítására ösztönzi;
- serkenti a tudás alkalmazását a problémamegoldás, a következtetés, az elemzés, az értékelés, az érvelés során;

- a diákok előrehaladásának és eredményeinek megállapítására fókuszál, tudatosítva, hogy a hiányosságok és a hibák valójában a további tanulás lehetőségét jelentik;
- megállapítja és elemzi a diákok tananyagértését, kiküszöböli a nem értés és a rossz értelmezések okait;
- az egyes diákokat bevonja a tanulási célokról és a sikerkritériumokról való gondolkodásba, ami alapján értékelhetik saját (önértékelés) és társaik (társértékelés) tanulási teljesítményét;
- minden diáknak hiteles, megbízható visszajelzést nyújt, amely magában foglalja a további tanulásra vonatkozó javaslatokat is.

Az első fázis tevékenységeit (a tudás nyomon követése és ellenőrzése) a második fázis követi, amikor a tanár osztályozza a diákok tudását. Ezt olyan módon végzi el, amely minden diák számára lehetővé teszi a tudása legoptimálisabb bizonyítását. Ennek érdekében olyan értékelési módokat választ, amelyekkel a diákok a tanulási folyamat során már megismerkedtek. Figyelembe veszi az egyes diákok tanulási és egyéb igényeit, és szükség esetén megfelelő módosításokat biztosít a számukra.

A tanár csak azt a tudást értékelheti osztályzattal, amelyet a tanterv követelményei előírnak, ami azt jelenti, hogy nem osztályozható a tanterv valamennyi célja, hanem csak azok, amelyekhez követelmények is tartoznak. A tanár nem értékelheti a diákok attitűdjeit, álláspontját, értékeit, szokásait, szociális és érzelmi készségeit stb., annak ellenére, hogy azok szerepelnek a tantervi célok között, és szisztematikusan fejleszti, valamint az első fázisban nyomon is követi a megvalósulásukat.

A tantárgyi követelmények és a sikerkritériumok alapján a tanár (a többi tanárral együttműködve) elkészíti az értékelési és a leíró kritériumokat, majd azokat megfelelő módon bemutatja a diákoknak. Amennyiben a diákok az első fázisban megértik és alkalmazzák a sikerkritériumokat, könnyebben értelmezik az értékelési kritériumokat is. A tanár a követelmények teljesítésére vonatkozó, az értékelési és leíró kritériumokon alapuló megállapításokat osztályzat formájában fejezi ki. A tanár változatos módon teszi lehetővé a diákok tudásának (ismeretek, készségek) a valamennyi taxonómiai szinten történő bizonyítását. Ennek érdekében a szóbeli feleletek és írásbeli tudásfelmérők mellett különböző, a diákok tudását bizonyító (írásbeli, képzőművészeti, technikai, gyakorlati és egyéb tantárgyspecifikus) produktumokat és (szóbeli, mozgásos, művészi, kísérletező, gyakorlati, multimédiás, demonstráló, előadások és egyéb tantárgyspecifikus) tevékenységeket is osztályoz.

TANTÁRGY-PEDAGÓGIAI ÚTMUTATÓ

A módszertani útmutató a nyelvi nevelés és az irodalomtanítás egészére általánosan vonatkozó módszertani utasításokat fogalmaz meg. Az egyes témákon belül konkrétanabb módszertani ajánlások olvashatók, amelyek a tanárt – nem kötelező jelleggel – segítik a tanítás megtervezésében és kivitelezésében.

A tanterv központi részét az irodalmi és nyelvi témák (tulajdonképpen témakörök) képezik. A tanterv valamennyi témája kötelező jellegű. A témák szerkezete egységes. Minden téma elején a formális adatok: a téma címe, státusza és típusa található. Ezt *A téma leírása* rovat követi, amelyben a téma legjellemzőbb ismérvei olvashatók. A következő rubrika *A téma kiegészítő magyarázata*, amelyben adott esetben további fontos információk találhatóak a témára vonatkozóan. A következő rovat a *Módszertani ajánlások a témához*, amelyben a téma egészére vonatkozóan olvashatók módszertani ajánlások. Ezt követik a tantárgyi célok, csoportokba sorolva. A tanterv a tantárgyi célok mellett ún. közös célokat is tartalmaz. Ezek vagy beépítődtek a

tantárgyi célokba, vagy a módszertani ajánlásokban jelennek meg. Az álló betűvel írt célok kötelezőek, a dőlt betűsek választhatók (a tanár a diákok képességei, érdeklődése stb. alapján dönt a megvalósításukról). A célok csoportját a *Módszertani ajánlások a célok csoportjához* rovat követi, amelyben az ezekre a célokra vonatkozó konkrét módszertani ajánlások olvashatók.

A tanterv a nyelvi nevelés céljait és követelményeit hét témában fogalmazza meg. Egyes témakörök céljait tömbösítve, másokét (pl. A szövegek világa, Helyesírás és helyesejtés) a többi témakörbe ágyazva kell megvalósítani.

A tanterv az irodalomtanítás céljait tizenegy témában határozza meg. Az első kettő (Az irodalom határterületei, Bevezetés az irodalomba) nem irodalomtörténeti jellegű, az utána következők (Régi korok irodalma, A reneszánsztól a felvilágosodásig, A romantikától a realizmusig, Szemelvények a 20. század világirodalmából, A 20. század első felének magyar irodalma, A 20. század második felének magyar irodalma, A határon túli magyar irodalom, Kortárs magyar irodalom) időrendi sorrendben tárgyalják az egyes korok irodalmát. Az irodalom határterületei téma mind a négy évfolyamra egy-egy célcsoportot határoz meg. Az utolsó téma a Szóbeli és írásbeli szövegalkotás, amelynek céljai valamennyi irodalmi téma keretében valósulnak meg.

A tanár a tárgyalt tananyag jellegétől, a diákcsoport érdeklődésétől és motiváltságától függően alkalmazza a formatív értékelés elemeit. Nagy jelentőséggel bírnak a minőségi visszajelzések, amelyek feltárják a diák erősségeit és hiányosságait az adott tevékenység elvégzésében, illetve produktum létrehozásában, így lehetővé teszik az utóbbiak hatékony és rendszeres kiküszöbölését. A tanár a szóbeli/írásbeli produkció előtt beszélje meg a diákokkal a sikerkritériumokat, a produkciót követően pedig adjon lehetőséget a társ- és az önértékelésre, majd ezek alapján a javításra is. A tananyagtárgyalás és műelemzés során törekedjen ún. erős (elgondolkodtató, magasabb taxonómiai szintet képviselő) kérdések feltevésére, és a diákokat is ilyenek megfogalmazására szoktassa. A diákok számára tegye lehetővé, hogy tudásukat különböző módon bizonyíthassák, azaz sokszínű bizonyítékokat (a hagyományos felmérőlap és szóbeli felelet mellett pl. plakát, forgatókönyv, podcast, képregény stb. formájában) szerezzenek a tudásukról és a haladásukról.

A tanár a tanítás tervezésekor minél több, a diákok tevékenységét előtérbe helyező, aktív módszert iktasson be, amelyek az ismeretszerzés és a készségfejlesztés mellett a szociális képességeket is fejlesztik. Mind az anyanyelvi nevelésben, mind az irodalomtanításban kiválóan alkalmazhatók a kooperatív módszerek és a projektmunka. Az irodalomtanításban a drámajátékok alkalmazásának köszönhetően a diákok a tárgyalt szövegeknek nemcsak szemlélői, hanem aktív befogadói lesznek. A tanár a különböző szövegekkel való munka során alkalmazzon interaktív és reflektív tanulási technikákat (lásd <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yaqd93>) is.

A diákok eltérő képességei, tanulási stílusai alapján biztosítson megfelelő differenciálást és egyénre szabott tanulást. A differenciálás vonatkozhat pl. a szöveg terjedelmére, a feldolgozás módjára, a feladatok számára stb.

Egyes témák céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. könyvtári író-olvasó találkozókon, tanulmányi kirándulásokon, színházlátogatásokon valósíthatja meg.

Anyanyelvi nevelés

A tanterv témáin belül konkrét módszertani javaslatok olvashatók az adott célok megvalósításához.

A diákok az anyanyelvi órákon mind a négy kommunikációs készségüket (meghallgatás, olvasás, beszéd, írás) fejlesztik. Felismerik, hogy a szöveg nemcsak a valóságról tartalmaz adatokat, tényeket, hanem a közlőről is, ezért megtanulnak kritikusán viszonyulni saját és mások szövegeihez. A szövegértelmezés és -alkotás során igazodnak az eltérő beszédhelyzetekhez és a különböző címzettekhez, fejlesztik kooperációs és problémamegoldó képességüket, amire a továbbtanulásban és a munkaerőpiacon is szükségük lesz. A tanár lehetőleg úgy tervezze meg a tanórai tevékenységeket, hogy minden egyes diák kapjon lehetőséget az aktív részvételre, és merjen megnyilvánulni, együttműködni. Az oktatási formákat (frontális, csoport-, pár- és egyéni munka) a tevékenység természetétől függően válassza meg, lehetőleg részesítse előnyben a pár- és a csoportmunkát.

A tanterv mind a négy készségterület fejlesztését egyformán fontosnak tartja. A diákok először befogadóként találkoznak írott és hangzó szövegekkel, és csak azt követően alkossanak hasonlókat. Digitalizált világunkban már könnyen hozzáférhetők a hallott nem művészi szövegek is, pl. rádió- és tévéműsorok archívumából, podcastokból stb. A hallott szövegek kapcsán elsősorban a jelentésbeli és pragmatikai elemek értésére (műfaj, téma, lényeges adatok, a körülmények) helyeződik a hangsúly. A hallott nem művészi szövegek feldolgozása után következhet a beszélt szövegek alkotása: a diákok szabadon vagy megadott témában monologikus szövegeket alkotnak, részt vesznek kötetlen vagy adott témájú beszélgetésben. A megadott témához adatokat gyűjtenek, azokat rendezik, majd felhasználják a szövegben úgy, hogy a nyelvi eszközök megválasztásában betartják az adekvátság, az érthetőség és a nyelvhelyesség szabályait.

A diákok az iskolában többnyire írott szövegekkel találkoznak. Mivel a tanulás egyik legfontosabb eszközrendszere az értő olvasás, minél többet olvassanak. Szövegértési készségüket változatos feladatokkal ajánlott mérni. A tanár a szövegfeldolgozás módját mindig az adott szöveg jellegével összhangban válassza ki. A következő területeken ajánlott a diákok jártasságát fejleszteni:

- » általános szövegértés (a szöveg egészként kezelése),
- » információ-visszakeresés (a szöveg átfésülése, a kívánt információ kiválasztása),
- » szövegértelmezés (a megtalálható adatok és explicit módon meg nem jelenő információk párosítása; részletekre való koncentráció),
- » reflektálás a szöveg tartalmára (a szövegben található állítások értékelése),
- » reflektálás a szöveg formai jegyeire (a szöveg minőségének és megfelelőségének értékelése).

A szövegfeldolgozást általában az ismeretek felidézésével kezdjük, záró mozzanata pedig lehet szövegalkotás. Olvasott szövegek esetében a szövegértés mellett komplexebb nyelvi-nyelvtani elemzést is végzünk.

Az olvasott nem művészi szövegek feldolgozásának lehetséges lépései:

- » a szöveg befogadása (olvasása) előtt: pl. a címből a témára való következtetés, az előismeretek aktivizálása;
- » a szöveg befogadása (olvasása) közben: a diákok adatokat, tényeket jegyzetelnek le/ki, vagy a szövegben aláhúzzák azokat;
- » az olvasást szövegfeldolgozás követi: a diákok irányítottan vagy önállóan azonosítják a szöveg műfaját, témáját, a szövegalkotás körülményeit, felidézik a tartalmat, kifejezik a szöveg kiváltotta benyomásait,

értékelik a szöveget, véleményüket megindokolják; feltárják a nyelvi jellegzetességeket, pragmatikai és nyelvi szempontból is értékelik a szöveget (pl. felismerik a nyelvtani fogalmak példáit, megnevezik, kigyűjtik, adott esetben kategóriákba, rendszerbe sorolják őket);

» szóban vagy írásban hasonló szöveget alkotnak.

A diákok írásban elsősorban párbeszédes és monologikus köznap, közéleti, valamint publicisztikai szövegeket alkotnak. Tudatosítják, hogy a szövegalkotás tervszerű tevékenység, amelynek sikeressége függ az alkotó téma- és műfajismeretétől, valamint a nyelvi lehetőségek és törvényszerűségek ismeretétől is. A szövegalkotás során fejlesztik szókincsüket, pragmatikai, nyelvhelyességi és helyesírási képességeiket, továbbá javítják leggyakoribb stílus- és helyesírási hibáikat. A készségfejlesztéssel párhuzamosan fokozatosan megismerik a nyelvi rendszer legjellemzőbb vonásait, használják a tantervben előírt fogalmakat, néhányat közülük meg is határoznak, és példákkal is szemléltetnek. A nem művészi szövegekkel való munka keretében a modern média és az internet világának különböző szövegtípusaival is foglalkoznak.

Irodalomtanítás

Az irodalomtanításnak irodalmon belüli és kívüli céljai egyaránt vannak. Az első csoportba tartozik az irodalom jelrendszerének és történetének a megismertetése, a műelemző készség kialakítása, valamint a művelt és igényes olvasóvá nevelés. A második csoportba soroljuk a fogalmazási, önkifejezési készség fejlesztését; a nemzeti nyelv, nemzeti tudat és hagyomány ápolását; az emberi kultúrtörténet közvetítését; az erkölcsi nevelést, etikai példák és értékek bemutatását; a tanulók világképének alakítását és személyiségük fejlesztését. E komplex célrendszer mind a tervezésben, mind a tanításban nagy kihívás elé állítja a tanárt.

A diákok – megfelelően kiválasztott szövegek és hozzájuk kapcsolódó tevékenységek során – felfogják, hogy az irodalom segítheti őket az önmagukról való gondolkodásban, önmaguk és egymás elfogadásában, valamint a világban való eligazodásban.

A tanár ügyeljen arra, hogy a diákok fokozatosan jussanak el az élményen alapuló szövegbefogadástól az irányított műértelmezésen át az önálló műértelmezésig. A fokozatosság elve az önálló műelemzés, az összehasonlító elemzés és az értékelés során is érvényesüljön.

Az irodalmi szövegek tárgyalásakor rendkívül fontos a megfelelő, célravezető és változatos motiváció/ráhangolás. A bemutató olvasás ugyan hagyományosan még mindig többnyire tanári, azonban – otthoni felkészülést követően – a diákok is végezhetik.

A frontális megbeszélésén kívül az irodalmi művek értelmezése során a tanár alkalmazzon pármunkát és csoportmunkát is, pl. amikor a diákok az olvasottakkal kapcsolatos személyes véleményüket és álláspontjukat fogalmazzák meg. A tanítás különböző formáinak alkalmazásával bátorítsa a diákokat az irodalmi művek befogadása utáni szóbeli és írásbeli megnyilvánulásra.

Mivel a szövegalkotási készség fejlesztése fontos és komplex feladat, a tanár próbáljon a diákokkal minél több hosszabb-rövidebb szöveget (az iskolában és otthon egyaránt, megadott szempontok szerint) íratni, ugyanis ez az egyedüli módja annak, hogy felkészítse őket az igényesebb irodalmi fogalmazások, illetve az iskolai irodalmi esszé megírására. A tanár következetesen javítsa is ki a diákok írásait; a közös javítás, megbeszélés mellett folyamatosan kövesse az egyes diákok fejlődését, és segítse felzárkózni a hiányosságokkal küzdőket.

A gimnáziumi irodalomtanításra a műközpontú elemzés túlsúlya jellemző, amelynek fókuszában a szöveg áll. Emellett a tanár olvasóközpontú elemzést (pl. RJR) is végezhet a diákokkal, ahol a műnek az olvasóra tett hatása és az olvasó reflexiói állnak a középpontban.

Az irodalmi témakörök javasolt tárgyalása: 1. évfolyam: Az irodalom határterületei 1, Bevezetés az irodalomba, Régi korok irodalma, A reneszánsztól a felvilágosodásig; 2. évfolyam: Az irodalom határterületei 2, A romantikától a realizmusig, Szemelvények a 20. század világirodalmából; 3. évfolyam: Az irodalom határterületei 3, A 20. század első felének magyar irodalma, A 20. század második felének magyar irodalma; 4. évfolyam: Az irodalom határterületei 4, Határon túli magyar irodalom, Kortárs magyar irodalom. Az érettségi vizsga irodalmi témakörére a 4. évfolyamon 20 órát szánunk.

A házi olvasmányra (HO) kijelölt művek olvasása kötelező, amit közös órai elemzés és értelmezés kövessen. A diákok a négy évfolyam során összesen tizenkét regényt, illetve drámát olvasnak el: az 1. évfolyamon két HO-t és egy szabadon választott művet (3), a 2. évfolyamon 3 HO-t és egy szabadon választott művet (4), a 3. évfolyamon 3 HO-t és egy szabadon választott művet (4), a 4. évfolyamon pedig egy szabadon választott művet a kortárs magyar irodalomból. A 4. évfolyamon kötelező az érettségi témakörhöz kijelölt művek olvasása is.

Az alábbiakban néhány általános módszertani ötletet adunk a szövegekkel való munkához, az egyes témáknál pedig konkrét módszertani ajánlások olvashatók.

1. Módszerek a hallott szövegek megértéséhez

- » A szöveg meghallgatását megelőzően: ötletbörze a témával kapcsolatban, hívószavak és képek társítása, szópárok, kiegészítési feladatok, mozgásos gyakorlatok.
- » A szöveg hallgatással párhuzamosan: táblázatkitöltés, vázlatkészítés.
- » A szöveg meghallgatását követő módszerek és gyakorlatok: szerepjátékok, mesélés, leírás, poszter, plakát stb.

2. Módszerek az írott szövegek megértéséhez

- » A szöveg olvasását megelőzően: szerepjáték, asszociációs grafikai szervezők.
- » Olvasás: bekezdések szerinti elrendezés, címadás bekezdésekhez, alternatív, kiegészítési, feleletválasztási feladatok, szerkesztési feladatok, újraírás, javítás stb.

3. A szóbeli és írásbeli szövegalkotás módszerei

- » Eseményterkép, képleírás, mesélés, összehasonlító, érvelő feladatok; az írás folyamatközpontú módszere; reflektív és kreatív írásgyakorlatok stb.

4. Javasolt tanulási technikák

- » Az előzetes tudás előhívását és motiválást szolgáló módszerek és tevékenységek: ötletbörze, egyperces, fürtábra, fogalmi térkép.
- » Kooperatív tanulási tevékenységek: olvasás és tartalom összegzése párban, interjú, „kérdezzük a szerzőt”, kockák.
- » Érvelés: T-tábla, érvek-ellenérvek.

- » Megbeszélés, vita: véleményvonalak, vitaháló.
- » Probléamegoldás: ötletbörze, piramis, hólabda, gondolkodó kalapok.
- » Grafikai szervezők az információk rendszerezésére: Venn-diagram, jellemtérkép, történetpiramis, poszter.
- » Reflektálást szolgáló módszerek: kérdések, kvintett, ötperces esszé, kiállítás, portfólió.
- » Játékos tevékenységek: szerepjáték, irodalmi törvényszék, puzzle stb.

5. A tudás folyamatos ellenőrzésének és értékelésének lehetséges formái

Szóbeli megnyilvánulások:

- » komplex felelet (az irodalmi témakör ismeretanyagának ellenőrzése: hangos olvasás, illetve szövegmondás, az irodalmi szövegre vonatkozó kérdések megválaszolása (pl. jellemzés, elemzés, értelmezés, értékelés, véleménykifejtés stb.), irodalmi korszak, ill. szerzői portré ismertetése, fogalmak magyarázata);
- » rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunkáról;
- » kiselőadás (kijelölt vagy szabadon választott irodalmi szöveg alapján);
- » vers, próza- vagy drámarészlet előadása (a szóbeli feleltetés részét is képezheti);
- » vita, érvelés.

Írásbeli megnyilvánulások:

- » témazáró dolgozat (irodalmi ismereteket mérő ellenőrző dolgozat);
- » iskolai irodalmi fogalmazás (tartalomismertetés, jellemzés, magatartások vizsgálata, az irodalmi alkotás témájának aktualizálása stb.), illetve esszé (értekező és elemző-értékelő);
- » házi feladat (pl. házi olvasmány szempontok szerinti elemzése, értelmezése);
- » füzet vezetése;
- » projektmunka bemutatása tabló, esszé vagy prezentáció formájában.

Értékelés digitális eszközökkel

A digitális eszközökkel történő értékelés az értékelés hagyományos formáinak csak kiegészítője lehet, helyettesítője semmiképpen sem. Adott helyzetben gyorsabb, interaktívabb, játékosabb értékelést biztosítanak, és megfelelő formában gyakorlásra is használhatók. A számos rendelkezésre álló digitális értékelési eszköz közül itt három ingyeneset említünk:

- » kvízkészítő alkalmazás, pl. Google Úrlap-kvíz <https://docs.google.com/forms>;
- » tesztkészítő alkalmazás, pl. Redmenta <https://redmenta.com/>;
- » interaktív kvízek és bemutatók készítéséhez használható alkalmazás, pl. Quizizz <https://quizizz.com/>.

6. A digitális eszközök felhasználási lehetőségei

A 21. század folyamatos kihívások sorozatát jelenti az emberiség számára, ez alól nem kivétel az oktatás sem. A diákokat arra szoktatjuk, hogy a technológiai megoldások segítségével az együttműködést és a kreativitást is fejleszthetik. Az alábbiakban ajánlott eszközök sem a pedagógus, sem a diák részéről nem igényelnek különösebb IKT előképzettséget, ingyenesek, könnyen használhatók, viszonylag gyorsan lehet velük interaktív anyagot létrehozni, támogatják az együttműködést, és elősegítik a hatékony önálló tanulást is.

6.1. Digitális tananyagot tartalmazó oktatási portálok

Az alább felsorolt oktatási portálok szakmailag ellenőrzött és rendszerezett digitális tananyagokat tartalmaznak, amelyek közvetlenül beépíthetőek a tanórákba.

NKP – Nemzeti Köznevelési Portál <https://www.nkp.hu/>

A portál digitalizált tankönyveket, digitális tananyagokat, multimédiás anyagokat, tesztek tartalmaz. Ingyenesen és korlátozások nélkül használható, a regisztrációt követően osztályokat hozhatunk létre, nyomon követhetjük a diákok fejlődését, saját anyagokat és tesztek készíthetünk a segítségével. Tanórán használhatjuk a platformon található okostankönyveket, szöveggyűjteményeket, a médiatárban található videókat, animációkat, illetve a feladattárban fellelhető interaktív feladatokat. A regisztrált pedagógus a szerkesztőfelület használatával változatos és interaktív feladatokat szerkeszthet.

Sulinet <https://tudasbazis.sulinet.hu/>

A Sulinet komplex oktatási portál, amely három részből áll: pedagógiai és oktatásmódszertani cikkeket közlő Hírmagazinból, szakmai csoportok gyűjtőhelyéül szolgáló Közösségből, valamint a Tudásbázis nevű tananyaggyűjteményből. Az oldal ingyenesen elérhető bárki számára, a rajta található anyagok regisztráció nélkül is szabadon felhasználhatók. A regisztrált felhasználó a portál eszköztárával új tartalmakat hozhat létre.

Zanza.tv <https://zanza.tv/>

A zanza.tv oktatási portál középiskolai diákok számára készült. Az önálló tanulás támogatása jegyében három pillérre épít fel egy tananyagot: 5–8 perces oktató kisfilm, rövid interaktív teszt, feladatlap megoldókulccsal. A portál kisfilmjeit bátran beépíthetjük a tanóráinkba, leginkább az ismeretek rendszerezésére és összefoglalására alkalmasak.

MozaBook <https://www.mozaweb.hu/sl/>

A programban készíthető digitális könyvek, füzetek, interaktív feladatok, valamint a sokoldalú illusztrációs, animációs és ötletes prezentációs lehetőségek kibővítik a tanórák eszköztárát. A látványos interaktív elemek és a beépített készségfejlesztő, szemléltető és kísérletező alkalmazások felkeltik a diákok érdeklődését, és segítik a tananyag könnyebb feldolgozását.

6.2. A tanulói interakciót serkentő eszközök

A digitális eszközökkel létrehozott feladatok lehetővé teszik, hogy minden diák interaktívan bekapcsolódjon az órai tanulás folyamatába.

» LearningApps – a tanulás építőkövei/tankockái <https://learningapps.org/>

» Idővonal készítése (pl. Sulinet idővonal, Google idővonal, Padlet idővonal <https://padlet.com>)

- » Gondolattérkép készítése (pl. Coggle <https://coggle.it>, Sulinet gondolattérkép, Mind Map Maker <http://mindmapmaker.org/>)
- » Digitális faliújságszerkesztők (pl. Padlet <https://padlet.com/>, Wakelet <https://wakelet.com/>, Google Webhelyek <https://sites.google.com/>)
- » Szófelhők készítése (pl. WordArt <https://wordart.com>)
- » Verselemző, versszerkesztő alkalmazás (pl. <https://www.poet.hu/verselemzo.php>)
- » Mentimeter – a gyors visszajelzés eszköze (<https://www.mentimeter.com/>)

6.3. Irodalomórán alkalmazható hasznos tudástárak

Az interneten fellelhető digitalizált közgyűjtemények hiteles információforrásként szolgálhatnak, és a tájékozódás mindenkori alapkövét képezhetik. A magyartanár munkáját az alábbiak segíthetik:

Könyvtárak, adatbázisok:

- » Magyar Elektronikus Könyvtár (<https://mek.oszk.hu/> (<https://mek.oszk.hu/>))
- » Az Országos Széchényi Könyvtár digitális könyvtára (http://www.oszk.hu/digitalis_konyvtar (http://www.oszk.hu/digitalis_konyvtar))
- » A Petőfi Irodalmi Múzeum online forrásai ((%20/)<https://pim.hu/hu/online-forrasok>)

Múzeumok, virtuális kiállítások

- » Petőfi Irodalmi Múzeum (<https://pim.hu/hu/>)
- » Magyar Nemzeti Múzeum (<https://mnm.hu> (<https://mnm.hu>))
- » Magyar Nemzeti Galéria (<https://virtualiskiallitas.mng.hu/>)

6.4. Oktatási segédanyagok, módszertani segédletek

- » Magyartanárok Egyesülete honlapja (<https://magyartanarok.wordpress.com/> (<https://magyartanarok.wordpress.com/>)). Az egyesület honlapján letölthető tankönyveket, módszertani útmutatókat, a kortárs irodalom tanítására vonatkozó kidolgozott tevékenységterveket találhatunk (<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/w1udvt0> (<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/w1udvt0>)).
- » Nemzeti Audiovizuális Archívum oktatási gyűjteménye ((%20/)<https://nava.hu/tematikus/oktatas/> (<https://nava.hu/tematikus/oktatas/>)). Ezen az oldalon szabadon hozzáférhetők a nava.hu-n található oktatási tartalmak minden felhasználó számára.
- » Klassz program (<https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/klassz> (<https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/klassz>)). A Nemzeti Filmintézet Filmarchívuma programja alapfilmekre épülő ötleteket és segédanyagokat kínál arra, hogyan lehet a filmeket az oktatásban és a tanulásban hatékonyan felhasználni. Prezis óratervek, tantárgyakhoz kapcsolódó összeállítások, kvízek, toplisták, online játékok, feladatlapok találhatók a gyűjteményben.

- » Digitális Pedagógiai Módszertani Központ adatbázisa (<https://tudasbazis.dpmk.hu/> (<https://tudasbazis.dpmk.hu/>)). Az adatbázis a digitális pedagógiai folyamatok módszertani támogatása érdekében jött létre. A felületbe integrált keresőfunkciókkal, címkerendszerrel, valamint az egyes tartalmak értékelési lehetőségével az adott igénynek megfelelő tartalom hatékony elérését teszi lehetővé.
- » Tempus Közalapítvány: Módszertani ötletgyűjtemény és digitális módszertár (https://tko.hu/tudastar_kereso). A Tempus Közalapítvány honlapján működő, bárki számára hozzáférhető módszertani gyűjtemény. Az ötletgyűjteményt pedagógusok írják pedagógusoknak. Az érdeklődők több mint 1000 kiváló módszertani ötlet között válogathatnak, a kínálat folyamatosan bővül.

Tantárgypedagógiai és didaktikai kézikönyvek

1. Füzfa Balázs (szerk.) Irodalomtanítás a harmadik évezredben. Korona Nova Kiadó. 2006.
(<https://mek.oszk.hu/22000/22017/22017.pdf>)
2. Pethőné Nagy Csilla Módszertani kézikönyv. Korona Kiadó. 2007. (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yagq93>)
3. Vörös József: Irodalomtanítás az általános és középiskolában. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 1997.
4. Cserhalmi Zsuzsa: Amit az irodalomtanításról tudni kellene. Korona Kiadó. Budapest. 2000.
5. Kucserka Zsófia: Az irodalomtanári mesterség gyakorlata és módszertana. Magyar nyelv és irodalom / Szövegértés-szövegalkotás. Képzési programcsomag. 2010.
6. Diane Heacox: Differenciálás a tanításban, tanulásban. Kézikönyv 3-12. évfolyamosok számára, Szabad Iskolákért Alapítvány. 2006.
7. Szabályok az iskolában. Magatartáskezelés, fegyelem, biztonságos tanulási környezet. Szabad Iskolákért Alapítvány. 2006.
8. Vključujoča šola, Zavod za šolstvo 2017.
9. Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zavod za šolstvo 2017.

TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK

NYELV ÉS TÁRSADALOM

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

A nyelv társadalmi jelenség: kommunikációs, kultúrákövetítő és a gondolkodásban betöltött szerepe az emberi közösségekben, a társadalmon belül jelenik meg. A diákok anyanyelvi nevelésében fontos kiinduló lépés, hogy tisztában legyenek a nyelv mint jelenség mibenlétével. A gimnázium első évfolyamában – az általános iskolai nyelvtani ismeretekre alapozva – fel kell építeni azt a keretrendszert, amelyben a diákok átfogó képet kapnak az egyén és a társadalom nyelvhez való kapcsolatáról, megértik ezeknek a viszonyrendszereknek az egymásra való hatását és az egymáshoz való kapcsolódások módját. Fontos, hogy a diákok a nyelvet, a nyelvről való gondolkodást, a nyelvtan tanulását ne elvont fogalomként, felesleges ismerethalmazként kezeljék, hanem mint az emberi létezés egyik legalapvetőbb és legtermészetesebb jelenségére tekintsenek rá.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

„Ki vagy? Hány éves vagy? Hova való vagy? Mi a foglalkozásod? Mit csinálsz most?... Elég csak megszólalni ahhoz, hogy a kérdezőt a megfelelő információkkal lássuk el életutunkról és társadalmi helyzetünkről. A nyelvi jelek, melyeket ébrenlétünk óráinak minden egyes pillanatában öntudatlanul kibocsátunk, igen jellegzetesek, és megkülönböztetnek bennünket másoktól. A nyelv minden másnál inkább jelzi, hová „tartozunk”, mivel a közösségi és egyéni identitás legtermészetesebb jele vagy szimbóluma.” (David Crystal (1998) A nyelv enciklopédiája. Cambridge University Press/Osiris Kiadó, Budapest. p. 29.)

„Közhely, hogy a nyelv és a társadalom egymást feltételező módon függ össze. Nyelv nincs társadalmon kívül, s nyelv nélkül nincsen társadalom. A nyelvhasználat szükségszerűen kötődik a társadalomhoz, s a beszélőkhöz, s a társadalmi környezet – úgyszintén szükségszerűen – meghatározó befolyással van a mindenkori nyelvhasználatra. (...) A szakirodalom már régóta megkülönbözteti a nyelvhasználat vízszintes (horizontális) és függőleges (vertikális) tagolódását. Az előbbi a területi, földrajzi alapú, az utóbbi a társadalmi rétegek szerinti nyelvhasználati differenciálódást jelenti.” (Kiss Jenő: (1995) Társadalom és nyelvhasználat – Szociolingvisztikai alapfogalmak. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. p. 11–14.)

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

Általánosságban elmondható, hogy a nyelvi környezet determinálja a beszélőt, így az iskolában is érvényesíti a hatását. A diákok eltérő szociális közegekből származnak, de közös bennük, hogy elsődleges nyelvi és egyéb szocializációs színterük a család. A tanár tartsa szem előtt, hogy a vernakuláris (az otthon, családban használt) változat, a nyelvjárás használata támogatandó, és nem tiltandó, a standard nyelvváltozat ne helyettesítse, hanem egészítse ki a diákok által ismert és használt egyéb nyelvváltozatokat. Igyekezzen feltérképezni, milyen

nyelvi hatások (pl. a két- és többnyelvű környezet nyelvi jelenségei, média, az utca nyelve stb.) érik a diákokat a mindennapokban, és ezeket lehetőség szerint tárgyalják meg a tanórák keretein belül.

A szociolingvisztikai szemléletnek köszönhetően az anyanyelvi órákon egyre hangsúlyosabb szerepet kap a köznyelvtől eltérő nyelvváltozatok tanítása is. A területi és a társadalmi nyelvváltozatok megismerése elengedhetetlen az anyanyelvről alkotott átfogó és pozitív szemlélet kialakulásához. Az anyanyelvtanítás középpontjában a kommunikációs kompetencia fejlesztése áll, amely a beszédértés, az értő olvasás, a szóbeli és az írásbeli szövegalkotás, a nyelvhelyesség és a helyesírás mellett a szociolingvisztikai kompetenciát is magában foglalja. A szociolingvisztikai kompetencia abban segíti a nyelvhasználót, hogy bármilyen szociális/kulturális háttérrel rendelkező emberek szövegeit értelmezni tudja, sőt akár szövegalkotásra is képes legyen az adott nyelvváltozatban (Antalné Szabó Ágnes 2003. Az anyanyelvi nevelés új stratégiái. Magyar Nyelvőr. 127. évf. 4. sz. 407–427.).

Fontos szempont, hogy a tanórán jelenjen meg az a szemlélet, miszerint a köznyelv nem tekinthető az egyedüli normának, hiszen a köznyelvi és a nyelvjárási változat nem zárja ki egymást szükségszerűen. Ennek értelmében a diákok „nem cserélik fel anyanyelvi változatukat a köznyelvire, hanem egyiket a másikhoz hozzáadva képesek tudatosan választani a két nyelvváltozat elemei és szabályai közül az adott kommunikációs céltól, partnertől és beszédhelyzettől függően.” (Parapatics Andrea 2020. A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tények, problémák, javaslatok – Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 209. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 65–66.)

EMBER ÉS NYELV

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a nyelv fogalmát és a nyelvi jeleket;

K: ismerje a nyelv társadalomban betöltött szerepét;

KC (1.2.1.1)

K: tudjon különbséget tenni nyelv és beszéd között;

K: vonjon párhuzamot a magyar, a szlovén és az egyéb általa tanult idegen nyelvek rendszerei között, rámutatva a szembetűnő interferenciajelenségekre;

KC (1.1.3.1 | 1.1.3.2)

K: ismerje a Szlovéniában használatos nyelvek státuszát, valamint a magyar nyelv helyzetét Magyarországon;

KC (1.2.1.2 | 1.2.1.3 | 1.2.1.4 | 1.2.1.5 | 1.2.4.1)

K: ismerje a kétnyelvűség jelenségét és típusait.

KC (3.3.1.1 | 3.3.1.2)

V: ismerje a magyar nyelv helyzetét a határon túli területeken, a diaszpórában és az EU szervezeteiben;

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a nyelv fogalmát és a nyelvi jeleket;
- » ismeri a nyelv társadalomban betöltött szerepét;
- » különbséget tud tenni nyelv és beszéd között;
- » ismeri a nyelvek helyzetét és státuszát Szlovéniában;
- » ismeri a magyar nyelv státuszát és helyzetét Magyarországon, a határon túli magyar közösségekben (külső régiók és diaszpóra), valamint az EU szervezeteiben.

FOGALMAK

◦ jel ◦ jelrendszer ◦ nyelvi jel ◦ írott nyelv ◦ beszélt nyelv ◦ anyanyelv/első nyelv ◦ környezetnyelv/második nyelv ◦ kétnyelvűség ◦ kettősnyelvűség ◦ nyelvvesztés ◦ kódváltás ◦ idegen nyelv

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Beszélgetés/vita arról, hogy a nyelv egyszerre tartalom és forma, beszélgetés a nyelv szerepéről az emberi létezésben.
- » Kooperatív tananyag-feldolgozás, a témához kapcsolódó szövegek egyéni feldolgozása irányított kérdésekkel.
- » A magyar és a szlovén nyelv összehasonlítása (pl. hangsúly, szórend, ill. egyéb, könnyen azonosítható különbségek) páros munkával.
- » Tanulói beszámolók (pl. kisebbség, etnikum, két- és többnyelvűség témakörökben), önálló ismeretszerzés a kisebbségi politika mai gyakorlatáról.
- » Internetes/könyvtári kutatómunka a nyelv eredetéről szóló elméletekhez kapcsolódóan, a forrásanyagok alapján kooperatív vita kialakítása.

Tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozás keretében a diákok megismerhetik településük nyelvi tájképét (nyelvi jelek megjelenése nyilvános terekben), felfedezhetik a magyar és a szlovén nyelv (és esetlegesen más nyelvek) megjelenési formáit (feliratok, hirdetések, dokumentumok stb.) a közterületeken.

A tantárgyköziség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem (pl. a szlovéniai magyarság történelmi múltja), a földrajz (pl. földrajzi nevek magyar és szlovén megfelelői), a szlovén

és/vagy idegennyelvi tantárgyakkal (pl. grammatikai jelenségek, szókincs, frazémák stb. összehasonlítása a különböző nyelveken).

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3q88lg4> (nat2012.nkp.hu: Nyelv és társadalom viszonyáról)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nqgnyqd> (nat2012.nkp.hu: Nyelv és élet)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/igew20j> (nat2012.nkp.hu: Nyelvi tervezés, nyelvművelés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nbqm6bm> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv helyzete a szomszédos országokban)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3xdzx1y> (nat2012.nkp.hu: A magyarországi nemzeti kisebbségek nyelvhasználata)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x9qr8mv> (nat2012.nkp.hu: Nyelvi tolerancia és diszkrimináció)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/z68a3ew> (nat2012.nkp.hu: Nyelv és társadalom - összefoglalás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yvj0qc> (tavoktatas.mnt.org.rs: Nyelvváltozatok, kontaktusváltozatok, regionalizmusok)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=M7piv3W6Jz0> (youtube.com: Navracsics Judit: 15 percben a kétnyelvűség néhány mítoszáról)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A NYELVVÁLTOZATOK

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a nyelv függőleges és vízszintes tagolódását;

K: tegyen különbséget a nyelvi norma és a nyelvszokás között;

K: legyen képes a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvváltozat kiválasztására;

KC (1.1.5.1 | 5.2.4.3)

V: ismerje a helyi nyelvjárás standarttól eltérő jellegzetességeit.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a nyelv függőleges és vízszintes tagolódását;

» különbséget tesz a nyelvi norma és a nyelvszokás között;

» képes a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvváltozat használatára;

» ismeri a helyi nyelvjárás standardtól eltérő jellegzetességeit.

FOGALMAK

- normatív nyelvváltozat ◦ területi nyelvváltozat ◦ társadalmi nyelvváltozat ◦ irodalmi nyelv ◦ köznyelv
- regionális köznyelv ◦ nyelvjárás ◦ diákn nyelv ◦ szaknyelv ◦ szleng

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1) **KC** (2.1.2.1) **KC** (2.2.1.2) **KC** (3.3.1.2) **KC** (4.1.3.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Kooperatív tananyag-feldolgozás és tanári magyarázat.

» Különböző kódválasztást igénylő kommunikációs szituációk megoldása.

» Vita a nyelvjárások létjogosultságáról és stigmatizálásáról.

» Hanganyagok meghallgatása különböző tájegységekről (<https://tajnyelv.hu/>).

» Projektmunka (pl. a helyi nyelvjárás jellemzőinek gyűjtése).

- » A diáknyelv vizsgálata és összevetése a szlovén diáknyelvvél, újabb diáknyelvi szavak és szó szerkezetek alkotása. „Szótárkészítés”.
- » A magyar nyelv Magyarország határain kívül élő változatainak összehasonlítása (különös tekintettel azok szókincsére), amihez felhasználható a Termini szótár internetes felülete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l5v9noa>).

A projektmunka (gyűjtés) során a diákok a lakóhelyükön felkereshetnek nyelvjárási beszélőket, akiknél nyelvjárási gyűjtést végezhetnek.

A tantárgyközi megvalósításában jól alkalmazhatók az irodalomórákon olvasott művek, amelyek alkalmat adnak a különféle nyelvváltozatok megfigyelésére és példák gyűjtésére, továbbá szociológiaórákon a nyelv és a társadalom összefüggéseinek vizsgálata.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d14n6te> (nat2012.nkp.hu: A köznyelvet és a nyelvi normát alakító tényezők)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/szq7hl9> (nat2012.nkp.hu: A nyelvváltozatok rendszere)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6jw7rel> (nat2012.nkp.hu: A csoportnyelvek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rcreh9z> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelvjárási határon innen és túl)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/z68a3ew> (nat2012.nkp.hu: Nyelv és társadalom – összefoglalás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jwn5tts> (zanza.tv: Területi nyelvváltozatok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8umc8yh> (zanza.tv: Társadalmi nyelvváltozatok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m5qzbnh> (tavoktatas.mnt.org.rs: A nyelv rétegződése)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

KOMMUNIKÁCIÓ

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

Az emberi társadalmak fennmaradásának és sikeres működésének egyik legfontosabb alapfeltétele a közösség tagjai közti hatékony kommunikáció. Ez a tétel különösen igaz modern, információs társadalmunkban: a jó kommunikációs képességekkel rendelkező egyének jobb esélyekkel indulnak az élet bármely területén, legyen szó iskoláról, munkáról vagy éppen magánéletéről. A technológia 21. századi robbanásszerű fejlődése, az új technikai eszközök megjelenése és elterjedése kitágította a kommunikációs lehetőségeket, átalakította a kommunikációs szokásokat, és hatással volt a kommunikációs folyamat minden egyes összetevőjére. Az anyanyelvi órák lehetőséget biztosítanak arra, hogy a diákok fejlesszék, elmélyítsék kommunikációs készségeiket, és útmutatást kapjanak a rendkívül komplexsé vált kommunikációs térben való eligazodáshoz.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Az emberi kommunikáció alaptételeit 1967-ben az amerikai Palo Alto-i iskola kutatói öt pontban foglalták össze, melyek közül az első: nem lehet nem kommunikálni. Azaz az ember minden megnyilvánulása üzenet, kommunikáció. Így az is, ha éppen hallgat az illető, mert nem akar a másikkal szólni. A 21. században ez a tétel fokozottan igaznak tűnik: a társadalom tagjai, beleértve a legfiatalabb korosztályokat is, a kommunikáció bűvkörében élnek, a kommunikáció megjelenési formái, a tömegkommunikációs csatornák azonban drasztikus változásokon mentek keresztül, amelyekre az anyanyelvi óráknak is reflektálniuk kell, hogy a diákokat megismertessék az egyre gyorsabban változó kommunikációs térrel.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

Az elmúlt évtizedekben az anyanyelvtanításban egyre hangsúlyosabbá vált a kommunikatív kompetencia fejlesztése, hiszen a kommunikáció és a tömegkommunikáció, az egyén kommunikációs képességei egyre fontosabb szerepet játszanak a modern világban. „A hatékony és sikeres kommunikáció záloga, hogy a tanulók ismeretei kellően megalapozottak legyenek, megtanulják az életkoruknak megfelelően összeállított elméleti hátteret, alapfogalmakat, de nélkülözhetetlen, hogy minél több helyzetben, gyakorlatban kipróbálhassák magukat. A kommunikáció témaköre igen gyakorlatközpontú, a mindennapi életre is felkészítő tananyagrészt. A diákok számára élményszerű tapasztalatok segítségével fogódzót kell adni annak érdekében, hogy tudatosan figyeljenek a kommunikációjukra. Vizsgálatok alapján a tanórai interakció sok esetben igen aránytalan: a diákok keveset szólnak hozzá az órához. Gondolataik, véleményük szóbeli megfogalmazása miatt kiemelt célnak kell tekinteni a tanulói hozzászólások, sőt a kommunikációkezdemenyezések arányának növelését.” (Nagy–Varga Z. (2021). *Kommunikációfejlesztés középiskolás diákok körében*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634547167>.)

KOMMUNIKÁCIÓ, TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ, KÖZÖSSÉGI MÉDIA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a kommunikáció tényezőit és funkcióit;

K: ismerje a kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei közti különbségeket és a köztük lévő összefüggésrendszert;

K: törekedjen az udvariassági és a nyelvi normák alkalmazására;

KC (4.2.5.1)

K: ismerje a személyközi és a tömegkommunikáció jellemzőit;

K: ismerje a hagyományos tömegkommunikációs eszközöket és műfajokat;

K: ismerje az újabb típusú médiaműfajokat és azok jellemzőit;

K: tudja alkalmazni a megfelelő olvasási és szövegfeldolgozási eljárásokat;

K: értse meg és elemezze az olvasott/hallott szövegeket;

KC (3.3.2.1)

K: tudjon különböző médiaműfajokban szövegeket alkotni;

KC (1.1.1.1)

V: *tudjon multimédiás tartalmakat gyártani;*

KC (1.1.5.1 | 4.2.1.1 | 4.3.2.1 | 4.3.3.1)

K: tudatosítsa az online média pozitívumait és veszélyeit;

KC (1.2.5.1 | 3.2.5.1)

K: váljék tudatos médiafogyasztóvá.

KC (4.1.1.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» érti, milyen tényezők és hogyan befolyásolják a kommunikációt;

» felismeri konkrét szituációkban a közlésfolyamat funkcióit;

- » értelmezi a nem verbális kommunikáció általi közléseket, képes adott szituációnak megfelelő nem nyelvi jeleket választani;
- » alkalmazza a formális és az informális beszédhelyzetekhez tartozó nyelvi és viselkedési normákat;
- » ismeri a hagyományos és az újabb típusú tömegkommunikációs eszközöket és műfajokat;
- » **megérti és elemzi az olvasott/hallott szövegeket;**
- » képes különböző médiaműfajokban szövegeket alkotni;
- » felismeri a média manipulációs jelenségeit és a médiafüggőség veszélyeit.

FOGALMAK

◦ közlésfolyamat ◦ kommunikációs funkció ◦ verbális kommunikáció ◦ nonverbális kommunikáció ◦ írott beszélt nyelv ◦ tömegkommunikáció ◦ média ◦ közösségi média ◦ tájékoztató műfaj ◦ véleményformáló műfaj ◦ hír ◦ tudósítás ◦ interjú ◦ reklám ◦ blog ◦ vlog ◦ komment ◦ chat ◦ netikett

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

1 ^{KC} (1.1.2.1) ^{KC} (1.1.4.1) ^{KC} (1.2.2.2) ^{KC} (1.3.5.1) ^{KC} (2.2.3.1) ^{KC} (3.1.2.2) ^{KC} (3.1.2.3) ^{KC} (3.1.4.1) ^{KC} (3.3.3.1) ^{KC} (3.3.3.2) ^{KC} (4.1.3.1) ^{KC} (4.2.2.1) ^{KC} (4.5.4.1) ^{KC} (5.2.4.3)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Szituációs játék: nem verbális kommunikáció megjelenítése, értelmezése, értékelése.
- » A kommunikációs helyzeteknek megfelelő kódválasztással és szövegalkotással kapcsolatos páros és egyéni szóbeli, valamint írásbeli feladatok megoldása.
- » A normával és a nyelvhasználattal kapcsolatos kommunikációs szituációk megoldása, pl. csoportmunkában.
- » Vita régi és újabban kialakult viselkedésnormákról.
- » A kommunikáció tényezőiről és funkcióiról tanult ismereteknek a felhasználása a tömegkommunikációs műfajok értő és kritikus befogadásában.
- » Közös elolvasott, meghallgatott és megtekintett médiaszövegek elemzése.
- » Tapasztalatok szerzése a manipulatív szándék felismerésében; kritikus magatartás a téves ítéletekkel szemben.
- » Az álhírek felismerési technikáinak elsajátítása (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ck9uado>, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n3yuzq6>).
- » Kreatív gyakorlatok tömegkommunikációs és audiovizuális műfajok alkotására szóban és írásban, a szöveg, a képnyag, a grafikai és tipográfiai eszközök megfelelő elrendezésével (pl. diákújság szerkesztése).

A téma bizonyos céljait (különösen a tömegkommunikáció vonatkozásában) tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon javasolt megvalósítani, pl. a Szlovén RTV lendvai magyar tévé- és rádióstúdiójában, a Népújság szerkesztőségében.

A tantárgyközi megvalósítható képzőművészeti órák (pl. illusztráció, animáció stb. készítése különböző médiumfajokhoz), történelemórák (manipuláció a média által különböző történelmi korokban), pszichológiaórák (a nonverbális kommunikáció jelenségeinek vizsgálata), informatikaórák (pl. újság/cikk szerkesztése számítógépen) vonatkozásában.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dlrt1ck> (nkp.hu: A kommunikáció)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1mtzyko> (nkp.hu: A személyközi kommunikáció)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e3eub6p> (nkp.hu: A nem nyelvi jelek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/udymtha> (nkp.hu: A tömegkommunikáció)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/y3cipkk> (nkp.hu: A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ts7q9gj> (nkp.hu: Médiumfajok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ay5u1j5> (nkp.hu: Kommunikációs alapelvek – a sikeresség feltételei)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ke38ngy> (nkp.hu: Kommunikációs zavarok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ll3bco6> (nat2012.nkp.hu: A szóbeli beszéd és a testnyelv)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tuo7nk> (zanza.tv: A kommunikáció tényezői és funkciói)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0lhflk> (zanza.tv: A személyközi kommunikáció nem nyelvi formái)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nyrs170> (zanza.tv: A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=50RheddKpb0> (youtube.com: A tömegkommunikáció hatása a nyelvre és a gondolkodásra)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=lf3Ti-sxfow> (youtube.com: A tömegkommunikáció jellemzői és hatása)
- » https://www.youtube.com/watch?v=On4_GpX6yMw (youtube.com: A tömegkommunikáció műfajai és csatornái)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A SZÖVEGEK VILÁGA

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

A szöveget hagyományosan a kommunikáció nyelvi egységeként szokás leírni: a szövegeken keresztül juttatunk el és kapunk információkat, de ezen túl különféle cselekvési és/vagy manipulálási szándékaink is kifejeződnek bennük. Mivel a szövegek rendkívül komplex struktúrát alkotnak, azokat többféle szempontból lehet és szükséges vizsgálni: a legелеmibb vizsgálati szintnek a szöveg fizikai megvalósulását és szerkezetét tekinthetjük.

A diákok gimnáziumi éveik alatt nemcsak az iskolában, hanem az osztálytermen kívül is számos fajtájú és típusú szöveggel találkoznak, szóban és írásban egyaránt. Alapvető követelmény, hogy rendelkezzenek azokkal az ismeretekkel, jártasságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket a szövegek befogadására és megalkotására, mind iskolai környezetben, mind a magánélet és a munka világában.

A stilisztika témakörén belül a diákok megismerkednek a nyelvi stílusra vonatkozó legfontosabb szabályokkal, lehetőségekkel, korlátozásokkal, és tudatosul bennük, hogy szöveg és stílus egymáshoz szorosan kapcsolódó, egymástól el nem választható fogalmak. Ez a tudásanyag felhasználható mind a szövegek befogadása, mind azok produkciója során.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Stilisztika: „Kinek kell a stilisztikát ismernie? – vetődhet fel a kérdés. Nem csupán az írónak, aki megteremti a stílusirányzatot kívül az egyénit is, hanem az olvasónak is, mert ennek ismeretében tudja értékelni az alkotók stílusát. Nemcsak a szónoknak, aki a nyelvi stílussal hatást kíván elérni, hanem a szónoklatot hallgatónak is, hogy a szónoklat hatásának egyik forrását: a nyelvit is tudatosan be tudja fogadni. (...) Nemcsak minden előadónak és bármely beszélőnek hasznos a stilisztikai ismeret, aki a kommunikációja sikerét tudatosan akarja elősegíteni, hanem az előadást vagy beszédet hallgatónak is, hogy a megnyilatkozó embert a stílusa révén a maga egész valójában megismerje.” (Szikszainé Nagy Irma 2007. Magyar stilisztika. Budapest: Osiris Kiadó, 19.)

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

„A szövegvilág kapcsolatban áll a valós világgal, nagymértékben fedik egymást, a különbségük a nyelv sajátosságain alapul. A szövegvilág dinamikus, folyamatszerű és nyitott; a sikeres kommunikáció feltétele az, hogy a beszélő és a hallgató számára a szövegvilág nagyjából azonos legyen. Mi következik ebből elsőként az oktatás számára? Az a nem kellően hangsúlyozott tény, hogy a szöveg vizsgálata nem történhet meg a kommunikációs, méghozzá egy dinamikusan értelmezett kommunikációs tartomány nélkül, azaz a kommunikáció és a szövegtan csak mesterségesen és részlegesen választható szét az oktatásban. A szöveg mindig valamilyen nyelvi interakció középponti összetevője, amelyet a beszélő létrehoz, és a hallgató megért. A szövegtan hangsúlyosan kommunikációs közegbe kell helyezni, e nélkül öncélúvá válhatnak a szövegről kapott

ismeretek. A szöveg és a kommunikáció egymást feltételezik, a kommunikációs funkciónak értelem- és szerkezetformáló hatása van, a szöveg mint értelmi egység pedig visszahat erre a funkcióra. A szöveg értelmezhetősége egy magasabb szintű vagy tágabb tartományban ragadható meg, azaz egy kommunikációs tér-idő összefüggésben, hiszen a szöveg művelet (létrehozás és befogadás) és eredmény (maga a szöveg) kettőssége, és ezek nem függetlenek egymástól. A kommunikációs közeg, az összetevők (beszédhelyzet, cselekvés, kontextus, tudás) és a szöveg tehát feltételezik, alakítják egymást, nincsen közöttük éles határ.” (Laczkó Krisztina 2010. Adalék a szöveg tanításához. Anyanyelv Pedagógia. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d88m9v3>)

Mivel a stilisztikai ismeretek mind a szövegértés, mind a szövegalkotás során kiemelt jelentőségűek, fontos, hogy a tanár hangzó és írott szövegeivel maga is jó példát nyújtson a diákoknak.

SZÖVEGTAN

CÉLOK

A diák:

- K:** ismerje a szöveg szerkezeti egységeit és egymáshoz való viszonyukat;
- K:** ismerje a szövegkohézió hordozóit;
- K:** ismerje a címek fajtáit és a szöveghez viszonyított szerepüket;
- K:** tudjon adott szöveg alapján, illetve adott szöveghez vázlatot készíteni;
- K:** tudja szövegtani ismereteit alkalmazni a szövegalkotásban és a szövegértésben.

KC (4.2.4.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » **ismeri a szöveg szerkezeti egységeit** és egymáshoz való viszonyukat;
- » ismeri a jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemeket;
- » **ismeri a címek fajtáit** és a címnek a szöveghez viszonyított szerepét;
- » **tud** adott szöveg alapján, illetve adott szöveghez **vázlatot készíteni**;
- » szövegtani ismereteit alkalmazza a szövegalkotásban és a szövegértésben.

FOGALMAK

- szöveg ◦ kohézió ◦ mikroszerkezet ◦ makroszerkezet ◦ bekezdés ◦ tételmondat ◦ cím ◦ téma ◦ réma
- kulcsszó

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.1.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Szövegszerkezeti vizsgálatok: szerkezetfelismerés, témahálózat, tételmondat, tömörítés, jegyzet, vázlat, kapcsolóelemek.
- » Mondattömbök mondatai között lévő logikai viszonyok feltárása csoport- és egyéni munkával.
- » Szövegátalakítás (hangnem, nézőpont, terjedelem).
- » Szövegek tagolása mikro- és makro- szerkezeti részekre, tételmondatok megkeresése szövegekben.
- » Szövegalkotási feladatok szóban és írásban.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ok7tft7> (nkp.hu: Mi a szöveg?)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/we3grdc> (nkp.hu: Kapcsolódás a beszédhelyezethez)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6lvkshr> (nkp.hu: Nyelvtani kapcsolóelemek a szövegben)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/63xc90c> (nkp.hu: Jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/042rd2k> (nkp.hu: A szöveg szerkezete és létrehozásának módja)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eq4yy15> (tavoktatas.mnt.org.rs: A szöveg fogalma)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kzcv482> (zanza.tv: A szövegek felépítése, egységei, szerkesztési szabályai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3q5pa9m> (zanza.tv: Jelentésbeli kapcsolóelemek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9qi5wfa> (zanza.tv: (Grammatikai kapcsolóelemek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qicc78o> (zanza.tv: A szöveg jelentése)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oqrskm5> (/tavoktatas.mnt.org.rs: A szöveg jelentése és témája)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2uvc4ms> (/tavoktatas.mnt.org.rs: Kapcsolóelemek a szövegben)
- » <https://prezi.com/lhez4wmssovd/a-szoveg-regi/> (prezi.com: A szöveg)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e12bz81> (prezi.com: A szöveg jelentésbeli kapcsolóelemei)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

STILISZTIKA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a stílusrétegeket és jellemzőiket;

KC (1.3.3.1)

K: tudja stilisztikai ismereteit alkalmazni a szövegalkotásban, a szövegértésben és a szövegelemzésben;

KC (1.1.4.1)

K: fejlessze egyéni stílusát a kreatív írás során.

KC (1.1.1.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» szövegelemzés során meghatározza a stílusréteget, beazonosítja a stílusjegyeket;

» a szövegelemzés és a szövegalkotás során alkalmazza stilisztikai ismereteit.

FOGALMAK

- stílus ◦ nyelvi stílus ◦ stílusréteg ◦ stílusnyelv ◦ stílusjegy ◦ társalgási stílus ◦ tudományos-szakmai stílus
- publicisztikai stílus ◦ hivatalos stílus ◦ szónoki stílus ◦ irodalmi stílus ◦ stílusérték ◦ stílusárnyalat

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Az írásbeli és szóbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése különböző szövegtípusokban csoportos és egyéni munkával.
- » Az adatgyűjtés és a rendszerezés gyakorlása a könyvtárban és az interneten elvégezhető feladatokkal.
- » A gondolatmenetbe illő adatok kiemelésének és a szelektálásnak a gyakorlása egyéni és kooperatív tevékenységgel.
- » Szövegértési feladatok megoldása ismeretterjesztő szövegeken.
- » Önálló szövegalkotás hivatalos és tudományos-szakmai szövegfajtákban.
- » A szerepre irányuló kommunikációs helyzetek megoldása hivatalos ügyek intézésekor, párokban.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2qz62en> (nkp.hu: Mi a stílus?)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/83jcaui> (nkp.hu: A társalgási stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xy0yn4u> (nkp.hu: A társalgási stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/od9hstt> (nkp.hu: A publicisztikai stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t23laf7> (nkp.hu: A hivatalos stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jrn65zx> (nkp.hu: A szónoki stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9msobsk> (nkp.hu: Az irodalmi stílus)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lvvdppw> (nkp.hu: Stilisztika – összefoglalás)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qwk0uai> (nkp.hu: Szövegtípusok és műfajok a nyelvhasználati szinterek szerint)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k03mbp1> (prezi.com: Stílusrétegek és szövegtípusok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ec4z4bh> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ec4z4bh>) (tavoktatas.mnt.org.rs: Stilisztikai alapfogalmak)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rsoa5f5> (zanza.tv: A társalgási stílus ismérvei és minősége)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hjh9tol> (zanza.tv: A szónoki és a hivatalos stílus stiláris kötöttségei)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=cIMs1f2EKHw> (youtube.com: A publicisztikai stílus és az egyéni nyelvhasználat)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/iam6wqm> (zanza.tv: A tudományos és ismeretterjesztő stílus jellemzői és az egyéni kifejezés lehetőségei)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=HV7h0Ti4lnE> (youtube.com: Stilisztika: stílusrétegek, stílusesszközök, stíluselemek)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

SZÖVEGTÍPUSOK ÉS SZÖVEGFAJTÁK

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a szövegek különböző szempontok szerinti csoportosítási lehetőségeit;

K: tudjon adott szöveget besorolni az egyes kategóriákba;

KC (4.1.2.1)

K: fejlessze szövegértési és szövegalkotási készségét különböző rendeltetésű szövegeken;

K: sajátítsa el hatékony szövegolvasási és szövegelemzési stratégiákat;

KC (1.1.4.1)

K: sajátítsa el a számítógépes szövegszerkesztő használatát a szövegalkotás során;

K: tudjon szöveget tömöríteni.

KC (1.1.1.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a szövegtípusokat és a szövegfajtákat;

» be tud sorolni adott szöveget az egyes kategóriákba;

» megért és értelmez különböző típusú szövegeket;

» tud különböző rendeltetésű szövegeket alkotni;

» tud számítógépes szövegszerkesztővel szöveget alkotni;

» tud szöveget tömöríteni.

FOGALMAK

◦ művészi/irodalmi szöveg ◦ nem művészi szöveg ◦ hangzó szöveg ◦ írott szöveg ◦ monologikus szöveg
◦ dialogikus szöveg ◦ leíró szöveg ◦ érvelő szöveg ◦ magyarázó szöveg ◦ folyamatos szöveg ◦ nem
folyamatos szöveg ◦ nyomtatott szöveg ◦ elektronikus szöveg ◦ elbeszélő/narratív szöveg

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Egyéni gyűjtőmunka: a diákok különböző típusú és fajtájú szövegeket gyűjtenek, majd a tanórán összehasonlítják azokat.
- » Pármunkában szövegek alkotása és megformálása számítógépes szövegszerkesztővel.

A tantárgyköziesség megvalósítható informatikaórákon, a szövegszerkesztő szoftverek használatának gyakorlásával.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bc4tkzx> (nkp.hu: A szövegtípusok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qgwl5ed> (nkp.hu: Szövegtípusok a megjelenési formák szerint)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qwk0uqi> (nkp.hu: Szövegtípusok és műfajok a nyelvhasználati szinterek szerint)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pucz7l7> (zanza.tv: A szövegtípusok csoportosítása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7m6ecvf> ((zanza.tv: Szóbeli és írásbeli szövegek)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=0VThzbpk4JU> (youtube: Szövegtípusok)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

MAGÁNÉLETI ÉS KÖZÉLETI SZÖVEGTÍPUSOK

CÉLOK

A diák:

K: tudjon meghívást, kérést és köszönetet megfogalmazni;

KC (3.3.5.2)

K: tudjon adott témában felszólalást és hozzászólást megfogalmazni;

KC (5.2.4.3)

K: tudjon részt venni vitában, tudjon érvelni, tudja kifejezni véleményét;

KC (1.2.4.1 | 2.4.3.1 | 3.1.4.2 | 3.3.4.1 | 5.3.4.2)

V: ismerje a retorika alapvető eszközeit, és azokat rendeltetésszerűen alkalmazza;

KC (3.3.2.1)

K: ismerje és alkalmazza a szövegszerkesztés lépéseit;

K: ismerje a nyilvános beszéd nyelvi és viselkedésbeli követelményeit.

KC (1.1.5.1 | 1.2.4.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » tud meghívást, kérést és köszönetet kifejezni;
- » tud adott témában felszólalni és hozzászólni;
- » részt tud venni vitában, tud érvelni, ki tudja fejezni a véleményét;
- » ismeri a retorika alapvető eszközeit, és rendeltetésszerűen alkalmazza azokat;
- » szövegalkotása során alkalmazza a szövegszerkesztés lépéseit;
- » eleget tesz a nyilvános beszéd nyelvi és viselkedésbeli követelményeinek.

FOGALMAK

◦ retorika ◦ nyilvános beszéd ◦ vita ◦ felszólalás ◦ hozzászólás ◦ érv ◦ ellenérv

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.1.1) **KC** (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Problémamegoldó vita kiscsoportos formában.
- » Szövegelemzés páros munkában – egyéni szövegolvasás után állásfoglalás, kritikai észrevétel, jobb megoldás megfogalmazása.
- » Nyilvános beszédek, felszólalások elemzése videók alapján.
- » Érvek és ellenérvek keresése szövegekben, hibás érvek kiszűrése.
- » Nyilvános felszólalások gyakorlása közös, osztálytermi értékelés alapján.

Tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozás keretében a diákok vegyenek részt különböző iskolai vagy városi rendezvényeken, ünnepségeken, ahol az elhangzott beszédek egy későbbi, tanórai megbeszélés, elemzés részét képezhetik.

A tantárgyköziség megvalósítható pl. történelemóra (híres szónokok, szónoklatok tanulmányozása a történelemben) és az aktív állampolgárság (beszédek olvasása, meghallgatása és elemzése) keretében.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/he49o8o> (nat2012.nkp: A retorika alapjai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/srrq0zd> (nkp.hu: Retorika, a nyilvános beszéd művészete)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vf1wdq0> (nat2012.nkp: A beszéd megszerkesztése, a beszéd részei)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nl8ahqq> (nat2012.nkp: Az érv mibenléte, felépítése, logikája)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l9izs3z> (nat2012.nkp: A cáfolat típusai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l9izs3z> (nat2012.nkp: A vita)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b6a7q9i> (nat2012.nkp: A hatásos előadásmód eszközei)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h19nra4> (zanza.tv: A retorika)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e2ojhtw> (zanza.tv: Az érvek és az érvelés módszerei)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c1qqqxz> (zanza.tv: A kulturált vita)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ha549f8> (zanza.tv: A jó szónok és a jó beszéd)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=Rpn15xSbX8U> (youtube.com: Az érvelés logikája és technikája: érvfajták. A cáfolás módszerei)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=hbQbeR8RzQc> (youtube.com: A beszéd előkészítése, kidolgozása és az előadás követelményei)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5iw2o4s> (tavoktatas.mnt.org.rs: A vita és a hozzászólás)

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/78nys1y> (prezi.com: A beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig)
- » <https://prezi.com/mh4zmwocur-1/retorika/> (prezi.com: Retorika)
- » <https://prezi.com/nlpdbbwcbndn/az-erveles/> (prezi.com: Retorika II.)
- » <https://prezi.com/p/ra5b-nna-tcd/erv-cafolat/> (prezi.com: Érv és cáfolat)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

AZ ISKOLÁBAN HASZNÁLT SZÖVEGTÍPUSOK

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a szakmai és a tudományos stílus főbb sajátosságait;

K: értse meg az iskolában használt szövegeket, legyen képes létrehozni és prezentálni azokat, hagyományos és digitális formában egyaránt;

KC (1.1.1.1 | 1.1.4.1 | 4.1.1.1 | 4.1.3.1 | 4.3.1.1 | 4.5.4.1)

K: ismerje és alkalmazza a szövegszerkesztés lépéseit;

K: ismerje és alkalmazza az alapvető érvelési technikákat;

KC (2.4.1.1)

V: ismerje fel az érvelési hibákat.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a szakmai és a tudományos stílus főbb sajátosságait;

» megérti az iskolában használt szövegeket;

» **tud elbeszélő szöveget, leírást**, ismertetést, **vázlatot**, felelettervet, érvelő szöveget írni, kiselőadást tartani;

» **szövegalkotása során alkalmazza a szövegszerkesztés lépéseit**;

» tud megfelelő érveket alkalmazni írásbeli szövegeiben.

FOGALMAK

- elbeszélő szöveg ◦ leírás ◦ ismertetés ◦ használati utasítás ◦ ismeretterjesztő szöveg ◦ vázlat ◦ feleletterv
- érvelő szöveg ◦ kiselőadás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1) **KC** (1.1.2.2) **KC** (2.2.1.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Kiselőadások, prezentációk (pl. TedX előadások magyarul) megtekintése videómegosztókon, és azok közös elemzése.

- » Kiselőadás tartása kijelölt témában, prezentációval illusztrálva (egyéni, páros és csoportmunkában egyaránt).
- » Szövegértési feladatok megoldása ismeretterjesztő szövegeken.
- » Használati utasítás készítése páros munkában.
- » Ismertetés írása a diákok által aktuálisan megtekintett filmekről, sorozatokról, olvasott könyvekről stb.

A tantárgyközi megvalósítható az irodalomórán tanult szövegek elemzésével, informatikaórán a prezentációs szoftverek használatának gyakorlásával, ill. felelettervek, vázlatok írásával bármelyik tantárgyhoz kapcsolódóan.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/o2o68ul> (nkp.hu: Az értekezés, a tanulmány és az esszé)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ud64o8v> (zanza.tv: Gondolataink térképe)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=G6CBiliqlko> (youtube.com: Elbeszélő, leíró, érvelő fogalmazás és közlés mód)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=Plj1qRUBRIO> (youtube.com: Az esszé fogalma és formai követelményei)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f2o8iby> (tavoktatas.mnt.org.rs: Esszé, kísértékezés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tjvbqx9> (drprezi.hu: Prezentációs technikák offline és online)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A TOVÁBBTANULÁSHOZ ÉS A MUNKA VILÁGÁBAN SZÜKSÉGES GYAKORLATI SZÖVEGTÍPUSOK

CÉLOK

A diák:

K: ismerje és alkalmazza a továbbtanuláshoz és a munka világában használt szövegtípusok főbb jellemzőit;

K: legyen képes a továbbtanuláshoz és a munka világában szükséges szövegek megértésére és megalkotására.

KC (1.1.1.1 | 3.3.2.1 | 4.2.6.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a továbbtanuláshoz és a munka világában használt szövegtípusok formai és tartalmi összetevőit, azokat alkalmazza a szövegalkotás során;
- » megérti a továbbtanuláshoz és a munka világában használt szövegeket;
- » **tud hivatalos levelet, kérvényt, önéletrajzt, motivációs levelet, pályázatot és meghatalmazást írni;**
- » ki tud tölteni a továbbtanulással és a munka világával kapcsolatos nyomtatványokat;
- » részt tud venni állásinterjú szimulálásában.

FOGALMAK

- hivatalos levél ◦ kérvény ◦ önéletrajz ◦ motivációs levél ◦ pályázat ◦ meghatalmazás ◦ állásinterjú
- nyomtatvány

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1) **KC** (3.1.2.2)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Különböző célú hivatalos levelek írása (pl. kérvény megírása iskolai ügyekkel kapcsolatban).
- » Valódi nyomtatványok kitöltésének gyakorlása hagyományos és online formában.
- » Önéletrajz írása papíralapon és digitális felületen (pl. Europass).
- » Önéletrajz szerkesztése és motivációs levél írása valós álláshirdetésekre.

- » Pályázati anyag összeállítása, a hozzá tartozó formanyomtatványok kitöltése valós pályázati felhívásokra (pl. Magyarul a Muravidéken, Szülőföldön magyarul, helyi pályázatok stb.).
- » Állásinterjú gyakorlása szituációs játék keretében.

A tantárgyközi megvalósítható különböző nyelvű (magyar, szlovén, angol stb.) hivatalos levelek megírása szabályainak és jellemzőinek összevetésével (hasonlóságok és különbségek keresése).

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ij7xy3w> (nkp.hu: A hivatalos ügyintézés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q7b4wdz> (nkp.hu: A hivatalos levél formátuma)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0z0okwb> (nkp.hu: A hivatalos levél tartalma)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ppvxjpx> (nkp.hu: Az álláskeresés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/umt8w7t> (nkp.hu: Írjunk önéletrajzt!)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i7a9mv5> (nkp.hu: Írjunk szép önéletrajzt!)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/whapqsl> (zanza.tv: A munka világának szövegtípusai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7ny6fcl> (tavoktatas.mnt.org.rs: Önéletrajz és motivációs levél)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/z20956a> (tavoktatas.mnt.org.rs: Kérvény, levél, jegyzőkönyv)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t1evplz> (prezi.com: A munka világában használt szövegtípusok)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A DIGITÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ SZÖVEGTÍPUSAI

CÉLOK

A diák:

K: azonosítsa a hagyományos és a digitális szövegtípusok közti tartalmi, formai, nyelvhasználati és helyesírási különbségeket;

K: tudjon szöveget alkotni a gyakran használt digitális műfajokban;

KC (1.1.1.1)

K: tartsa tiszteletben a digitális térben történő kommunikáció szabályait;

KC (1.1.5.1 | 3.3.3.2 | 4.2.1.1 | 4.2.5.1 | 5.3.4.2)

V: érzékelje a digitális világ és az információs társadalom hatását a nyelvhasználatra, viszonyuljon ehhez kritikusan.

KC (1.2.5.1 | 4.3.3.1 | 4.5.4.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» tud digitális szövegeket alkotni (e-mail, blogbejegyzés, vlog, komment);

» tiszteletben tartja a digitális térben történő kommunikáció szabályait;

» ismeri a digitális világ és az internetes kommunikáció hatását a nyelvhasználatra, és kritikusan viszonyul ehhez a jelenséghez.

FOGALMAK

◦ digitális kommunikáció ◦ írott beszélt nyelv ◦ e-mail ◦ blogbejegyzés ◦ poszt ◦ komment ◦ chat ◦ vlog
◦ mém

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Különböző célú e-mailek írásának gyakorlása.

» Osztálytermi vita a diákok által hozott valós (anonimizált) chatüzenetek alapján az internetes etiketről.

- » Az influenzazerjelenség vizsgálata különböző feladattípusokkal
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gsca8zp>).
- » Az internetes zaklatás (cyberbullying) jelenségének feldolgozása különböző feladattípusokkal
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b23rzq2>).
- » Podcast készítése projektmunkában (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2a1zx2g>).
- » Vlog készítése projektmunkában (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/86ey17m>).
- » Mémek elemzése és készítése megadott témák, jelenségek vonatkozásában.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/abwob02> (nkp.hu: Internetes szövegtípusok és műfajok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h0eqdgf> (nkp.hu: Internet és kommunikáció)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mkzvako> (nkp.hu: Online kommunikációs eszközök)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xtkzlvh> (nkp.hu: Elektronikus levelezés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kzua6sk> (nkp.hu: Levélírás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/to4c1md> (tavoktatas.mnt.org.rs: Blog, vlog)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8c12nr0> (tavoktatas.mnt.org.rs: Digilektus és internetkommunikáció, nyelvi illemtan)
- » <https://www.okosdoboz.hu/video?id=115> (Az internetes kommunikáció néhány sajátossága)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b5tdz7h> (A médiáról neked – ismeretterjesztő füzet 13–16 éveseknek)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

Minden nyelv rendszer, amely a nyelvi jelek hierarchikus struktúrájára épül. A nyelvi rendszer lényegét a hozzá kapcsolódó szabályok és azok működése adja. A rendszert hagyományosan nyelvi szintekre bontjuk. Az első szint a (beszéd)hangok szintje, a második a szavak szintje, majd ezt követi a mondatok szintje. A hangok vizsgálatával a hangtan, a szavak alakjával, felépítésével, típusaival az alaktan és a szófajtan, jelentésükkel a jelentéstan, míg mondatokba szerveződésükkel a mondattan foglalkozik. A nyelvi rendszerrel kapcsolatos tudásanyag elsajátítása lehetővé teszi, hogy a diákok átfogó képet kapjanak anyanyelvük szerkezetéről, a szintekhez kapcsolódó grammatikai szabályokról és a hatékony nyelvhasználathoz szükséges egyéb ismeretekről.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

„Fontos tudni, hogy nem minden nyelvnek van morfológiája. Azoknak a nyelveknek, amelyekben a szótövekhez nem kapcsolódnak toldalékok, nincs morfológiájuk. A toldalékolás nem kötelező tulajdonsága a nyelveknek, ezért az alaktan sem kötelező része a nyelvtannak, szemben a hangtannal és a mondattannal. Azt mondhatjuk, hogy minél összetettebb egy nyelv morfológiája, annál kevésbé összetett a mondattana, és minél szerényebb egy nyelv alaktana, annál bonyolultabb a szintaxisa, a mondattana.” (Kozmács István (2008.) Ismeretek a nyelvről – nyelvészeti alapismeretek. Segédanyag a *Bevezetés a nyelvészetbe* című kurzushoz. Konstatin Filozófus Egyetem, Nyitra. p. 96.)

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A nyelvi szintek grammatikájának megismerése során a nyelvi elemzés módszere alkalmazandó. Az elemzés során a nyelvi jelenségeket elemeire kell bontani, de fontos, hogy ez ne öncélú tevékenység legyen. A nyelvi elemzés során történjen meg a fogalomkialakítás, az analízis és variálóképesség kialakítása, valamint az összefüggések feltárása. Az analitikus megközelítés hozzájárul a nyelvi tudatosság fejlesztéséhez, amely nagy szerepet játszik a hatékony idegennyelv-elsajátításban is. Az elemzés lehet: részleges (pl. a mondatot alkotó szavak szófaji vizsgálata), komplex (pl. a szó több szempontú vizsgálata) vagy teljes (pl. a mondatot tartalom, szerkezet és minőség szerint is elemezzük). Az elemzés lehetőleg szövegközpontú megközelítésben történjen.

„A hangtan tanulmányozásához elengedhetetlen felidézni mindazokat az ismereteket, amelyeket a hangok képzéséről, tulajdonságairól tanultak korábban a diákok. Ez az ismétlés a tanóra részeként, illetve előzetes házi feladatként is végezhető. A hangtan tanulmányozása során fontos mindig hangsúlyozni és megerősíteni, hogy a

nyelv írásos lejegyzése csak másodlagos, az írásképp csak rögzíti az elsődleges megjelenési formát, a beszédet. Az iskolában (például a helyesírással való küszködés miatt) az írásképp nagy hangsúlyt kap, és ez sokszor megzavarhatja a hangokkal való foglalkozást; hívjuk fel minden adandó alkalommal a tanulók figyelmét arra, hogy hangokról, nem pedig betűkről kell gondolkodniuk.” (Kertész Zs. 2007. Nyelvtan 1. Tanári útmutató. Hangok és hangtani jelenségek. Budapest: Sulinova KHT. 7–9.)

Az alaktan tanításának alapja az alaktani elemzés, ami a szóalak elemekre bontását jelenti. Az elemzés lépései a szótári alak megkeresése, a szó szerkezetének megállapítása, a szóelemekre bontás, végül a szóelemek megnevezése. A szófajok meghatározásakor ügyelni kell arra, hogy jelentéstani alapon legyenek a szófajok meghatározva, illetve mindig mondaton belül végezzük a szófaji elemzést.

Az anyanyelv-pedagógia fejlesztése olyan úton is elképzelhető, hogy visszaszorítjuk a klasszikus nyelvtani ismeretek közvetítését, ezáltal – az adott óraszám szabta keretek között – több időt szánhatunk a kommunikatív kompetencia fejlesztésére. Nem magától értetődő, hogy magas óraszámokban kell oktatni a mondatelemzést, hiszen lehetséges úgy érvelni, hogy a ráfordított idő hasznosabban is eltölthető, ha a szövegértési, szövegalkotási stb. képességek kerülnek a fókuszba. Ez a fajta érvelés azonban nem feltétlenül igaz, hiszen a mondatszerkezet átlátása a lehető legszorosabb kapcsolatban van a kommunikatív képességekkel, éppen ezért fontos, hogy a tanórákon ne maradjon el a mondatelemzés megfelelő mélységű gyakoroltatása. (Imrényi András 2022. Az iskolai mondatelemzés: hogyan tovább? (anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=969)

HANGTAN ÉS ALAKTAN

CÉLOK

A diák:

V: ismerje a hangképző szerveket és azok működését;

K: ismerje a magyar hangrendszert;

K: ismerje a hangok találkozására vonatkozó törvényeket; tudja alkalmazni a rájuk vonatkozó helyesírási szabályokat;

K: ismerje a szavak felépítését, a szóelemek fajtáit és funkcióit.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri az illeszkedést, a teljes és a részleges hasonulást, az összeolvadást, a rövidülést, a kiesést;

» szóban és írásban alkalmazza a fentiekre vonatkozó ismereteit;

» ismeri a szóelemek fajtáit és kapcsolódási sorrendjüket.

FOGALMAK

◦ beszédhang ◦ fonéma ◦ betű ◦ magánhangzó ◦ mássalhangzó ◦ magas magánhangzó ◦ mély magánhangzó ◦ zöngés mássalhangzó ◦ zöngétlen mássalhangzó ◦ hangrend ◦ illeszkedés ◦ teljes hasonulás ◦ részleges hasonulás ◦ összeolvadás ◦ rövidülés ◦ kiesés ◦ nyúlás ◦ szóelem ◦ morféma ◦ szótő ◦ toldalék ◦ képző ◦ jel ◦ rag

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.1.1) **KC** (1.1.2.1) **KC** (1.1.3.2) **KC** (1.1.4.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Hangképzési gyakorlatok (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/v9039r5>).
- » Nyelvhasználati és kiejtési változatok összevetése: gyermeknyelv, nyelvjárás, nyelvtörténeti változások (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/v9039r5>).
- » Csoportmunka: hangok közti különbségek megállapítása (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hx27pl6>, 7. oldal).
- » Helyesírási gyakorlatok a magánhangzók és a mássalhangzótörvényekkel kapcsolatban.
- » Csoportmunka: a hangtan és az alaktan kapcsolódása (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hx27pl6>, 36. oldal).
- » Egyéni munka: a magánhangzó-harmónia és a toldalékok alakjai (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hx27pl6>, 50. oldal).

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/liponxa> (nat2012.nkp.hu: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/njf2qvz> (prezi.com: A nyelvi rendszer)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ihibh9> (tavoktatas.mnt.org.rs: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uomxrbk> (nat2012.nkp.hu: Hang és hangképzés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3t6p3k6> (nat2012.nkp.hu: A magánhangzók)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/us6oacz> (nat2012.nkp.hu: A mássalhangzók)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tylctrf> (nat2012.nkp.hu: Írás és kiejtés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q84vy0v> (nat2012.nkp.hu: A morféma típusai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hq9tjtk> (nat2012.nkp.hu: Toldalékok és szófajok kapcsolata)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/78eq31h> (nat2012.nkp.hu: Összefoglalás – a szavak szerkezete)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/iur7455> (zanza.tv: A nyelv mint jelrendszer, a nyelvi szintek)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=v71lhNKVfsU> (youtube.com: A nyelvi szintek egymásra épülése)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=DL1OI5IMb1E> (youtube.com: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tdok9jk> (zanza.tv: A magyar nyelv hangrendszere, a hangok találkozási és helyesírásuk)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3uxi1hf> (zanza.tv: A szavak felépítése, a szóelemek szerepe és használata)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

JELENTÉSTAN ÉS SZÓFAJTAN

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a hangalak és a jelentés egymáshoz való viszonyát;

K: ismerje és alkalmazza a leggyakoribb szóalkotási módokat, és alkalmazza a rájuk vonatkozó helyesírási szabályokat;

K: ismerje a szófajokat, tudja meghatározni a szavak szófaját;

K: ismerje és alkalmazza a szófajokra vonatkozó helyesírási szabályokat;

K: a szóbeli és írásbeli szövegalkotás során törekedjen a változatos szóhasználatra.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» tudja osztályozni a szavakat hangalak és jelentés viszonya alapján;

» ismeri a szóalkotás leggyakoribb módjait, és alkalmazza a rájuk vonatkozó helyesírási szabályokat;

» meg tudja határozni az alapszófajokat, a viszonszókat és a mondatszókat;

» alkalmazza a szófajokra vonatkozó helyesírási ismereteket.

FOGALMAK

◦ hangalak ◦ jelentés ◦ egyjelentésű szó ◦ többjelentésű szó ◦ azonos alakú szó ◦ rokon értelmű szó/szinonima ◦ ellentétes jelentésű szó/antonima ◦ hangutánzó szó ◦ hangulatfestő szó ◦ szakszó
◦ állandósult szókapcsolat/frazéma ◦ szólás ◦ közmondás ◦ szóösszetétel ◦ szóképzés ◦ mozaikszó ◦ ige
◦ főnév ◦ melléknév ◦ számnév ◦ névmás ◦ főnévi igenév ◦ melléknévi igenév ◦ határozói igenév
◦ viszonszó ◦ névelő ◦ névutó ◦ igekötő ◦ kötőszó ◦ módosítószó ◦ mondatszó ◦ indulatszó ◦ kettős szófajúság

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.1.1) **KC** (1.1.2.1) **KC** (1.1.3.2) **KC** (1.1.4.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Feladatok megoldása egynyelvű szótárakkal.

» Azonos alakú és többjelentésű szavak elkülönítése (páros munkával).

- » Szavak összevetése rokon értelmű kifejezésekkel, szólásokkal.
- » Különböző értelmezési lehetőségek megbeszélése szövegekben.
- » A helyesírási készség fejlesztése a jelentésváltozás felismertetésével az összetett szavakban.
- » Szavak jelentésének összevetése idegen nyelvi szavakkal.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a5d3e5n> (nat2012.nkp.hu: Hangalak és jelentés)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8ytezkj> (nat2012.nkp.hu: A szófajok I.)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ll4rqqu> (nat2012.nkp.hu: A szófajok II.)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fopd02w> (nat2012.nkp.hu: A szóalkotás módjai)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rpynsqj> (zanza.tv: A magyar nyelv szófaji rendszere I.)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rpynsqj> (zanza.tv: A magyar nyelv szófaji rendszere II.)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c7qixu3> (zanza.tv: A hangalak és a jelentés viszonya)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=dh1v93lUjCU> (youtube.com: A szófajok rendszere)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

MONDATTAN

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a szó szerkezetek fajtáit és a mondatok típusait;

K: tudjon egyszerű és összetett mondatokat elemezni;

K: használja helyesen a mondatvégi és mondatközi írásjeleket;

K: tudjon kommunikációs szándékának megfelelő mondat típusokat és szórendet alkalmazni a szóbeli és írásbeli megnyilvánulások során;

V: használjon megfelelő hanglejtést és mondathangsúlyt.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a mondatok típusait és a szó szerkezetek fajtáit;

» tud egyszerű és összetett mondatokat elemezni;

» tud megadott szempontok szerint mondatokat átalakítani;

» alkalmazza a központosásra vonatkozó ismereteit;

» megfelelő hanglejtést és mondathangsúlyozást használ.

FOGALMAK

◦ egyszerű mondat ◦ összetett mondat ◦ kijelentő mondat ◦ felkiáltó mondat ◦ felszólító mondat ◦ óhajtó mondat ◦ kérdő mondat ◦ állító mondat ◦ tagadó mondat ◦ alárendelő szó szerkezet ◦ mellérendelő szó szerkezet ◦ tárgyas szó szerkezet ◦ határozós szó szerkezet ◦ jelzős szó szerkezet ◦ alany ◦ állítmány ◦ tárgy ◦ helyhatározó ◦ időhatározó ◦ módhatározó ◦ állapothatározó ◦ fok- és mértékhatórozó ◦ részhatórozó ◦ okhatározó ◦ célhatározó ◦ eszközhatározó ◦ társhatórozó ◦ állandó határozó ◦ számhatározó ◦ minőségjelző ◦ mennyiségjelző ◦ birtokos jelző ◦ ágrajz ◦ alárendelő összetett mondat ◦ mellérendelő összetett mondat ◦ többszörösen összetett mondat ◦ tagmondat ◦ főmondat ◦ mellékmondat ◦ alanyi mellékmondat ◦ állítmányi mellékmondat ◦ tárgyi mellékmondat ◦ helyhatározói mellékmondat ◦ időhatározói mellékmondat ◦ módhatározói mellékmondat ◦ okhatározói mellékmondat ◦ célhatározói mellékmondat ◦ eszközhatározói mellékmondat ◦ társhatórozói mellékmondat ◦ részhatórozói mellékmondat ◦ minőségjelzői mellékmondat ◦ mennyiségjelzői mellékmondat ◦ birtokos jelzői mellékmondat ◦ sajátos jelentéstartalmú mellékmondat ◦ kapcsolatos mellérendelés ◦ ellentétes

mellérendelés ◦ választó mellérendelés ◦ következtető mellérendelés ◦ magyarázó mellérendelés ◦ szó szerinti idézés ◦ tartalmi idézés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Mondatelemzési feladatok.
- » A logikai viszonyok megállapítása.
- » Mondatok alkotása és átalakítása.
- » Az utaló- és kötőszók, a központozás használata és értelmezése szövegekben, a hozzájuk kapcsolódó mondatfonetikai eszközök gyakorlása.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/liponxq> (nat2012.nkp.hu: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/njf2qvz> (prezi.com: A nyelvi rendszer)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ihibh9> (tavoktatas.mnt.org.rs: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2i8umq2> (tavoktatas.mnt.org.rs: A mondatok osztályozása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2cdawej> (nat2012.nkp.hu: Az állítmány)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0coqy5j> (Az alárendelő szintagmák)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vb3qv9m> (Az alany és a tárgy)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ti84wa9> (nat2012.nkp.hu: A határozó)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7cxu46u> (nat2012.nkp.hu: A jelző)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q0vfjpx> (nat2012.nkp.hu: A mondatok típusai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q0vfjpx> (nat2012.nkp.hu: Az írásjelek használata)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/iur7455> (zanza.tv: A nyelv mint jelrendszer, a nyelvi szintek)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=v71lhNKVfsU> (youtube.com: A nyelvi szintek egymásra épülése)
- » <https://www.youtube.com/watch?v=DL1OI5IMb1E> (youtube.com: A nyelvi szintek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j0wexap> (zanza.tv: A mondat fogalma és csoportosítása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gfmbv70> (zanza.tv: Az összetett mondatok fajtái I.)

» <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qfmbv70i> (zanza.tv: Az összetett mondatok fajtái II.)

» <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pw0olkl> (tavoktatas.mnt.org.rs: Az összetett mondatok helyesírása)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

NYELVROKONSÁG ÉS NYELVTÖRTÉNET

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A magyar nyelv nem hasonlít az Európában beszélt nyelvekre, emiatt nehezen tanulható nyelvnek számít. Ahhoz, hogy a diákok felfogják ennek okait, meg kell ismerniük a magyar nyelv eredetét, legközelebbi rokonait, a más nyelvekkel való kapcsolatát és történelmi távlatban vizsgált változásait, így tudatosítva az indoeurópai nyelvektől való különbözőség okait. A nyelvek összehasonlítása és a magyar nyelv korábbi állapotának vizsgálata lehetőséget nyújt arra is, hogy a diákok átlássák a szókincs változásának okait és a szókészlet rétegeit. A téma részét képezi a legfontosabb magyar nyelvtörténeti források, nyelvemlékek megismerése, ami a nyelvi, nyelvészeti ismereteken túl az irodalmi, kulturális tudásanyag bővítéséhez is hozzájárul.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

„Miért finnugor nyelv a magyar? Nos, azért, mert a nyelvészek ezt állapították meg. Ez bizony ilyen egyszerű. A gombák nem növények. Miért nem? Mert a biológusok ezt állapították meg. A gombák ugyanis nem tudják a szentet a levegőből fölvenni, mint a növények – tehát nem növények. Egyébként én úgy ránézésre növénynek mondanám őket, hiszen a földből nőnek ki, és nem tudnak elszaladni, de úgy látszik, az én kritériumaim nem mérvadóak.” (Nádasdy Ádám 2020. Milyen nyelv a magyar? Corvina, Budapest.)

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A nyelvrokonság és a nyelvtörténet témaköre – a tudományos eredményektől sokszor függetlenül – időről időre a közvélemény érdeklődésébe kerül, fontos tehát, hogy az anyanyelvi órákon – a rendelkezésre álló kereteken belül – a diákok a lehető legalaposabb és legátfogóbb képet kapják a területről. A témakör tanítása során kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy megismerjék a nyelvrokonság bizonyításának a tudomány által elfogadott módszereit, és képesek legyenek elkülöníteni azokat a laikus, nem tudományos módszerektől. A téma jó lehetőséget biztosít a forráskritika alkalmazására, a módszer alapos megismerésére. Törekedni kell arra is, hogy a diákok átlássák és megértsék a magyar nyelv különbözőségének okait az őt körülvevő szláv és nem szláv nyelvek vonatkozásában. A nyelvtörténet tanítása során a szemléltetésként hozott példákat (legyen szó a nyelv bármelyik szintjéről) hangsúlyozottan a nyelvi változás mint jelenség folyamatának összefüggésében, rendszerszemlélettel célszerű tárgyalni.

A nyelvtörténet tanítása kétféleképpen történhet: a) közvetlenül, a tankönyv anyagát feldolgozva, b) közvetve, az anyanyelvi nevelés egyéb területén kínálkozó lehetőségeket felhasználva. A nyelvtörténet tanítása alkalmas a változó nyelv képének a bemutatására.

NYELVROKONSÁG

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a magyar nyelv eredetét;

KC (4.1.2.1)

V: ismerje a magyar nyelv eredetével kapcsolatban felmerülő nézeteket;

K: ismerje a magyar nyelv rokon nyelveit;

KC (1.1.3.1)

K: ismerje a főbb nyelvcsaládokat és nyelvtípusokat, helyezze el a magyar nyelvet a világ nyelvei között.

KC (1.1.3.1 | 3.3.1.2)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a magyar nyelv eredetét;

» ismeri a magyar nyelv rokonságának főbb bizonyítékait;

» el tudja helyezni a magyar nyelvet a világ nyelveinek rendszerében.

FOGALMAK

- nyelvtörténet ◦ nyelvrokonság ◦ őshaza ◦ uráli nyelvcsalád ◦ finnugor nyelvek ◦ agglutináló nyelv
- indoeurópai nyelvcsalád

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Vita a magyar nyelv eredetéről, a bizonyítás és a cáfolás gyakorlása.

- » Projektmódszer alkalmazása a nyelveredet-nyelvrokonság témakörében (bővebben lásd: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wnvdwbb>).

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/imb7ml1> (nat2012.nkp.hu: Nyelvrokonság, módszer és elmélet)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ziammsz> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv eredete és rokonsága)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3zbfdkip> (youtube.com: Nádasdy Ádám: Miért finnugor nyelv a magyar?)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cyqckrm> (youtube.com: Nádasdy Ádám: Milyen nyelv a magyar?)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pw7mu1x> (zanza.tv: A nyelvtípusok, avagy a magyar a világ legnehezebb nyelve?)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qv78vn5> (zanza.tv: A nyelvrokonság)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w58s0cx> (zanza.tv: A magyar nyelv eredete és rokonsága)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

NYELVTÖRTÉNET

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a magyar nyelv történetének főbb szakaszait;

K: ismerje a legfontosabb nyelvm emlékeket;

KC (1.3.2.1 | 4.1.1.1)

V: értse meg az életmód, a történelem és a szókincs változása közötti összefüggéseket;

K: értse meg a szókincs rétegződését, különös tekintettel a más nyelvekből átvett szavakra.

KC (1.1.3.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a magyar nyelv történetének főbb szakaszait;

» ismeri a legfontosabb magyar nyelvm emlékeket;

» ismeri a szókészlet rétegeit, képes azokat példákkal szemléltetni.

FOGALMAK

- ősmagyar kor ◦ ómagyar kor ◦ középmagyar kor ◦ újmagyar kor ◦ újabb magyar kor ◦ nyelvm emlék
- nyelvújítás ◦ nyelvi változás ◦ finnugor alapszókincs ◦ jövevényszó ◦ idegen szó

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » A Magyar etimológiai szótár (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a1gck3z>) és az Új magyar etimológiai szótár (<https://uesz.nytud.hu/index.html>) segítségével illusztrálhatóak a nyelvi változások, a szavak eredete, ill. feladatok is készíthetők a felhasználásukkal.
- » A digitálisan elérhető források használata a tanórán a nyelvm emlékek vonatkozásában: <https://nyelvmemlekek.oszk.hu/tud/nyelvmemlekek> (OSZK nyelvm emlékek adatbázisa).
- » Tanári magyarázat és kooperatív tananyag-feldolgozás, tanulói beszámolók.
- » Önálló munkával kiselőadás készítése a nyelvújításról.

Tantermen, ill. tanórán kívüli foglalkozás keretében kirándulás szervezhető a Tihanyi Bencés Apátságba és a Magyar Nyelv Múzeumba.

A nyelvemlékek téma pl. az irodalomhoz, a földrajzhoz, a történelemhez is kötődik.

Interaktív tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3l26ca6> (nat2012.nkp.hu: A változó nyelv)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zeqqq0p> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelvtörténet főbb szakaszai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c1wa6k3> (nat2012.nkp.hu: Nyelvemlékeink)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/26dqaqd> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv szókincsének változásai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/avwj0bt> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv egységesülése az ómagyar kortól a reformkorig)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/re9trhv> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv sztenderdizációja a reformkort követően)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qo81832> (nat2012.nkp.hu: A magyar nyelv története – összefoglalás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x5bx1ik> (zanza.tv: A nyelvi változás)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j7wfcf2> (zanza.tv: A magyar nyelv korszakai és a nyelvemlékek)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fq1je7x> (zanza.tv: A magyar nyelvet érő hatások: jövevényszavak, nyelvújítás)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

HELYESÍRÁS ÉS HELYESEJTÉS

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A mindennapi életben (beszédhelyzettől függően) többféle nyelvváltozatot használunk. A standardhoz mint erősen kodifikált nyelvváltozathoz szorosan hozzátartozik a rögzített helyesírási szabályrendszer és a kiejtés is. A diákoktól leginkább az írásbeli megnyilvánulásaik során elvárt a standard változat használata, ezért elsődlegesen az fontos, hogy tisztában legyenek a magyar helyesírás szabályaival, másodsorban pedig az, hogy elsajátítsák a standard keretei által meghatározott kiejtést. A mindennapi életben való érvényesülés egyik kulcsösszetevője a megfelelő szintű szóbeli kommunikációs kompetencia megléte, ennek meghatározó eleme a helyes beszédtechnika, amely pedig elképzelhetetlen a helyesejtés elsajátítása nélkül.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Helyesejtésről akkor beszélünk, ha a beszéd megfelel a köznyelvi kiejtés és a kommunikáció normáinak. A helyesejtési hibák zajként jelennek meg a kommunikáció csatornáin, akár a helyesírási vagy írástechnikai hibák az írásban. A zajos csatornák pedig akadályozzák a mondanivaló megértését. Helyesejtést tehát a kommunikáció sikere érdekében kell tanítani.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A diákok egyre gyengébb helyesírási készségének lehetséges okai:

- » elmarad a gyakorlás, a megszilárdítás, a rögzítés;
- » csak a nyelvtanórákon esik szó a helyesírásról;
- » a diák nem tudja összekapcsolni a nyelvtani ismereteit a helyesírási szabályokkal;
- » írászavar (diszgráfia);
- » (a tanár részéről) nem elégséges a helyesírás ellenőrzésének mennyisége és gyakorisága;
- » gépies a gyakoroltatás, nem valósul meg a tudatosítás.

A helyesírás tanítása során a fentiekben felsorolt problémák kiküszöbölésére, enyhítésére kell törekedni. Az olvasás- és íráskészség, valamint a helyesírás fejlesztése szorosan összefügg, ezért a tanításukat rendszerben szükséges kivitelezni, a helyesejtéssel együtt.

HELYESÍRÁS

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a magyar helyesírás alapelveit és a legfontosabb helyesírási szabályokat;

K: legyen képes alkalmazni a Magyar helyesírás szabályai legújabb kiadásában foglaltakat a szövegalkotás és egyéb feladatok megoldása során;

K: ismerje és tudja használni a hagyományos és a digitális helyesírási segédleteket.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» alkalmazza a helyesírási szabályokról tanultakat a szövegalkotás során;

» felismeri saját és mások helyesírási hibáit, képes kijavítani azokat;

» képes önállóan használni a helyesírási szabályzatot, szótárakat, digitális helyesírást segítő alkalmazásokat.

FOGALMAK

- kiejtés elve ◦ szóelemzés elve ◦ hagyomány elve ◦ egyszerűsítés elve ◦ betűrend ◦ szótag ◦ elválasztás
- egybeírás ◦ különírás ◦ kötőjeles írás ◦ mozgószabály ◦ kis kezdőbetű ◦ nagy kezdőbetű ◦ idézés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Helyesírási gyakorlófeladatok megoldása.
- » Hibás szövegek javítása, pótlása, kiegészítése.
- » Pármunkában a diákok egymás szövegeit helyesírással javítják.
- » Nyomtatott (pl. A magyar helyesírás szabályai, Osiris-helyesírás, Magyar helyesírási szótár) és digitális helyesírási segédletek (<https://helyesiras.szotar.org>) használatának elsajátítása és gyakorlása.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4ijvapa> (nkp.hu: A magyar helyesírás)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1ktx4tl> (nkp.hu: Helyesírásunk alapelvei)

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1ktx4tl> (nkp.hu: Külön, egybe vagy kötőjellel)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1ktx4tl> (nkp.hu: A kezdőbetű)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5dkzdj1> (nkp.hu: Az idegen szavak és nevek helyesírása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pw5xhko> (nkp.hu: Az írásjelek és az elválasztás)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5yz8kxs> (nkp.hu: A rövidítések, jelek, mozaikszók és számok helyesírása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/35367ql> (nkp.hu: Helyesírás – összefoglalás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/68npehi> (tavoktatas.mnt.org.rs: A mai magyar helyesírás)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i7njwvd> (tavoktatas.mnt.org.rs: A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nob6s0e> (prezi.com: Az idegen szavak helyesírása)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eqfq763> (prezi.com: Rövidítések, mozaikszók)
- » https://www.youtube.com/watch?v=izSTKK_cKA (youtube.com: Rövidítések és mozaikszók)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5fi1i98> (zanza.tv: A magyar helyesírás alapjai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f930cum> (zanza.tv: Főbb helyesírási szabályok)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c0459co> (zanza.tv: Az idézés)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

HELYESEJTÉS

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a standard kiejtést;

K: ismerje a helyesejtés követelményeit;

K: legyen képes a jól formált, artikulált kiejtésre.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» a beszédhelyzetnek megfelelően standard kiejtéssel beszél;

» a hangokat artikuláltan kiejtve beszél spontán és tervezett megszólalásai során.

FOGALMAK

◦ artikuláció ◦ beszédhiba

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1)

Az egyes beszédhangokat – főleg a magánhangzókat – tisztán, határozottan, teljes értékűen, szabályosan képezzük. Ez mind mennyiségi (gyakorisági), mind minőségi (hangzóssági) okokból igen fontos. A magyar nyelvben – néhány idegen nyelvtől eltérően – valamennyi magánhangzót teljes értékűen hangoztatjuk. A teljes értékű képzés elhanyagolása megbontja a magyar beszéd artikulációs ritmusát, és ritmika tekintetében zavarossá, hibássá, akár követhetetlenné, érthetetlenné teszi a beszédet.

A magyarban a beszédhangok rövid vagy hosszú értékét határozottan érzékeltetjük, amikor ezt a hangtani helyzet lehetővé teszi. A hangok rövid vagy hosszú ejtése alkalmas arra, hogy azonos felépítésű szóttesteket egymástól megkülönböztessen, vagyis a szó felépítésében a rövid és a hosszú hang egymással fel nem cserélhető.

A helyesejtést elsősorban szövegekhez kapcsolva célszerű gyakoroltatni.

Gyakorlókönyvek a helyesejtéshez:

Hernádi Sándor 2006. Beszédművelés. Budapest: Osiris Kiadó.

Thoroczkay Miklósné 2013. Beszédtechnikai gyakorlókönyv. Budapest: Holnap Kiadó.

Montágh Imre 2019. Tiszta beszéd. Budapest: Holnap Kiadó.

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Helyesejtési gyakorlatok végzése a rendelkezésre álló gyakorlókönyvek segítségével.
- » A Szép magyar beszéd verseny felvételeinek megtekintése és elemzése.
- » Közszerplők (színészek, tévés személyiségek stb.) nyilvános megszólalásainak megtekintése és elemzése.

Digitális tananyag:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/477r1zr> (nat2012.nkp.hu: A hatásos hangzó beszéd eszközrendszere)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

A 21. századra alapvetően megváltoztak a tudáshoz, az információhoz való hozzáférés lehetőségei és módszerei. Korunk társadalmát nem véletlenül nevezik információs társadalomnak, hiszen működése alapvetően függ az információ tárolásától, áramlásától, hálózatokba rendeződésétől. Már nem az információhoz való hozzáférés, hanem sokkal inkább annak hatalmas mennyisége és feldolgozása okoz problémát az egyén számára. Emiatt elengedhetetlen, hogy a diákok elsajátítsák azokat a kompetenciákat, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy gyorsan és hatékonyan megtalálják, összegyűjtsék és feldolgozzák a számukra releváns információkat. A diákoknak fel kell készülniük a mesterséges intelligencia rendkívül gyors fejlődésére és terjedésére is.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

„Az információs társadalom olyan rendszer, amelynek alapvető folyamatai az online információs hálózatokban zajlanak. Nem csupán fizikai hálózatokról van tehát szó; a hangsúly az információ online továbbításán és feldolgozásán van. Ez egyben egy új társadalmi hierarchia kialakulását, a korábbi erőviszonyok átrendeződését és új szervezeti struktúrák kialakulását is jelenti. A hálózati társadalom kibontakozásának kezdetén az információ hatalomhoz juttatta birtokosait: a technológiát fejlesztő kormányokat, a multinacionális vállalatokat, végül pedig az egyéni felhasználókat. Az internet 1980-as évektől kezdődő liberalizációjának hatására a jelenben már azok a vállalatok rendelkeznek a legnagyobb hatalommal, amelyek hozzáférnek az információkhoz, és képesek elsőként és hatékonyan fel is dolgozni azokat.” (Szűts Z. (2020). *A digitális pedagógia elmélete*. Akadémiai Kiadó. (<https://doi.org/10.1556/9789634545859>))

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A téma feldolgozása során elsődleges szempont, hogy a diákok ne csak elméleti ismereteket szerezzenek, hanem lehetőleg minél nagyobb arányban a gyakorlatban is használják a témához kapcsolódó műveket, eszközöket. A gyakorlatban történő kipróbálás ne legyen öncélú, a tanár igyekezzen problémafeladatokat készíteni.

A téma feldolgozásához ajánlott adatbázisok, szótárak:

- » Magyar Elektronikus Könyvtár (<https://mek.oszk.hu/>)
- » Az Országos Széchényi Könyvtár digitális könyvtára (http://www.oszk.hu/digitalis_konyvtar)

- » Adatbázisok online (<https://adatbazisokonline.hu/>)
- » Digitális Irodalmi Akadémia (<https://pim.hu/hu/dia>)
- » A Petőfi Irodalmi Múzeum online forrásai (<https://pim.hu/hu/online-forrasok>)
- » Digitális Tankönyvtár (<https://dtk.tankonyvtar.hu/>)
- » Digitális Képtár (<https://dka.oszk.hu/>)
- » A magyar nyelv nagyszótára (<https://nagyszotar.nytud.hu/index.html>)
- » Új magyar etimológiai szótár (<https://uesz.nytud.hu/index.html>)
- » Az Akadémiai Kiadó szótárportálja (benne ingyenesen használható magyar–szlovén szótárral) (<https://www.szotar.net/>)
- » Helyesírási tanácsadó portál (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bvgrnct>)
- » A Tinta Kiadó elektronikus szótárai (<http://www.tintakiado.hu/szotar/>)

KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRHASZNÁLAT

CÉLOK

A diák:

K: szerezzon jártasságot a könyvtárhasználatban;

K: tudjon keresni a könyvtári adatbázisokban;

KC (4.1.1.1)

V: legyen képes önálló könyvtári adatgyűjtésre adott témában;

K: legyen képes hatékonyan használni az egy- és kétnyelvű nyomtatott szótárakat, valamint egyéb hagyományos szakirodalmat;

K: ismerje és tartsa be a forráshasználat etikai normáit és formai követelményeit.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» tud digitális könyvtári adatbázisokban keresni;

» képes önálló könyvtári adatgyűjtésre adott témában;

» ismeri és használja a legfontosabb egy- és kétnyelvű nyomtatott szótárakat;

- » ismeri és betartja a forráshasználat etikai normáit és formai követelményeit.

FOGALMAK

◦ adatbázis ◦ forrás ◦ hivatkozás ◦ címszó ◦ szócikk ◦ értelmező szótár ◦ szinonimaszótár ◦ idegen szavak szótára ◦ helyesírási szótár ◦ etimológiai szótár ◦ nyomtatott szótár ◦ digitális/elektronikus szótár

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.4.1) KC (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

- » Információ- vagy könyvkeresési verseny csoportmunkában az iskolai könyvtárban.
- » Bibliográfia elkészítése adott témában hagyományos forrásokból.
- » Szótári szócikkek szerkezeti, tartalmi elemzése páros munkában.
- » Feladatmegoldás szótárak használatával.
- » Hibás helyesírású szövegek kijavítása helyesírási szótár segítségével önálló munkában.
- » Saját „szlengszótár”, illetve szójegyzék készítése projektmunkában.

Tantermen, iskolai kívüli foglalkozás keretében a diákok keressék fel az iskolai vagy a városi könyvtárat, a könyvtáros közreműködésével ismerjék meg annak működését és használatának módját.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cp330zi> (nkp.hu: Könyv és könyvtárhasználat)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jxawu80> (nat2012.nkp.hu: A könyv és az internet mint forrás)

Audiovizuális tartalmak:

- » <https://www.youtube.com/watch?v=8OM89D0Cdbc> (youtube.com: Információkeresés a könyvtárban)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6ht6jv8> (prezi.com: Könyvtárhasználat)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vv7een8> (prezi.com: Könyv és könyvtárhasználat)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

DIGITÁLIS FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT

CÉLOK

A diák:

V: ismerje a legfontosabb digitális könyv- és folyóirat-adatbázisokat;

K: legyen képes hatékonyan használni a digitális szótárakat és egyéb forrásokat;

KC (4.1.1.1)

K: legyen képes hatékonyan információt keresni a legfontosabb internetes keresőfelületeken;

KC (4.1.1.1)

K: használja a mesterséges intelligencia nyújtotta lehetőségeket; legyen képes felismerni annak korlátait és veszélyeit.

KC (2.3.1.1 | 4.5.3.1 | 4.5.1.1 | 5.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a legfontosabb könyv- és folyóirat-adatbázisokat;

» ismeri és használja a magyar nyelvű digitális szótárakat és egyéb forrásokat;

» céljainak megfelelően képes hatékonyan információt keresni az interneten;

» képes adott feladatra kritikus módon használni a mesterséges intelligenciát.

FOGALMAK

◦ elektronikus adatbázis ◦ elektronikus könyvtár ◦ elektronikus szótár ◦ mesterséges intelligencia

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (4.5.4.1) **KC** (4.5.1.1) **KC** (1.1.2.1)

Tanórán alkalmazható módszerek, tevékenységek:

» Információkeresési verseny digitális forrásokban csoportmunkában.

» Hagyományos és elektronikus formában is létező azonos szótárak összehasonlítása pármunkában – hasonlóságok és különbségek megállapítása.

» Saját Wikipédia-szócikkek készítése páros munkában adott (pl. a lakóhelyhez, az iskolához kötődő) témában, akár több nyelven is.

- » Mesterséges intelligenciát használó szoftverek segítségével történő információ-lekérdezés, majd az eredmények összevetése hagyományos vagy más digitális forrásokkal csoportmunkában.
- » Különböző mesterséges intelligencián alapuló szoftverek (pl. ChatGPT, Copilot stb.) által generált válaszok összehasonlítása ugyanabban a témában.

A tantárgyközi megvalósítható irodalomórákon (a feldolgozott művek megkeresése elektronikus adatbázisokban) és az informatikaórák (a mesterséges intelligenciához kapcsolódó ismeretek elmélyítésére vonatkozóan) keretében.

Digitális tananyagok:

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ff4n72r> (nkp.hu: A világháló)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/um5vis6> (nkp.hu: Gazdagítsd tudásodat, kutass a világhálón!)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cp330zi> (nkp.hu: Az anyaggyűjtés forrásai)
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8mxwpor> (Gonda Zsuzsa: A digitális szövegek olvasása és megértése (134–160.))

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalomtanítást napjainkban is a régebbi irodalom, a klasszikusok (és a líra) túlsúlya, a kronológia uralma jellemzi, és fő célja a műveltségközvetítés. Ezzel szemben az olvasási kedvet a kortárs művek, a regényközpontúság, a populáris irodalom, a szabad műválasztás, a személyes szükséglet, a divat hatása és a láncolvasás (sorozatolvasás vagy egy szerzőtől több mű olvasása) fokozzák. A műveltségközvetítés és az olvasási öröm konfliktusának felszámolása érdekében, valamint az irodalmi műveltség átértékelődése következtében egyre nagyobb az igény a szórakoztató irodalomnak mint a diákokhoz legközelebb álló, erős motiváló hatással bíró irodalmi „rétegnek” a beemelése az irodalomtanításba. Segítségével a diákok egyre komplexebb szépirodalmi szövegek befogadására is fogékonyabbá válnak. Az első évfolyamban a téma alapozó szakasznak számít, és kialakítja a régebbi korokból, más kultúrákból és irodalmi hagyományokból származó művek befogadásának alapját. A diákok az 1–3. évfolyamon kötelezően megismerik a téma első három célcsoportjának egy-egy művét.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A szórakoztató irodalomnak a gimnáziumi irodalomtanításban való létjogosultságát az alábbi két idézet is alátámasztja:

„...a populáris irodalom éppen konvenciótisztelőténél fogva kiválóan alkalmas az elemi epikai formák, az alapvető műfogások, a sztenderd megoldások megtapasztalására, olvasásuk begyakorlására. A kompetencia pedig, tudjuk, átvihető, alkalmazható tudás, olyan tudás, ami más körülmények között is hasznosítható. A bestsellerekből megszerezhető, térelrendezésre, időszerkezetre, információadagolásra, késleltetésre, feszültségfokozásra, elbeszélői nézőpontra, archetípusokra vonatkozó tudás ilyen. Tudás és képesség együttese. Természetesen az összes irodalmi kompetencia fejlesztésére nem elégségesek a bestsellerek, de a hozzájuk kialakított reflexív, értelmezői viszony előkészíti a magasabb szintű irodalomértést.... sok lektűr és főleg sok ifjúsági regény éppen azért népszerű, mert a diákok könnyebben létesítenek személyes, azonosuláson alapuló kapcsolatot hőseikkel, mert úgy érzik, a bennük ábrázolt világhoz, a bennük szereplő alakokhoz több közük van, mint a klasszikus művek alakjaihoz és világához...” (Arató László: Védőbeszéd a ponyvairodalom mellett)

„Az ifjúsági irodalom [young adult literature] többféle okból vonzó a kamaszolvások számára. Olyan karakterekről szól, akikkel olyan kérdések mentén tudnak azonosulni, mint az életkor, a konfliktusok és a világérzékelés. A kortárs ifjúsági irodalom gyors tempójával fent tudja tartani a diákok érdeklődését egy gyors technikai társadalomban, ahol világuk a szó szoros értelmében villódzik előttük a televízió, a videojátékokon és a számítógépes képeken keresztül. Az ifjúsági irodalom növekvő számban foglal magában olyan műveket is,

amelyek különböző etnikai és kulturális csoportokat reprezentálnak, s amelyek egy folyamatosan növekvő diverzitású társadalomra reflektálnak.” (Donelson, Kenneth L. – Nilsen, Alleen Pace (2004): Literature for today's young adults. 7. kiad. Pearson/Allyn and Bacon, Boston. p. 200.)

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

KC (1.3.3.1) KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.1) KC (1.1.5.1) KC (1.1.4.1)

A téma nem egy évfolyamon valósul meg, hanem minden évfolyamon egy-egy célcsoportja. Mindenképpen ezzel kezdjük az első évfolyamot, egyfajta kedvcsinálóként, ráhangolásként az irodalom gimnáziumi tanulására.

IFJÚSÁGI IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: klasszikus és/vagy kortárs ifjúsági, valamint YA (young adult) regények/regényrészletek olvasásával ismerje meg a műfaj jellemzőit;

K: ismerje fel az olvasott művek alapvető tartalmi és művészi sajátosságait;

KC (1.3.2.1)

K: értelmezze a szövegben felmerülő erkölcsi kérdéseket;

KC (5.3.5.3 | 1.2.2.2 | 3.1.1.1 | 2.2.3.1 | 2.2.1.1)

K: ismerje fel, hogy a szórakoztató irodalom és a szépirodalom közötti határ néha elmosódik;

V: ismerkedjen az olvasott ifjúsági regények filmes és/vagy színházi adaptációival.

KC (1.3.1.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri az ifjúsági irodalom fogalmát;
- » állást foglal a művekben felvetődő erkölcsi vagy egyéb kérdésekről, és azokat a mai világra vonatkoztatja;
- » bemutat egy szabadon választott ifjúsági regényt, kifejti róla a véleményét, azt megindokolja.

FOGALMAK

◦ ifjúsági regény ◦ YA irodalom ◦ kortárs irodalom

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Az általános iskolából való könnyebb átmenet érdekében a gimnázium első évfolyamát ezzel a célcsoporttal kezdje a tanár. A célcsoport célja az érzékenyítés és az olvasás megszerettetése, annak az ösztönzése, hogy a diákok olvassanak, beszélgessenek, írjanak, és vegyenek részt a közös tevékenységekben. Ügyeljünk arra, hogy a lányoknak és a fiúknak különböző regényeket kínáljunk fel, ezzel is fokozva az olvasás iránti érdeklődésüket. A klasszikus regényeket csak egy-egy részlet alapján mutassuk be, leginkább azzal a céllal, hogy azokat kortárs művekkel összehasonlítva a diákok érzékeljék a téma- és nyelvezetbeli különbségeket.

Említés (és választhatóság) szintjén szóljunk a műfaj reprezentatív külföldi szerzőiről és műveiről, de mindenképpen a magyar műveket részesítsük előnyben, a kortársak közül például Grecsó Krisztián Vera, Mészöly Ágnes Szabdlábon vagy Kalapos Éva Massza című regényét. A kortárs ifjúsági irodalom kínálata napról napra frissül, így a tanár más regényeket is felkínálhat. Bátran válasszon tabudöntőgető témákról (drogfüggőség, gyermekbántalmazás, örökbefogadás, identitásproblémák) szóló regényeket, pl.: Kemény Zsófi: Én még sosem..., Gévai Csilla: Lídia 16, Lídia 17, Mán-Várhegyi Réka: Szupermenők, Gerlóczy Márton: Igazolt hiányzás, Anna Gavalda: 35 kiló remény, Markus Zusak: A könyvtolvaj, A kispályás; Wolfgang Herrndorf: Csikk, Paola Zannoner: Célvonal. A regényválasztás során vegye figyelembe a diákok eddigi olvasmányait, mindenképpen a diákok számára ismeretlen műveket válasszon.

Javasolt tevékenységek:

- » Szemelvények közös olvasása, megfelelő ráhangolással és változatos tárgyalási technikák alkalmazásával (jóslás, szakaszos olvasás...). A diákok egy szabadon választott művet otthon olvasnak el. A tanár segítségével, útmutatásával különböző módon számolnak be olvasmányaikról (kiselőadás, PowerPoint-prezentáció stb).
- » Ajánlott a projekt munka, a kiselőadás, a poszterkészítés (osztálykiállítás), „könyvvásár” (standok, bemutatók, író-olvasó találkozó szimulálása), valamint a drámapedagógiai módszerek alkalmazása. Ha az idő engedi, és a diákok érdeklődést tanúsítanak, érdemes egy-egy mű filmes vagy más adaptációját is megtekinteni, illetve abba beletekinteni, ilyen például A könyvtolvaj c. film (2013, r.: Brian Percival), de időszerű lehet a nem irodalmi alapú Az osztály című észtlírdráma megtekintése is.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Az irodalom határterületei
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fle2zx0>), (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5fj8nxq>)
- » A művészet születése, az irodalom határterületei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/53c30y0>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A KLASSZIKUS ÉS KORTÁRS KRIMI

CÉLOK

A diák:

K: klasszikus és kortárs bűnügyi regények/regényrészletek olvasásával ismerje meg a műfaj jellemzőit;

KC (1.3.2.1)

K: azonosítsa a feszültségkeltés eszközeit, fogja fel a szereplők lélektani motivációját és a szereplők rendszerét;

KC (3.1.1.1)

K: értelmezze a szövegben felmerülő erkölcsi kérdéseket;

KC (2.2.1.1 | 1.2.2.2)

K: foglaljon állást a művekben felvetődő erkölcsi kérdésekről;

KC (1.2.2.2 | 2.2.3.1 | 5.3.5.3)

V: ismerkedjen az olvasott regények filmes és/vagy színházi adaptációival.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a krimi fogalmát, a műfaj világirodalmi képviselőit;
- » ismeri a műfaj alapvető tartalmi és szerkezeti sajátosságait;
- » állást foglal a művekben felvetődő erkölcsi vagy egyéb kérdésekről, és azokat a mai világra vonatkoztatja;
- » **bemutat egy szabadon választott bűnügyi regényt, érti az ok-okozati viszonyokat, a szereplők rendszerét és motivációit;**
- » kifejti véleményét az olvasott regényről, és megindokolja azt.

FOGALMAK

◦ krimi ◦ bűnügyi regény ◦ detektívregény

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A krimi jellemző sémáját (bűncselekmény – fokozatos felderítés – a tettes néven nevezése) klasszikus bűnügyi regények részleteinek olvasásával ismertessük meg, majd vessük össze velük a kortárs krimi reprezentatív képviselőinek műrészleteit.

Javasolt művek: Edgar Allan Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság, Arthur Conan Doyle Sherlock Holmes-regényei, Agatha Christie: Gyilkosság a vadászlakban, Jo Nesbø: Hóember, Camilla Läckberg: A boszorkány, Kondor Vilmos: Budapest Noir, Molnár T. Eszter: Szabadesés, Mészöly Ágnes: Rókabérc, haláltúra; Varga Bálint: Váltásdíj nélkül, Mészáros Dorka: Én vagy senki.

Filmek: régebbi és újabb filmek Agatha Christie regényei nyomán (Kenneth Branagh: Gyilkosság az Orient Expressen, Szeánsz Velencében), A Sátán kutyája (1988, r. Brian Mills), Sherlock Holmes (2009, r. Guy Ritchie).

Javasolt tevékenységek:

- » Az előzetes ismeretek aktivizálása, egyéni és közös olvasás, beszélgetés, vita, filmnézés, projektmunka, prezentáció, kreatív írás.
- » Az iskolában szemelvények közös olvasása folyik, megfelelő ráhangolással és változatos tárgyalási technikák alkalmazásával (jóslás, szakaszos olvasás...). A diákok egy szabadon választott művet otthon olvasnak el. A tanár segítségével, útmutatásával különböző módon számolnak be olvasmányaikról (plakát, kiselőadás, forgatókönyv, MI segítségével készült képregényrészlet). Filmmel való foglalkozásra max. 3 órát szánunk, beleértve az előkészítést és a megtekintést követő megbeszélést is. Fontos, hogy a tanár a diákokat feladatok, ill. szempontok megadásával felkészítse a film befogadására és az azt követő elemzésre.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Az irodalom határterületei
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fle2zx0>), (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5fj8nxq>)
- » A művészet születése, az irodalom határterületei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/53c30y0>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

SCI-FI, FANTASY ÉS DISZTÓPIA

CÉLOK

A diák:

K: klasszikus és kortárs sci-fi, fantasy és disztopikus regények/regényrészletek olvasásával ismerje meg a műfaj jellemzőit;

KC (1.3.2.1)

K: a disztopikus alkotásokban fogja fel a felvetett társadalmi problémákat;

KC (1.2.2.2 | 1.2.5.1 | 2.2.1.1)

K: ismerje fel bennük a szatirikus vagy ironikus ábrázolásmódot;

K: ismerje fel, hogy a szórakoztató irodalom és a szépirodalom közötti határ néha elmosódik;

V: ismerkedjen az olvasott regények filmes adaptációival.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a sci-fi, a fantasy és a disztópia fogalmát;
- » ismeri a műfajok egy-egy világirodalmi képviselőjét, illetve reprezentatív művét;
- » érti és értelmezi a megjelenített disztópiát;
- » **bemutat egy szabadon választott disztopikus regényt, feltárja a benne felvetett társadalmi problémákat, és állást foglal azokkal kapcsolatban;**
- » kifejti véleményét az olvasott regényről, azt megindokolja.

FOGALMAK

◦ fantasy ◦ sci-fi ◦ disztópia ◦ antiutópia

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Egy-egy világirodalmi alapmű részleteinek az olvasásával adjunk ízelítőt mindhárom műfajból.

Javasolt művek: Isaac Asimov: Én, a robot, J. R. R. Tolkien: A Gyűrűk Ura, J. K. Rowling: Harry Potter, William Golding: A legyek ura, George Orwell: 1984, Aldous Huxley: Szép új világ, Suzanne Collins: Az éhezők viadala, Margaret Atwood: A szolgálólány meséje, Markovics Botond (Brandon Hackett): Felfalt kozmosz, Mészöly Ágnes

– Molnár T. Eszter: Az Emberek Országá – Kalaallit Nunaat, Zágoni Balázs: A Gömb – Fekete fény 1., Rojik Tamás: Szárazság, Árulás.

Filmek: Csillagok háborúja-filmek (r. George Lucas), A legyek ura (1963, r. Peter Brook), Az éhezők viadala (2012, r. Gary Ross).

Javasolt tevékenységek:

- » Az előzetes ismeretek aktivizálása, egyéni és közös olvasás, beszélgetés, vita, filmnézés, projekt munka, prezentáció, kreatív írás.
- » A diákok egy szabadon választott művet otthon olvasnak el. A tanár segítségével, útmutatásával különböző módon számolnak be olvasmányaikról (plakát, kiselőadás, forgatókönyv, MI segítségével készült képregényrészlet). Filmmel való foglalkozásra max. 4 órát szánunk, beleértve az előkészítést és a megtekintést követő megbeszélést is. Fontos, hogy a diákokat feladatok, ill. szempontok megadásával felkészítse a film befogadására és az azt követő elemzésre.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Az irodalom határterületei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f1e2zx0>), (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5fj8nxq>)
- » A művészet születése, az irodalom határterületei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/53c30y0>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projekt munkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

KORTÁRS ALTERNATÍV LÍRAI SZÖVEGEK ÉS SZÍNHÁZI FOGLALKOZÁSOK

CÉLOK

A diák:

K: nyerjen ízelítőt a napjainkban élő alternatív irodalmi és előadói műfajokról (slam poetry, rap- és más dalszövegek, performansz);

KC (1.3.1.1 | 3.2.1.2)

K: ismerje fel az adott műfajok összetett voltát;

KC (5.3.5.3)

K: értse és értelmezze a szövegek jelentésének és üzenetének együttesét;

K: vegyen részt (e-)színházpedagógiai foglalkozáson, értelmezze a műben ábrázolt emberi/társadalmi kérdéseket;

KC (1.3.2.1 | 4.2.1.1)

V: egyedül vagy osztálytársaival próbálja ki magát valamely megismert műfajban.

KC (1.3.1.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a slam poetry és a dalszöveg fogalmát;

» értelmez egy dalszöveget;

» előad egy általa választott műfajban valamit, illetve részt vesz közösen készített produkcióban.

FOGALMAK

◦ slam poetry ◦ dalszöveg ◦ performansz ◦ alternatív formák ◦ rap ◦ színházpedagógia

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A tárgyalás során éljünk a technológia adta lehetőségekkel, vonjunk be külső szakembereket (pl. színházpedagógia), illetve a foglalkozásokat más helyszínen (színházban, könyvtárban...) valósítsuk meg. Elsődleges cél a diákok részvételre, gondolataik és érzelmeik bátor kifejezésére, kreativitásra, együttműködésre való ösztönzése, a művészetnek mint élményt és érzelmet kiváltó eszköznek a megélése, továbbá annak a tudatosítása, hogy a diákok maguk nemcsak befogadói, hanem résztvevői, alkotói lehetnek a születő produkciónak.

Segédanyagok slam poetry témában:

- » <https://slampoetry.hu/>
- » A magyar rapról és slam poetryről (1. rész) <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/221mzzq>
- » A magyar rapról és slam poetryről (2. rész) <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sk7w9hz>
- » Magyar slammerek <https://slampoetry.hu/allando-slammerek>

A Magyartanárok Egyesülete honlapján a SZÍNHÁZ + DRÁMA rovatban

(<https://magyartanarok.wordpress.com/szinhaz/>) különböző színházakkal együttműködő magyartanárok által készített tanári segédletek és óravázlatok találhatók olyan színházi előadásokhoz, amelyek számot tarthatnak a diákok érdeklődésére, és hasznosan beépíthetők az iskolai tanulásba is. Köztük egyaránt szerepelnek klasszikus és kortárs magyar és világirodalmi művek, pl. Szabó Magda: Az ajtó, Kosztolányi Dezső: Édes Anna, Örkény István: Tóték, Háy János: A bogyósgyümölcskertész fia, Székely Csaba: Bányavakság, W. Shakespeare: Hamlet, Romeo és Júlia, IV. Henrik, B. Brecht: A kaukázusi krétakör, Molière: Tartuffe, Képzelt beteg, A. Miller: Az ügynök halála stb. A segédletek tartalma: Milyen korosztály számára megfelelő az előadás?, Hogyan köthető az előadás az iskolai tananyaghoz?, Ötletek, feladatok (és szükség szerint megoldások), Drámajáték, Elemzés, Szakirodalmi ajánlás.

- » Színházi nevelési program <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t2l2ye7>
- » Örkény Színház - Színházpedagógia <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/06aaewq>
- » Magyar Színház <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ibcc1qk>
- » Performansz? Művészet? <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8tm2t93>
- » A magyar performansz története <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4m3wq76>

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

BEVEZETÉS AZ IRODALOMBA

NEZNANNI TIP TEME

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalmi művekkel való kapcsolatba lépéshez és az irodalomórákon való aktív részvételhez a diákoknak el kell sajátítaniuk azt az eszköz- és fogalomtárat, amelynek segítségével szuverénül, megfelelő kifejezőkészséget használva értelmezik és elemzik a tárgyalandó műveket. Megbízható ismeretekkel kell rendelkezniük a műnemekről, a már megismert műfajokról, amit a gimnáziumi irodalomtanítás során tovább bővítenek. A témának érzékenyítő célja is van: a diákokban erősíteni kívánja befogadói magatartásuk azon értelmezését, hogy a befogadás folyamatában a befogadó a műalkotással saját élményeként találkozik, és ebből kifolyólag ahány befogadó, annyi befogadási és értelmezési lehetőség van. A téma keretében a diákok különböző szövegek találkozásával és átjárhatóságával is foglalkoznak.

BEVEZETÉS AZ IRODALOMBA

CÉLOK

A diák:

K: hangolódjon rá az irodalmi szövegek befogadására;

K: sajátítsa el az irodalmi szövegek értelmezéséhez szükséges irodalmi fogalmakat;

KC (1.1.2.1 | 1.1.2.2)

K: a valóság-imagináció-fikció fogalmakat megértve tudja érzékelni a szövegek művészi hatását és fő sajátosságait;

KC (1.3.2.1)

K: a szerző-mű-befogadó fogalmakat értelmezve fejlessze a befogadói készséget;

V: ismerje fel és értse meg a szövegköziség (intertextus) fogalmának mibenlétét.

KC (5.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri az irodalmi szövegek elemzéséhez szükséges irodalmi fogalmakat;

» érti a valóság-imagináció-fikció közötti különbséget;

» érti, hogy minden egyes irodalmi mű fikció;

- » megérti, hogy a befogadó által válik a mű irodalmi alkotássá;
- » érti, hogy az irodalomban a szövegköziség művészi eljárás;
- » *megérti, hogy különböző kultúrák, korok és szerzők szövegei hatással vannak egymásra.*

FOGALMAK

- művészet ◦ valóság ◦ imagináció ◦ fikció ◦ szerző ◦ mű ◦ befogadó ◦ műnem ◦ műfaj
- elbeszélő/narrátor ◦ lírai én ◦ szövegköziség

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Az irodalomelméleti fogalmak elsajátítása az órán szövegek alapján tanári irányítással, valamint megadott szövegrészletek alapján otthoni munkával, pl. vázlatkészítéssel történik. A tanár szabadon dönti el, hogy a tantervben szereplő javasolt és az általa választott műveket milyen módon dolgozza fel. Fontos szempont azonban az irodalmi szövegek megértéséhez és elemzéséhez szükséges kompetenciák fejlesztése, illetve a megfelelő szövegfeldolgozási eljárások megismerése és alkalmazása. Lehetséges tevékenységek: szövegértés, szövegértelmezés, a feldolgozott művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, önálló véleményalkotás, saját álláspont érvelő kifejtése.

A tanár az alábbi nyomtatott és digitális anyagokat használhatja a téma tervezéséhez és kivitelezéséhez:

- » Nényei Pál: Az irodalom visszavág 1. (Léda tojásaitól az Aranyszamárig), Az irodalom visszavág 2. (A Paradicsomkerttől a Pokol kapujáig). Az irodalom visszavág 3. (A hit fényétől az ész világosságáig); valamennyi: Tilos az Á könyvek (Pozsonyi Pagony Kft.)
- » Irodalmi fogalmak (szerkesztette: Harang Péter) <https://mek.oszk.hu/01300/01371/01371.htm>
- » Fogalomtár <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4d4xqn0>
- » Irodalmi fogalomtár <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k42pkxk>
- » Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés <https://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf>
- » Irodalom tankönyv 9. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wbgoy23>
- » Irodalom tankönyv 10. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pccjr0l>
- » Irodalom tankönyv 11. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tviczug>
- » Irodalom tankönyv 12. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m9wv6dz>

Példák az irodalmi fogalmak felismertetésére adott szövegek alapján:

- » Cséve Anna: Hogyan írjunk regényt? <https://pim.hu/moricz/hogyan-irjunk-regenyt>. A diák Móríc Zsigmond írásmódján keresztül ismeri meg a valóság-imagináció-fikció fogalmak szerepét a szépirodalmi alkotásokban.

- » Kölcsey és Orbán Ottó azonos című versének összehasonlító elemzése. Kölcsey Vanitatum vanitasa sorainak felidézése a kortárs magyar költő művében; ironia és emelkedettség – a versforma fegyelme. Intertextualitás, szövegköziség.

Orbán Ottó: Vanitatum vanitas <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jq1t86t>

Kölcsey Ferenc: Vanitatum vanitas <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cfz16mn>

- » Vörösmarty Mihály Szózat és Arany János Hasadnak rendületlenül című versének összehasonlító elemzése. A műfaji paródia működésének felismerése, az ironikus ábrázolás értelmezése, szövegértés.

Arany János: Hasadnak rendületlenül <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r1ikbvk>

Vörösmarty Mihály: Szózat <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n2q3c9z>

- » Intertextualitás Tóth Krisztina lírájában: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/krzykbr>

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/el316yl>

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nqfc6pa>

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gnh77sx>

- » Kosztolányi Dezső Esti Kornéljának intertextusai a kortárs magyar irodalomban (Esterházy Péter: Esti és Tóth Krisztina: Esti Kornél szelleme (tárca)): <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wq3winr>

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

RÉGI KOROK IRODALMA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A téma az európai kultúra alapjairól nyújt kultúrtörténeti és irodalmi alapismereteket. Ismerteti az antik irodalom történelmi, szellemi és művészeti környezetét, a Biblia kultúrtörténeti jelentőségét és a középkor irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét, valamint a magyar írásbeliség kezdeteit. A diákok a téma tárgyalása során ismerkednek a műnemek és a műfajok világával, valamint a tárgyalt korszakok fontosabb képviselőinek reprezentatív műveivel. Betekintést nyernek a homéroszi eposzok világába, a görög színjátszás kezdeteibe, továbbá ismerkednek a görög dráma és színház kialakulásával, jellemzőivel. Szophoklész Antigoné c. tragédiájának elemzése és értelmezése során fejlesztik az erkölcsi ítéletalkotás képességét. A Bibliából kijelölt szemelvények elemzése különböző magatartásformákkal kapcsolatos állásfoglalásra nyújt számukra lehetőséget. A középkori irodalom keretében az Isteni színjátékról mint a középkor enciklopédiájáról tanulnak. A témakör a magyar nyelvemlékek megismerésével zárul.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A diákok betekintést nyernek a régi korok irodalmába, képesek lesznek azt térben és időben elhelyezni. Irodalmi műveket vagy műrészleteket olvasnak és értelmeznek, kifejezik a velük kapcsolatos benyomásaikat, értelmezik a kulcsfontosságú kérdéseket, elemzésük/értelmezésük során alkalmazzák az irodalmi fogalmakat. Állást foglalnak az alkotásokban felmerülő kérdésekkel és problémákkal kapcsolatban, azokat összehasonlítják napjaink emberének életével, magatartásformáival és értékrendjével.

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Homérosz: Odüsszeia (részlet)
- » Szapphó: Afroditéhoz vagy Anakreón: Gyűlölöm vagy Bortal
- » Szophoklész: Antigoné (HO)
- » Horatius: Licinius Murénához vagy más
- » Vergilius: IX. ecloga *vagy más*
- » Biblia - Jónás könyve, A tékozló fiú története
- » Dante Alighieri: Isteni színjáték (részlet: Paolo és Francesca története)
- » Halotti beszéd és könyörgés
- » Ómagyar Mária-síralom

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.3.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (3.1.1.1) KC (3.1.2.1) KC (3.3.4.2) KC (4.1.1.1) KC (4.5.2.1) KC (5.3.5.3)

ANTIK IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: helyezze el időben és térben az antikvitás világát;

KC (3.1.4.1)

K: ismerje az európai mitológia legalább egy fontos történetét;

K: ismerje a trójai mondakört és annak szerepét az eposzirodalom kialakulásában;

K: Homérosz Odüsszeia c. műve részletének megismerésével nyerjen betekintést az antik eposzok világába;

KC (3.1.3.1)

V: legalább egy vers olvasásával nyerjen betekintést a görög lírába;

K: ismerje a görög dráma és színház kialakulását, valamint jellemzőit;

K: Szophoklész Antigoné című drámáját elemezve és értelmezve ismerje meg a tragédia fontosabb elemeit, és foglaljon állást a drámában felmerülő erkölcsi kérdésekben;

KC (3.3.5.3)

K: Vergilius és Horatius egy-egy verse kapcsán ismerje meg az ekloga és az óda műfaját;

V: tudatosítsa az antik irodalom hatását a későbbi korok világ- és magyar irodalmára.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» el tudja helyezni térben és időben az antik irodalmat;

» ismeri a politeista istenfelfogást;

» ismeri az eposz jellemzőit, a kijelölt eposzrészletet értelmezve és elemezve azonosítja azokat;

» ismeri a görög dráma kialakulását és jellemzőit;

» ismeri a tragédia műfaji jellemzőit;

» az Antigoné c. drámát értelmezve és elemezve azonosítja a tragédia fontosabb elemeit;

» állást foglal a drámában felmerülő erkölcsi kérdésekben;

» ismeri az ekloga műfaját.

FOGALMAK

◦ mítosz ◦ mitológia ◦ politeizmus ◦ trójai mondakör ◦ eposz ◦ görög színház ◦ dráma ◦ tragédia ◦ thébai mondakör ◦ ekloga

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A tanár a diákcsoport ismeretében és a hatékony tanulást szem előtt tartva tervezze meg a tantermi munkát, amely legyen diákközpontú. A szemelvények közös olvasására és értelmezésére megfelelő ráhangolódás, fogalomtisztázás után kerüljön sor, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával. Az olvasott művek, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok kreativitását is (történetmondás, jellemzés, a médiaműfajok ismereteinek elmélyítése/megismerése céljából hír/tudósítás/interjú készítése (pl. tudósítás a trójai háborúról, interjú Antigonéval stb.). A diákok az otthon olvasott szövegeket mutassák be szóban vagy írásban, de készíthetnek képregényt, újságot, drámajátékról akár rövidfilmet is. A témakör feldolgozása során éljünk a képző-, a zene- és a filmművészet nyújtotta lehetőségekkel.

Javasolt tevékenységek:

- » az előzetes tudás mozgósítása a görög társadalomról, kooperatív vagy kutatómunkával ^{KC} (3.1.1.1);
- » párban vagy csoportban ismeretszerzés forrásmunkák felhasználásával, cselekményvázlat és jellemterkép készítése Homérosz Odüsszeia c. eposzáról, szövegrészek (I., 1–21., XXI., 63–100, 404–434.) közös olvasása és megbeszélése, újságkészítés (tudósítás, interjú) a trójai háború vagy Odüsszeusz útjának eseményeiről;
- » drámaolvasási és színházi tapasztalatok vagy filmes élmények összegyűjtése, közzététele;
- » Szophoklész Antigoné című drámájának elemzése és értelmezése, az ismeretek önálló bővítése tankönyvi vagy digitális szöveg feldolgozásával, a drámai viszonyrendszer feltárása, az eltérő magatartásformák és igazságok értékelése, vita, szövegalkotás, drámajáték ^{KC} (1.3.2.1);
- » Vergilius IX. ecloga és Horatius Licinius Murénához c. versének önálló olvasása, közös értelmezése, véleményalkotás, versértelmezés, magatartásformák vizsgálata ^{KC} (3.3.1.2);
- » az ítéltőképeség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése szemelvények olvasása kapcsán ^{KC} (1.2.5.1) ^{KC} (2.2.2.1).

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A görög mitológia ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke_02_005](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke_02_005))
- » Az olümposzi istenek ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke_02_006](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke_02_006))
- » A trójai mondakör ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke_02_008](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke_02_008))
- » A görög líra ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke_03_005](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke_03_005))

- » Költők, műfajok, strófák ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 03 006](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2003%20006))
- » Az irodalom ősi formái és továbbélésük (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/o3divli>)
- » A homéroszi eposzok (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j2mwq0a>)
- » Az ókori görög líra (Anakreón, Szapphó) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/03eb78e>)
- » Az antik színház és dráma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i56ez25>)
- » Szophoklész: Antigoné (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nkffzc7>)
- » A római irodalom újszerűsége a Kr. e. I. században (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8evuf3w>)
- » Horatius és Vergilius (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oeq3382>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

BIBLIA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a Biblia szerkezetét, valamint vallási, irodalmi és etikai jelentőségét;

KC (3.1.4.1)

K: elemezze és értelmezze a Jónás könyve c. bibliai történetet, értelmezze a profécia-szerepet;

KC (3.3.5.3 | 3.1.3.3)

V: *elemezze és értelmezze A tékozló fiú története c. parabolát, foglaljon állást a megjelenített magatartásformák kapcsán;*

KC (1.2.2.2)

V: *tudatosítsa a Biblia hatását a későbbi korok világ- és magyar irodalmára.*

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a Biblia szerkezetét;

» bemutatja a Biblia vallási, irodalmi és etikai jelentőségét;

» elemzi és értelmezi a Jónás könyve c. bibliai történetet;

» *elemzi és értelmezi A tékozló fiú története c. parabolát, állást foglal a megjelenített magatartásformákkal kapcsolatban.*

FOGALMAK

- Biblia ◦ bibliai műfajok ◦ Ószövetség ◦ Újszövetség ◦ Jónás próféta ◦ próféta ◦ parabola/példázat
- evangélium

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A tanár a diákcsoport ismeretében és a hatékony tanulást szem előtt tartva tervezze meg a tantermi munkát, amely legyen diákközpontú. A szemelvények közös olvasására és értelmezésére megfelelő ráhangolódás és fogalomtisztázás után kerüljön sor, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával. Az olvasott művek, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok kreativitását is (történetmondás, jellemzés, különböző rendeltetésű szövegek alkotása). A diákok az otthon olvasott szövegeket mutassák be szóban vagy írásban, de készíthetnek képregényt, újságot, drámajátékról akár rövidfilmet is. A témakör feldolgozása során éljünk a képző-, a zene- és a filmművészet nyújtotta lehetőségekkel.

Javasolt tevékenységek:

- » kutató-és gyűjtőmunka a Bibliáról, az ismeretek önálló bővítése tankönyvi és/vagy digitális szöveg feldolgozásával;
- » bibliai történetek közös és egyéni olvasása, vázlatkészítés, emberi alapszituációk feltárása a szövegolvasás alapján, portfólió készítése, kreatív írás ^{KC} (3.1.3.3);
- » szemelvények olvasása során az ítéelőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése ^{KC} (1.2.5.1) ^{KC} (2.2.2.1).

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A Biblia ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke_05_001](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2005%20001))
- » A Biblia (<https://zanza.tv/irodalom/biblia/biblia>)
- » Az Ószövetség (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bp8y76y>)
- » Az Újszövetség (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yjzu1l0>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyaga

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A KÖZÉPKOR IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a középkor világgépét és szellemi környezetét;

KC (3.1.4.1)

K: ismerje az egyházi és a világi irodalom lényeges jellemzőit;

K: egy részlet elemzése és értelmezése kapcsán ismerje meg nagy vonalakban Dante Isteni színjáték c. művét, a középkori ember világgépét, és vonatkoztassa azt a jelenkorra;

KC (3.3.1.1)

K: ismerje a magyar szórvány- és szövegemlékeket (A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom);

V: tudatosítsa a középkori irodalom hatását a későbbi korok világ- és magyar irodalmára.

KC (3.3.5.3)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a középkor világgépét és szellemi környezetét;

» ismeri az egyházi és világi irodalom jellemzőit;

» ismeri az Isteni színjátékot, elemzi és értelmezi a tárgyalt részletet;

» különbséget tesz a szórvány- és a szövegemlékek közt;

» ismeri a legfontosabb magyar nyelvemlékeket.

FOGALMAK

◦ a középkor világgépe ◦ egyházi irodalom ◦ világi irodalom ◦ nyelvemlék ◦ szórványemlék ◦ szövegemlék

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A tanár a diákcsoport ismeretében és a hatékony tanulást szem előtt tartva tervezze meg a tantermi munkát, amely legyen diákközpontú. A szemelvények közös olvasására és értelmezésére megfelelő ráhangolódás és fogalomtisztázás után kerüljön sor, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával. Az olvasott művek, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok kreativitását is (történetmondás, jellemzés, elemzés, hír/tudósítás/képzeletbeli interjú készítése). A diákok az otthon olvasott szövegeket mutassák be szóban vagy

írásban, de készíthetnek képregényt vagy újságot, drámajáték esetében pedig rövidfilmet is. A témakör feldolgozása során éljünk a képző-, a zene- és a filmművészet nyújtotta lehetőségekkel.

Javasolt tevékenységek:

- » a tanár által kijelölt feladatok megoldása kooperatív munkával, párban vagy kis csoportban, a tanultak prezentációja ^{KC} (4.2.4.1);
- » ismeretbővítés Dantéről, a tankönyvi vagy digitális szöveg szempontok szerinti feldolgozása otthoni munkával, a tanultak alkalmazása a szövegrészek feldolgozása során;
- » kutató-és gyűjtőmunka a nyelvelmélekről, fűrtábra készítése, szövegfeldolgozás szempontok szerint ^{KC} (4.1.1.1) ^{KC} (4.1.3.1);
- » a szemelvények olvasása során az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése ^{KC} (1.2.5.1) ^{KC} (2.2.2.1).

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A középkor ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 06 001](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2006%20001))
- » Középkori egyházi irodalom ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 06 002](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2006%20002))
- » Halotti beszéd és könyörgés ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 06 003](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2006%20003))
- » Ómagyar Mária-siralom, az első magyar vers ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 06 004](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2006%20004))
- » Az Ómagyar Mária-siralom elemzése ([https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k lecke 06 005](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j4dpw3k%20lecke%2006%20005))
- » A középkor irodalmának két arca I (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h84hqde>)
- » A középkor irodalmának két arca II (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h84hqdei>)
- » A Halotti beszéd és könyörgés és az Ómagyar Mária-siralom (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cjqjxjo>)
- » Dante Alighieri: Az isteni színjáték (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/o2k8mnb>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A RENESZÁNSZTÓL A FELVILÁGOSODÁSIG

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A témakör a reneszánsz kialakulásáról, a humanista értékrendről, a barokk és a felvilágosodás korszakának jellemzőiről, jelentősebb szerzőiről és alkotásairól nyújt ismereteket. A 14. században Európa legfejlettebb központjaiban az írástudó polgári rétegből kialakult egy világi értelmiségi réteg. Új emberszemlélet született, amelyet a kor alkotói új és hagyományos műfajokban mutattak be. Petrarca, Boccaccio és Shakespeare művei a reneszánsz ember gondolkodását tükrözik. Ekkor kezdett el kibontakozni a magyar irodalom is. A még latinul író Janus Pannonius a humanista értékrend képviselője, a magyarul író Balassi Bálint pedig a reneszánsz ember életérzését tárja az olvasó elé. A barokk szellemiségében alkotó Zrínyi Miklós az eposzában megteremtette a magyarokat erkölcsi győzelem felé vezető heroikus hőst. Molière napjainkban is gyakran játszott művei a szereplők viszonyrendszerén keresztül korunk emberének is tükröt tartanak. A felvilágosodás a 18. század meghatározó filozófiai, esztétikai eszmerendszere, amelynek legfőbb gondolata, hogy az ember eredendően jó, tanítással, neveléssel pedig még tökéletesíthető. Az előző korokkal ellentétben már nincs egy minden művészeti ágat meghatározó korstílus, hanem több irányzat él egymás mellett: a rokokó, a szentimentalizmus és a klasszicizmus. A korszak szerzői közül Goethe, Csokonai Vitéz Mihály és Berzsenyi Dániel művei kerülnek tárgyalásra.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A diákok betekintést nyernek a reneszánsz, a humanizmus, a barokk és a felvilágosodás irodalmába. Reprenzentatív irodalmi műveket vagy műrészleteket olvasnak, értelmeznek, kifejezik a tárgyalt művekkel kapcsolatos benyomásaikat, elemzik és értelmezik a kulcsfontosságú kérdéseket, elemzésük/értelmezésük során alkalmazzák az irodalmi fogalmakat. Az alkotásokban felmerülő kérdésekkel és problémákkal kapcsolatban állást foglalnak, azokat összehasonlítják napjaink emberének életével, magatartásformáival és értékrendjével.

Olvasásra javasolt szövegek:

- » F. Petrarca: Ti szerencsés füvek, boldog virágok
- » G. Boccaccio: Dekameron (A sólyom feláldozásának története)
- » W. Shakespeare: Romeo és Júlia (HO)
- » Janus Pannonius: Búcsú Váradtól
- » Balassi Bálint: Hogy Júliára találá...

- » Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
- » J. B. P. Molière: Tartuffe
- » J. W. Goethe: Faust (részlet)
- » Csokonai Vitéz Mihály: Az estve, A Reményhez
- » Berzsenyi Dániel: A közelítő tél

A RENESZÁNSZ IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a reneszánsz irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

KC (4.1.1.1 | 3.1.4.1)

V: *nyerjen betekintést a reneszánsz lírába, ismerje meg a szonett műfaját;*

K: nyerjen betekintést a reneszánsz epikába, ismerje meg a novella műfaji jellemzőit és a reneszánsz értékrendet;

K: Shakespeare Romeo és Júlia c. műve alapján nyerjen betekintést az angol reneszánsz drámába, foglaljon állást a drámában felmerülő kérdésekben;

KC (3.3.1.2 | 3.3.5.1)

V: *ismerje a magyarországi humanizmus és reformáció jelentőségét;*

V: *verselemzés kapcsán ismerje meg a latin nyelvű magyar líra humanista értékrendjét;*

K: verselemzés kapcsán tárja fel a magyar nyelvű líra reneszánsz vonásait.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a reneszánsz irodalmának jellemzőit;
- » ismeri az itáliai reneszánsz képviselőit és jellemző műfajait;
- » elemzi és értelmezi Petrarca egy szonettjét;
- » elemzi és értelmezi Boccaccio Dekameron c. művének egyik novelláját;
- » elemzi és értelmezi Shakespeare Romeo és Júlia c. drámáját, állást foglal a benne felmerülő kérdésekben;

- » ismeri a magyar irodalom kialakulását;
- » *Janus Pannonius Búcsú Váradtól c. versében feltárja a költő humanista értékrendjét;*
- » **Balassi Bálint Hogy Júliára talál... c. versében feltárja a reneszánsz vonásokat.**

FOGALMAK

◦ reneszánsz ◦ humanizmus ◦ reformáció ◦ szonett ◦ novella ◦ reneszánsz értékrend ◦ humanista értékrend ◦ angol reneszánsz dráma ◦ szerelmi líra

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A korszak világképét és jellemzőit célszerű kooperatív módszerekkel, párban vagy csoportban ismertetni. Ennek során a diákok ismerkedjenek meg képzőművészeti és zenei alkotásokkal is. Házi feladatként készíttessünk az alkotók életéről, a műalkotásról rövid vázlatot vagy fürtábrát, fogalmakat magyaráztassunk, gyűjtőmunkát végeztessünk. Az elvégzetteket a diákok bemutathatják, illetve párban is ellenőrizhetik ismereteiket, majd ennek alapján értékelhetik egymást. A szemelvények egyéni/közös olvasására, elemzésére és értelmezésére megfelelő ráhangolás és fogalomtisztázás után kerüljön sor, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával. A lírai alkotások esetében tudatosítsuk a költő és a versbéli én megkülönböztetését, közösen vizsgáljuk meg a versek szerkezeti, formai és tartalmi kérdéseinek együttes megjelenését. A dráma feldolgozását követően a diákok egy választott jelenet színpadképét, díszlet- és jelmeztervét is elkészíthetik, akár el is játszhatnak egy általuk választott jelenetet. Ennek során fejlesszék beszéd- és íráskészségüket, véleménykifejtő és érvelő képességüket, valamint kreativitásukat (pl. befejezés írása/átírása, ennek érvekkel való alátámasztása, interjú készítése valamely szereplővel, magatartások értékelése, képzeletbeli látogatás bemutatása valamely híres reneszánsz művésznél vagy feltalálónál, véleménykifejtés a filmről stb.).

Javasolt tevékenységek:

- » a reneszánsz és a humanizmus tárgyalásakor: az előzetes ismeretek mozgósítása, a tankönyvi vagy digitális szöveg feldolgozása párokban, vázlatírás, közzététel, az olvasottak közös megbeszélése;
- » Petrarca egy szonettjének (pl. *Ti szerencsés füvek...*) közös olvasása és értelmezése megadott szempontok mentén, a reneszánsz vonások kiemelése, a szonett műfaji jellemzőinek megismerése;
- » Boccaccio Dekameron c. műve egyik novellájának (pl. *A sólyom feláldozásának a története*, 5. nap, 9. novella) közös olvasása és értelmezése megadott szempontok mentén, a reneszánsz vonások kiemelése, a novella műfaji jellemzőinek megismerése;
- » Shakespeare *Romeo és Júlia* c. drámájának otthoni, önálló olvasása és feldolgozása adott szempontok mentén (ismeretbővítés tankönyvi szöveg feldolgozásával, gyűjtőmunka), a dráma tanórai közös elemzése és értelmezése (az előzetes ismeretek mozgósítása, a drámai viszonyrendszer feltárása és értelmezése, az eltérő magatartásformák, nézőpontok jellemzése, értékelése, véleményformálás, viszonyháló, érvelés, vita, szövegalkotás, drámajáték, az előzetes tudás összegyűjtése, prezentáció stb.);

- » az iskolai irodalmi esszé elemeinek fokozatos bevezetése, az olvasott, közösen elemzett és értelmezett művek kapcsán rövidebb esszé típusú feladatok megoldása;
- » Janus Pannonius Búcsú Váradtól c. versének tárgyalása közös olvasással, elemzéssel, értelmezéssel és a humanista vonások feltárásával;
- » Balassi Bálint Hogy Júliára talál... c. versének tárgyalása közös olvasással, elemzéssel, értelmezéssel és a reneszánsz értékrend feltárásával.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A reneszánsz (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b3bd6if> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b3bd6if>))
- » A reneszánsz (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/52n33pw> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/52n33pw>))
- » Petrarca (<https://zanza.tv/irodalom/reneszansz/petrarca> (<https://zanza.tv/irodalom/reneszansz/petrarca>))
- » Francesco Petrarca (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8o92dw3> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8o92dw3>))
- » Boccaccio: Dekameron (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9wds81p> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9wds81p>))
- » Giovanni Boccaccio (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1hxo4tn> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1hxo4tn>))
- » Az angol reneszánsz színház és dramaturgia: A Globe (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dzyjht4> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dzyjht4>))
- » Színház- és drámatörténet: színház a reformáció korában (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yq34n05> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yq34n05>))
- » Shakespeare: Romeo és Júlia (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdofand> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdofand>))
- » Shakespeare: Romeo és Júlia (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l2o5qbe> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l2o5qbe>))
- » Janus Pannonius pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nm335c6> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nm335c6>))
- » Janus Pannonius elégiái (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nwyjt3d> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nwyjt3d>))
- » Janus Pannonius (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qe5iz8q> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qe5iz8q>))
- » Balassi Bálint szerelmi lírája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5d4n4wq> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5d4n4wq>))

- » Balassi Bálint portréja (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zq537mq>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, többek közt a következő módokon: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, írásbeli szövegalkotás, projektmunka stb. Szóbeli felelés esetén a diák készíthet felelettervet, az írásbeli értékelést pedig megelőzheti írásbeli ellenőrzés. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A BAROKK IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a barokk irodalmának történelmi, művészeti és szellemi környezetét;

KC (4.1.1.1 | 3.1.4.1)

V: Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* c. műve részleteinek olvasása és elemzése során ismerje meg a barokk eposz jellemzőit.

KC (3.3.5.3)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» bemutatja a barokk irodalmának történelmi és szellemi környezetét;

» értelmezi Zrínyi eposzának üzenetét.

FOGALMAK

◦ barokk ◦ ellenreformáció ◦ barokk eposz ◦ heroizálás ◦ Krisztus katonája ◦ erkölcsi győzelem

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A korszak világképét és jellemzőit célszerű kooperatív módszerekkel, párban vagy csoportban ismertetni. Ennek során a diákok képzőművészeti és zenei alkotásokkal is ismerkedjenek meg. Házi feladatként készíttessünk a szerző életéről, a műalkotásról rövid vázlatot vagy fürtábrát, fogalmakat magyaráztassunk, gyűjtőmunkát végeztessünk. Az elvégzetteket a diákok bemutathatják, illetve párban is ellenőrizhetik ismereteiket, majd értékelhetik egymást. A szemelvények egyéni/közös olvasására, elemzésére és értelmezésére megfelelő ráhangolás és fogalomtisztázás után, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával kerüljön sor.

Javasolt tevékenységek:

» a barokk irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét és a korszak magyar irodalmát otthoni munkával, tankönyvi vagy digitális szöveg feldolgozásával dolgozza fel a diák, ezt kövesse az órai megbeszélés, ill. közzététel;

» Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* c. művének részleteit egyéni, pár- vagy frontális munkában dolgozzák fel (cselekményvázlat készítése, szakaszos olvasás, szövegelemzés, értelmezés).

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A barokk (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70h2t5q>)
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/70h2t5q>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vufr0la>)
- » A barokk (<https://www.youtube.com/watch?v=kcWVISZnvMY>)
- » Zrínyi Miklós pályája, a Szigeti veszedelem (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vufr0la>)
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vufr0la>)
- » A Szigeti veszedelem cselekménye – Szulejmán és Zrínyi (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w5o9kc5>)
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w5o9kc5>)
- » A Szigeti veszedelem végkifejlete – Zrínyi alakja (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/v7nopnt>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A FRANCIA KLASSZICISTA DRÁMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a francia klasszicista dráma, illetve komédia műfaji jellemzőit;

KC (4.1.1.1)

V: Molière *Tartuffe c. drámájának* olvasása során tárja fel a drámai viszonyrendszert és a motivációkat, foglaljon állást a felmerülő kérdésekben.

KC (3.3.1.2)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a francia klasszicista dráma, illetve komédia jellemzőit;

» Molière *Tartuffe c. drámájában* feltárja a drámai viszonyrendszert és a motivációkat, állást foglal az álszentelkedéssel kapcsolatban.

FOGALMAK

◦ francia klasszicista dráma ◦ komédia ◦ komikum ◦ értékkonfliktus

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A korszak világgképét és jellemzőit célszerű kooperatív módszerekkel, párban vagy csoportban ismertetni, de tervezhetünk projekt munkát is. Ennek során a diákok ismerkedjenek meg képzőművészeti, zenei és filmművészeti alkotásokkal is. A dráma feldolgozását követően egyénileg vagy párban készíthetnek jelmeztervet, előzetes felkészülés alapján el is játszhatnak egy-egy jelenetet. Házi feladatként készíthetnek az alkotó életútjáról rövid vázlatot, fürtábrát stb., fogalmakat magyarázhatnak, gyűjtőmunkát végezhetnek. A szemelvények egyéni/közös olvasására, elemzésére és értelmezésére megfelelő ráhangolás és fogalomtisztázás után, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával kerüljön sor. Az olvasott mű, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok beszéd- és íráskészségét, a véleménykifejtés és az érvelés, valamint a kreatív írás képességét.

Javasolt tevékenységek:

» a francia klasszicista dráma, illetve komédia műfaji jellemzőit a diákok önálló, otthoni munka során dolgozzák fel, majd ezt kövesse órai megbeszélés, vázlatkészítés;

» Molière *Tartuffe c. drámáját* a diákok otthoni, önálló olvasás során ismerjék meg és dolgozzák fel szempontok mentén (a drámai viszonyrendszer feltárása és motivációinak vizsgálata, az eltérő nézőpontok

és magatartásformák értelmezése és értékelése), majd azt kövesse a dráma tanórai közös elemzése és értelmezése (az ismeretek megbeszélése, közös elemzés/értékelés, véleményformálás, szövegalkotás, drámajáték);

- » az iskolai irodalmi esszé elemeinek fokozatos bevezetése: a diákok az olvasott, közösen elemzett és értelmezett mű kapcsán rövidebb, esszé típusú szövegeket alkotnak.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Az európai klasszicizmus és a francia klasszicista dráma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3qoq1jo>)
- » A francia klasszicista dráma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u2d1qcf>)
- » Molière: Tartuffe (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qyqqt53>)
- » Molière: Tartuffe (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rbst62z>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A FELVILÁGOSODÁS IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a felvilágosodás irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

KC (3.1.4.1 | 4.1.1.1)

V: nyerjen betekintést a német klasszikába, Goethe Faust c. drámai költeményének részletei alapján ismerje meg a fausti embert;

KC (3.1.2.3)

K: ismerje a magyar felvilágosodás irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

K: verselemzés során nyerjen betekintést Csokonai Vitéz Mihály költészetébe;

K: verselemzés során nyerjen betekintést Berzsenyi Dániel költészetébe.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a felvilágosodás történelmi és szellemi hátterét;

» ismeri a német klasszika jellemzőit;

» ismeri és értékeli a fausti embert;

» bemutatja a magyar felvilágosodás jellemzőit;

» ismeri Csokonai Vitéz Mihály gondolati és szerelmi lírájának jellemzőit, értelmezi Az estve és A Reményhez c. verset;

» ismeri Berzsenyi Dániel költészetének jellemzőit, értelmezi A közelítő tél c. verset.

FOGALMAK

◦ felvilágosodás ◦ klasszicizmus ◦ szentimentalizmus ◦ enciklopédia ◦ német klasszika ◦ drámai költemény
◦ fausti ember ◦ gondolati óda ◦ létösszegző vers ◦ közösségi óda ◦ elégia

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A korszak világképét és jellemzőit célszerű kooperatív módszerekkel, párban vagy csoportban ismertetni, de tervezhetünk projekt munkát is. A diákok ismerkedjenek meg képzőművészeti, zenei és filmművészeti alkotásokkal is. A drámai költemény feldolgozását követően egyénileg vagy párban készíthetnek jelmeztervet,

előzetes felkészülés alapján el is játszhatnak egy-egy jelenetet. Házi feladatként készíthetnek az alkotók életútjáról rövid vázlatot, fürtábrát stb., fogalmakat magyarázhatnak, gyűjtőmunkát végezhetnek. A szemelvények egyéni/közös olvasására, elemzésére és értelmezésére megfelelő ráhangolás és fogalomtisztázás után, változatos tárgyalási technikák alkalmazásával kerüljön sor. A lírai alkotások esetében közösen vizsgáljuk meg a versek szerkezeti, formai és tartalmi kérdéseinek együttes megjelenését. Az olvasott művek, műrészletek kapcsán fejlesszük a diákok beszéd- és íráskészségét, véleménykifejtő és érvelő képességét, valamint a kreatív írás képességét.

Javasolt tevékenységek:

- » a felvilágosodás irodalma történelmi, szellemi és művészeti környezetének megismerése nyomtatott vagy digitalizált tankönyvi szöveg otthoni, önálló olvasásával történjen, ezt kövesse órai megbeszélés, vázlatkészítés, a felmerülő kérdések tisztázása tanári segítséggel;
- » Goethe Faust c. drámai költeményét részletek olvasása alapján ismerjék meg a diákok, az olvasást szövegértelmezés (közös megbeszélés, vita, érvelés) kövesse;
- » a magyar felvilágosodás irodalma történelmi, szellemi és művészeti környezetének megismerése kooperatív munkával valósuljon meg, a tankönyvi szöveg feldolgozását a tanultak prezentálása kövesse;
- » Csokonai Vitéz Mihály költészetének jellemzőit egyéni munka során is megismerhetik a diákok, versei (Az estve c. és A Reményhez) közös olvasása után szövegértelmezés következzen megadott szempontok mentén;
- » Berzsenyi Dániel költészetének jellemzőit egyéni munka során is megismerhetik a diákok, A közelítő tél c. versének elemzése és értelmezése megadott szempontok szerint történjen.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Az európai felvilágosodás (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uwqwls6>)
- » A francia felvilágosodás irodalma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7innipu>)
- » Klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7ts4s57>)
- » A német felvilágosodás irodalma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kjq3l10>)
- » A német felvilágosodás irodalmából, Goethe: Faust (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/76o3d50>)
- » A felvilágosodás magyar irodalma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zqpyqd7>)
- » A magyar felvilágosodás kiemelkedő alakjai (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/b9pr8k1>)
- » Csokonai Vitéz Mihály költői indulása és rokokója (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zqpyqd7>)
- » Csokonai és a magyar felvilágosodás eszmeisége, Az estve (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qky6dx9>)
- » Csokonai Vitéz Mihály szentimentalizmusa (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fk5hz0c>)
- » Csokonai Vitéz Mihály költői indulása és rokokója (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zqpyqd7>)
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zqpyqd7>)

- » Berzsényi Dániel pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/82j2whv>)
- » Berzsényi Dániel elégiái II (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h9m4v80>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A ROMANTIKÁTÓL A REALIZMUSIG

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A romantika stílusirányzata a 18. század végén jelent meg az angol és a német irodalomban, a 19. század során pedig egész Európában elterjedt. Ebben a korszakban a valóság ábrázolása másodlagossá vált, az alkotást létrehozó művész személye, egyénisége lett a legfontosabb. A realizmus a 19. században, a romantikával párhuzamosan bontakozott ki, de nagyrészt a romantika törekvéseivel szemben határozta meg magát. Célja a valósághű ábrázolásmód, a társadalmi valóság teljes körű és részletes ábrázolása volt, az írók a jellem alapos megformálását tűzték ki célul. A téma tárgyalása során a diákok megismerkednek a nyugat-európai, az orosz és a magyar romantika, valamint realizmus képviselőivel, jellemző műfajaival, stílusjegyeivel és alapkérdéseivel, külön hangsúlyt téve a regényirodalom és drámairodalom fejlődésére.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A diákok betekintést nyernek a romantika és a realizmus irodalmába. Reprezentatív világirodalmi és magyar irodalmi műveket, illetve műrészleteket olvasnak, értelmeznek, reagálnak rájuk, kifejezik a tárgyalt művekkel kapcsolatos benyomásaikat, elemzik és értelmezik a kulcsfontosságú kérdéseket, elemzésük/értelmezésük során alkalmazzák az irodalmi fogalmakat. Állást foglalnak az alkotásokban felmerülő kérdésekben és problémákban, azokat összehasonlítják napjaink emberének életével, magatartásformáival és értékrendjével.

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Alekszandr Szergejevics Puskin: Anyegin (HO)
- » Madách Imre: Az ember tragédiája (részletek)
- » Kölcsey Ferenc: Himnusz
- » Vörösmarty Mihály: Szózat
- » Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet *vagy* A XIX. század költői *vagy* Nemzeti dal, Szeptember végén
- » Arany János: Ágnes asszony
- » Jókai Mór: Az arany ember (részlet)
- » Stendhal: Vörös és fekete (részlet) *vagy* Balzac: Goriot apó (részlet) *vagy* Flaubert: Bovaryné (részlet)
- » N. V. Gogol: A köpönyeg (részletek)
- » F. M. Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés (részlet)

» Mikszáth Kálmán: Bede Anna tartozása *vagy* Az a fekete folt

» A. P. Csehov: Sirály (HO) *vagy* Henrik Ibsen: Babaszoba (HO)

SZEMELVÉNYEK AZ EURÓPAI ROMANTIKA IRODALMÁBÓL

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a romantika irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

KC (3.1.4.1 | 4.1.1.1)

V: *nyerjen betekintést az európai romantikába;*

K: ismerje Puskin Anyegin c. művét, foglaljon állást a verses regényben felmerülő kérdésekben.

KC (3.3.1.2)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a romantika irodalmának jellemzőit, stílusjegyeit és új műfajait;

» Puskin Anyegin c. verses regényét elemezve azonosítja a romantika irodalmának főbb jegyeit, és állást foglal a felmerülő kérdésekben;

» ismeri a verses regény műfaját.

FOGALMAK

◦ romantika ◦ verses regény ◦ stílusjegyek

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A romantika fogalmának, stílusjegyeinek alaposabb megismeréshez a bevezető órán a romantikus festészet és zene néhány alkotása is bemutatható. A témakör feldolgozásakor ajánlott a kooperatív, illetve a projektorientált tanulási formákra támaszkodni. A tanári irányítással végzett közös szövegfeldolgozás során kapjon kellő hangsúlyt a romantikus világkép jellemzőinek, stílusjegyeinek feltárása. A házi olvasmány(ok) kapcsán beszéljük, ill. vitassuk meg az olvasatokat. Az olvasott művek, ill. műrészletek kapcsán fejlesszük a diákok beszéd- és íráskészségét, véleménykifejtő és érvelő képességét, valamint kreativitását (pl. valamely szereplő

történetének továbbgondolása, tudósítás a korszakról, interjú vagy riport készítése valamely kérdés kapcsán, magatartások értékelése, beszámoló írása az irodalmi alkotás filmváltozatáról stb.).

Javasolt tevékenységek:

- » a romantika irodalma történelmi, szellemi és művészeti környezetének tárgyalása: az előzetes tudás feltérképezése, összegyűjtése, csoportosítása, a tankönyvi és/vagy digitális szöveg önálló olvasása párokban, vázlatírás, közzététel, az olvasottak közös megbeszélése, a szövegfeldolgozás során a „byroni hős” jellemzőinek meghatározása, versértelmezés csoportos munkaformában;
- » A. S. Puskin Anyegin c. verses regényének önálló olvasása, az ismeretek önálló bővítése tankönyvi szöveg feldolgozásával, a szereplők jellemzése és összevetése, az eltérő magatartásformák értékelése; véleményformálás, érvelés, portfólió készítése.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A romantika (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hft8xyy>)
- » A romantika jellemzői (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u49e21p>)
- » Az orosz romantika irodalmából (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wb6fwwp>)
- » Alekszandr Szergejevics Puskin: Anyegin (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7e2k4nq>)
- » Puskin Anyeginja (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/68ysfr4>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/sl/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A MAGYAR ROMANTIKA IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a magyar romantika történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

KC (4.1.1.1 | 3.1.4.1)

V: elemezze és értelmezze Madách Imre *Az ember tragédiája* című művének gondolatvilágát;

KC (4.1.1.1 | 3.1.4.1)

K: ismerje Kölcsey Ferenc és Vörösmarty Mihály egy-egy nemzeti jelentőségű költeményét;

K: Petőfi Sándor egy-egy reprezentatív verse alapján nyerjen betekintést a költő forradalmi és hitvesi lírájába;

K: nyerjen betekintést Arany János balladaköltészetébe és lírájába;

K: részlet olvasása által nyerjen betekintést Jókai Mór regényirodalmába.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a magyar romantika történelmi és szellemi környezetét;

» elemzi és értelmezi Madách Imre *Az ember tragédiája* című művének gondolatvilágát;

» elemzi és értelmezi Kölcsey Ferenc *Himnusz* és Vörösmarty Mihály *Szózat c. költeményét*, összehasonlítja azokat;

» elemzi és értelmezi Petőfi Sándor egy forradalmi és egy szerelmi költeményét;

» elemzi és értelmezi Arany János *Ágnes asszony* című balladáját és egy lírai alkotását;

» ismeri Jókai Mór műveinek főbb stílusjegyeit.

FOGALMAK

- reformkor ◦ romantika ◦ nemzeti dráma ◦ nemzeti himnusz ◦ közösségi óda ◦ forradalmi költészet
- hitvesi líra ◦ elbeszélő költemény ◦ drámai költemény

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

E témakör feldolgozásakor is célszerű a kooperatív, illetve a projektorientált tanulási formákra támaszkodni. A tanári irányítással végzett közös szövegfeldolgozás során kapjon kellő hangsúlyt a magyar romantika jellemzőinek, stílusjegyeinek feltárása. Az olvasott művek, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok beszéd- és

íráskészségét, véleménykifejtő és érvelő képességét, valamint kreativitását (pl. valamely szereplő történetének továbbgondolása, tudósítás a korszakról, interjú vagy riport készítése valamely kérdés kapcsán, magatartások értékelése, beszámoló írása az irodalmi alkotás filmváltozatáról stb.).

Javasolt tevékenységek:

- » az előzetes tudás összegyűjtése a magyar romantika történelmi, szellemi és művészeti környezetéről, a tankönyvi szöveg feldolgozása csoportmunkában;
- » Madách Imre Az ember tragédiája (részletek) c. műve: otthoni olvasás előzetes szempontok alapján, műfaji, tematikus ismeretek mozgósítása csoportmunkában, műértelmezés, szemléltető összefoglaló ábra készítése, a felmerülő kérdések közös megbeszélése;
- » Kölcsey Ferenc Himnusz c. költeménye: versértelmezés csoportos munkaformában, közös megbeszélés;
- » Vörösmarty Mihály Szózat c. költeménye: közös értelmezés, a mű összevetése a Himnusszal közösen keresett szempontok mentén;
- » Petőfi Sándor egy forradalmi (Egy gondolat bánt engemet vagy A XIX. század költői vagy Nemzeti dal) és Szeptember végén c. szerelmi költeményének elemzése: a előzetes ismeretek összegyűjtése, a tankönyvi szöveg alapján alkotói portré készítése párban, prezentáció a versek elemzése, értelmezése párban vagy csoportmunkában, megadott szempontok szerint, ill. közös értelmezés megadott szempontok alapján;
- » Arany János balladaköltészete: az előzetes ismeretek összegyűjtése, rendszerezése, a tankönyvi szöveg alapján alkotói portré készítése, prezentáció, az Ágnes asszony c. ballada közös értelmezése;
- » Jókai írásművészete: egyéni munka, írói portré készítése, közzététel, szövegrészek otthoni olvasása, a mű közös értelmezése (tér- és időviszonyok, cselekmény, karakterek és motivációik, romantikus és realista jegyek vizsgálata), szövegalkotás, részletek megtekintése Várkonyi Zoltán filmadaptációjából.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A magyar romantika kezdetei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qtmn4l7>)
- » A magyar romantika és a magyar nyelvű színjátszás kezdetei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rvx5q4o>)
- » Kölcsey Ferenc pályája és a Himnusz (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7q132cz>)
- » Kölcsey Ferenc költői világa (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m2rzu0h>)
- » Vörösmarty Mihály (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mk463mu>)
- » Vörösmarty Mihály: Szózat (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/26fup5y>)
- » Vörösmarty Mihály életműve (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/toqh3az>)
- » A modern magyar színjátszás kezdetei (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ol9fwhr>)
- » Petőfi Sándor pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulmblii>)
- » Petőfi Sándor szerelmi lírájából és hitvesi költészetéből (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/aubxejk>)
- » Szerelem és család Petőfi Sándor költészetében (<https://zanza.tv/irodalom/romantika>)

- » Petőfi Sándor forradalmi látomásköltészete I (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/4cvc1oq>)
- » Petőfi Sándor forradalmi látomásköltészete II
- » (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u1xq42f>)
- » Petőfi Sándor forradalmisága és Az apostol új programja (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/e39xfpq>)
- » Jókai Mór pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h3mmfri>)
- » Jókai Mór: Az arany ember (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/simjtf4>)
- » Jókai Mór: Az arany ember (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hivbq18>)
- » Madách Imre: Az ember tragédiája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7lqimf3>)
- » Az ember tragédiája szerkezete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ml4jyb0>)
- » Az ember tragédiája – történelmi színek I (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w0plubp>)
- » Az ember tragédiája – történelmi színek II (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qf19rfb>)
- » Madách Imre: Az ember tragédiája I. – Szerkezet (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1r721hf>)
- » Madách Imre: Az ember tragédiája II. – Eszmék és szereplők (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vnsayxi>)
- » A jövőszínek és a zárlat (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9hcbt0u>)
- » Arany János pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/frtkn3m>)
- » Arany János életműve, epikus költészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cq1jln7>)
- » Arany János nagykorúsi balladáiból (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/li7jff6f>)
- » Arany János balladaköltészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jekul99>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A REALIZMUS IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a korszak irodalmának történelmi, szellemi és művészeti környezetét;

KC (4.1.1.1 | 3.1.4.1)

K: ismerje a romantika és a realizmus viszonyát;

K: Stendhal, Balzac vagy Flaubert egy regényének a részleteit olvasva nyerjen betekintést a francia realizmus jellemzőibe;

KC (3.1.5.1 | 5.1.4.1)

K: Gogol elbeszélését olvasva nyerjen betekintést a csinovnyikok ábrázolásmódjába;

KC (3.3.5.1)

K: részleteket olvasva ismerje meg Dosztojevszkij polifonikus regényét;

KC (3.1.2.2)

K: egy drámaiatlan drámát elolvastva nyerjen betekintést Csehov vagy Ibsen színműveibe;

K: Mikszáth Kálmán egy elbeszélését elemezve ismerje meg a mikszáthi elbeszélés jellemzőit.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a realizmus és a naturalizmus történelmi és szellemi környezetét;

» **elemzi és értelmezi Stendhal Vörös és fekete vagy Balzac Goriot apó vagy Flaubert Bovaryné c. regényének alapkérdéseit**, kifejti véleményét a felvetett kérdésekről;

» **elemzi és értelmezi Gogol A köpönyeg c. elbeszélését**, állást foglal a csinovnyikok helyzetével kapcsolatban;

» Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés c. regényének részletei alapján értékeli a regényben megjelenített embertípusok által képviselt értékrendet;

» **elemzi és értelmezi Csehov Sirály vagy Ibsen Babaszoba c. drámáját**, állást foglal a műben felvetett kérdésekben;

» ismeri a mikszáthi elbeszélés jellemzőit, a Bede Anna tartozása vagy Az a fekete folt c. elbeszélést elemezve és értelmezve ismerteti azokat.

FOGALMAK

◦ realizmus ◦ naturalizmus ◦ lélektani regény ◦ csinovnyik ◦ groteszk ◦ polifonikus regény ◦ drámaiatlan dráma ◦ mikszáthi elbeszélismód

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A realizmus fogalmának és stílusjegyeinek alaposabb megismeréshez ajánlott a bevezető órán néhány képzőművészeti alkotás bemutatása. E témakör feldolgozásakor is célszerű a kooperatív tanulási formákra támaszkodni. A tanári irányítással végzett közös szövegfeldolgozás során kapjon kellő hangsúlyt a korszak világképének, az értékek relativizálódásának feltárása. A (házi) olvasmány(ok) kapcsán beszéljük, ill. vitassuk meg az olvasatokat. Az olvasott művek, ill. részletek kapcsán fejlesszük a diákok beszéd- és íráskészségét, véleménykifejtő és érvelő képességét, valamint kreativitását (pl. valamely szereplő történetének továbbgondolása, magatartások értékelése, könyvajánlás, ill. ismertetés, szövegrészlet értelmezése szempontok mentén stb.).

Javasolt tevékenységek:

- » az előzetes tudás mozgósítása, műveltségbővítés a tankönyvi vagy online szöveg feldolgozásával párban, közös megbeszélés;
- » Stendhal, Balzac vagy Flaubert egyik regénye: szövegrészek otthoni olvasása, az előzetes tudás és a meglévő olvasói tapasztalatok mozgósítása, részletek elemzés párban a tankönyvi szöveg feldolgozásával megadott szempontok szerint, közzététel, esszé típusú szöveg alkotása;
- » Gogol A köpönyeg c. elbeszélése: otthoni olvasás, elemzés, értelmezés megadott szempontok szerint, közös megbeszélés, értékelés, érvelés, esszé típusú szöveg alkotása;
- » Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés c. regénye: részletek otthoni olvasása, a regény részleteinek elemzése megadott szempontok szerint pár- és csoportmunkában, közzététel, esszé típusú szöveg alkotása;
- » A. P. Csehov: Sirály vagy Henrik Ibsen: Babaszoba c. színműve: önálló olvasás, az előzetes tudás aktivizálása, idő-, tér- és cselekményszerkezet vizsgálata, a szereplői motivációk és a drámai viszony(váltás)ok feltárása, magtartásformák és igazságok mérlegelése, álláspont kialakítása, megvédése, a szimbólum értelmezése, esszé típusú szöveg alkotása;
- » Mikszáth Kálmán Bede Anna tartozása vagy Az a fekete folt c. elbeszélése: otthoni olvasás, az előzetes tudás és a meglévő olvasói tapasztalatok mozgósítása, műértelmezés, véleményalkotás, érvelés, esszé típusú szöveg alkotása.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » A realizmus (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nt2wfdt>)
- » A realista epika jellemzői, Balzac és Stendhal (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l70twcf>)
- » Stendhal: Vörös és fekete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/c3ypjxk>)
- » Honoré de Balzac: Goriot apó (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w4yzn>)

- » Gustave Flaubert (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zzwwxsu>)
- » Az orosz epika a XIX. század második felében, Gogol (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6sh189>)
- » Gogol: A köpönyeg (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m5wmcx0>)
- » A polifonikus regény, Bűn és bűnhődés (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zzwwxsu>)
- » Dosztojevszkij regényírói művészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nevrywp>)
- » A drámaiatlan dráma, Csehov: Sirály (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/umfem55>)
- » Az európai dráma és színház a XIX. század második felében II. – Csehov (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h6qoajr>)
- » Az analitikus polgári dráma, Ibsen: Babaszoba (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a3jrdu>)
- » Az európai dráma és színház a XIX. század második felében I. – Ibsen (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/l73ul79>)
- » Mikszáth Kálmán pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/04m03qv>)
- » Mikszáth Kálmán regényírói művészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xz2svzr>)
- » A jó palócok I (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zackwxt>)
- » A jó palócok II (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zackwxt>)
- » A Sulinet (<https://tudasbazis.sulinet.hu/>) és a MozaBook (<https://www.mozaweb.hu/si/>) témához kapcsolódó digitális anyagai

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMÁBÓL

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A téma reprezentatív műveken keresztül ad áttekintést a 20. század világirodalmának főbb irányairól a modernizmustól a posztmodernig. A korszak nem mutat egységes képet. Benne a korstílusok és a kifejezőmódok eltérései révén különböző irányzatok és poétikák figyelhetők meg. A korszakra a korstílusok párhuzamossága, egymásra épülése és időben is elhúzódó lépcsőzetessége jellemző. A század irodalmi tendenciájának sajátossága, hogy összekötő elemként a humor, az ironia, az abszurd, a tragikum, a nyelvi játékok és a példázatosság a különböző műalkotásokban számos ponton mutatnak hasonlóságot. A téma azokat a kanonikus műveket helyezi előtérbe, amelyek nagy hatással voltak a 20. és a 21. század magyar irodalmának alakulástörténetére.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma a 20. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértését tárgyalja szövegek, illetve szövegrészletek alapján. Törekszik az irodalomtörténeti folytonosság (motívumok párbeszéde) megértésére, a műelemzési készségek fejlesztésére, a saját vélemények előadásának, érvekkel történő elfogadtatásának gyakorlására, valamint az empátikus képesség és a morális érzékenység fejlesztésére. Thomas Stearns Eliot műve kapcsán a késő modernség jellegzetes líraváltozatának megismerésén, a klasszikus hagyományok újszerű aktualizálásának felismerésén, valamint az elemzési és szövegalkotási készségek fejlesztésén van a hangsúly. Franz Kafka regénye és a Thomas Mann-i prózavilág megismerése által a diákok fejlesztik műelemzési készségeiket, aktualizálják irodalmi és történelmi ismereteiket (realizmus, elbeszélés, családrégény, abszurd, a kaffai átváltozás létszemlélete). Gabriel Garcia Márquez és Bohumil Hrabal regényei lehetőséget teremtenek a stílusjegyek, látásmódok, témák, történeti és kulturális kontextusok megvitatására. A 20. századi dráma kapcsán az eltérő szereplői vélemények, nézőpontok ütköztetése kerül középpontba.

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet)
- » Franz Kafka: Az átváltozás *vagy* Albert Camus: Az idegen (részlet)
- » Thomas Mann: Tonio Kröger (részlet) *vagy* Mario és a varázsló (részlet)
- » Gabriel García Márquez: Száz év magány (részlet)
- » Bohumil Hrabal: Sörgyári capriccio (HO)

SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMÁBÓL

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a 20. század kulturális életének szellemi és művészeti környezetét;

K: nyerjen betekintést a világirodalom modernista lírájába;

K: nyerjen betekintést a világirodalom modernista epikájába;

KC (1.2.2.2 | 3.1.1.1)

K: nyerjen betekintést a posztmodern világirodalomba;

KC (1.3.2.1)

V: tudatosítsa a kor világirodalmának hatását a 20. század magyar irodalmára;

V: írjon műelemző iskolai irodalmi esszét a téma valamely regénye alapján.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a 20. század világirodalmának művelődéstörténeti hátterét;

» T. S. Eliot egy versét elemezve azonosítja a modernista líra sajátosságait;

» Franz Kafka Az átváltozás c. művét vagy Albert Camus Az idegen c. művének részletét elemezve feltárja a példázatot, az abszurd és a groteszk művészi erejét;

» Thomas Mann Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló c. regénye fejezetében azonosítja a modern próza jellegzetességeit;

» Gabriel Garcia Márquez Száz év magány című regénye részletében azonosítja a mágikus realizmus stílusjegyeit;

» Bohumil Hrabal Sörgyári capriccio c. regényében azonosítja a posztmodern regény sajátosságait;

» műelemző iskolai irodalmi esszét ír.

FOGALMAK

◦ modernista líra ◦ modernista próza ◦ modern dráma ◦ posztmodern próza ◦ humor ◦ irónia ◦ abszurd
◦ groteszk ◦ mágikus irodalom

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.3.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (3.1.2.2) KC (3.3.4.2) KC (4.1.1.1) KC (5.3.5.3)

A téma az elolvasott szövegek vagy szövegrészek értelmezésére összpontosít. A diákok önálló házi vagy közös tanórai olvasás során megismerik az irodalmi szövegeket, majd a tanárral egyeztetett módon elemzik, megértik és kritikusan értékelik azokat. A megfelelő szakkifejezéseket (cselekmény nélküli cselekmény, idősíkváltási technika, nyelvi játék, humor, ironia, abszurd, tragikum) használva megvitatják az olvasott szöveg tartalmát, szerkezetét, alátámasztják annak művészi (irodalmi) minőségét. Felfedezik a kijelölt művekben lévő irodalmi kódok és formák szövegszerveződésben betöltött szerepét; kapcsolatot teremtenek a szöveggel. Felfedezik az adott szövegtípus, irodalmi forma történeti és kulturális változatai közötti különbségeket. Felfedezik az irodalmi szöveg értékviszonyait, valamint érzékelik az irodalmi/művészi értéket. A diákok – fejlesztve önbizalmukat és önbecsülésüket – kifejezik az olvasottak megértését és megtapasztalását, gazdagítják érzelmi világukat. Házi olvasmányként a követelményekben meghatározott epikai művek közül egyet ismernek meg.

A történelmi és kulturális ismereteket leggyakrabban a tanár rövid bevezető magyarázatban mutatja be. Az olvasás kiegészül tanári információkkal és interaktív magyarázatokkal, szövegidézetekkel, multimédiás részletekkel illusztrálva. A diákok egyéni információhalmazokhoz egyénileg vagy csoportosan is hozzájuthatnak, amit rövid szóbeli előadások formájában is bemutathatnak. Különböző munkamódszerek és munkaformák javasoltak, mint pl. beszélgetés, megbeszélés, vita, magyarázat, szemléltetés képpel, videorészlettel.

Javasolt tevékenységek:

- » Thomas Stearns Eliot A háromkirályok utazása c. művének részlete kapcsán a bibliai napkeleti bölcsek összevetése az Eliot-verssel; az objektív költészet sajátosságainak felismerése és összegyűjtése tanári irányítással, csoportmunka.
- » Franz Kafka Az átváltozás c. művének tárgyalása: előzetes ismeretek aktualizálása (Ovidius: Átváltozások; irodalmi átváltozástörténetek); az elbeszélő hang, az elbeszélő és az elbeszélte történet viszonyának elemzése csoportmunkában; az antik és a karkai átváltozás létszemléleti különbségének meghatározása tanári irányítással; az abszurd fogalmának megismerése és megértése tanári magyarázattal.
- » Thomas Mann Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló c. művének tárgyalása: irodalmi és történelmi ismeretek aktualizálása (realizmus, elbeszélés, családrégi); műelemzés pármunkában T-táblázat készítése.
- » Gabriel García Márquez Száz év magány c. művének tárgyalása: otthoni kutatómunkával García Márquez munkásságának megismerése IKT-eszközökkel, vázlatírás; előzetes ismeretek mozgósítása (mítosz, mágia, realizmus); a mágikus realizmus sajátosságainak megismerése kiemelt szövegrészek segítségével; a mű nagy metaforáinak kiemelése és értelmezése pármunkában; a szereplők karakterterképének elkészítése, a név- és tulajdonságismétlődés felismerése csoportmunkában.
- » Bohumil Hrabal Sörgyári capriccio c. művének tárgyalása: szöveg- és filmrészletek (Jiří Menzel: Sörgyári capriccio) alapján az irodalmi és filmalkotás kapcsolatának vizsgálata; a mű jelentésének létrehozása tanári irányítás segítségével; az irodalmi és a filmes médium sajátosságainak megállapítása, T-táblázat készítése.

A tantárgyköziség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, művészettörténet, filozófia, szlovén nyelv és pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, prezentációk, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Irodalom 12. - I. VILÁGIRODALOM A 20. SZÁZADBAN - T. S. Eliot
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a5xrkxz>)
- » Irodalom 12. - I. VILÁGIRODALOM A 20. SZÁZADBAN - Franz Kafka
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xpfec90>)
- » Irodalom 12. - I. VILÁGIRODALOM A 20. SZÁZADBAN - Thomas Mann
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kr4fbxz>)
- » Camus: Az idegen (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k8svceo>)
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k8svceo>))
- » Irodalom 12. - I. VILÁGIRODALOM A 20. SZÁZADBAN - Gabriel García Márquez és a latin-amerikai epika
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d3vs6us>)
- » Irodalom 12. - I. VILÁGIRODALOM A 20. SZÁZADBAN - Bohumil Hrabal
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eeh0lj5>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A 19. század végének és a 20. század elejének európai kulturális irodalmi irányzatai, amelyeket összefoglalóan klasszikus modernségnek és avantgárdnak nevezünk, nagy hatással voltak a 20. század eleji új magyar írói és költői nemzedékre. Ezek az alkotók a korszak legnagyobb hatású művészeti, szellemi fóruma, a Nyugat című folyóirat köré csoportosultak. Közülük a legjelentősebbek: a lírikus Ady Endre, a lírában és a prózai műfajokban egyaránt otthonosan mozgó Kosztolányi Dezső és Babits Mihály, valamint a realista próza mestere, Móricz Zsigmond. A témakör a Nyugat első nemzedékének meghatározó műveivel és a második nemzedék legnagyobb alkotójának, József Attilának a munkásságával foglalkozik. Kronológiailag ide tartozna Radnóti Miklós életműve is, de a versek témájából és recepciójából kifolyólag a háború utáni korszakhoz illik inkább.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A 20. század elején fellépett egy európai tájékozódású művelt írói kör, amely 1908-ban útjára indította a kor irodalomtörténetileg legnagyobb hatású művészeti-szellemi fórumát, a Nyugat c. folyóiratot (1908–1941). A századelő legjelentősebb, legnagyobb hatású alkotói ehhez a folyóirathoz kötődtek. Ez a kör honosította meg az 1870-es években Nyugat-Európában kibontakozó klasszikus modernséget. A kor magyar művészei ugyan némi késéssel, de nem kisebb esztétikai értéket teremtve alkottak a szecesszió, a szimbolizmus, az impresszionizmus és a realizmus stílusirányzataiban. A téma mindezzel a szellemi, kulturális és irodalmi háttérrel foglalkozik, azaz a Nyugat és a modernizmus történelmi, esztétikai háttérével, valamint az avantgárd irányzataival (expresszionizmus, futurizmus, dadaizmus, szürrealizmus, konstruktivizmus, kubizmus stb.).

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Ady Endre: Új versek, Góg és Magóg fia vagyok én, Új vizeken járok, A Hortobágy poétája, A Tisza-parton, Héja-nász az avaron, Őrizem a szemed, A Sion-hegy alatt, Az Úr érkezése
- » Babits Mihály: Esti kérdés, Jobb és bal, Ősz és tavasz közt, Jónás könyve
- » Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panaszai, Mint aki a sínek közé esett, Boldog, szomorú dal, Őszi reggeli, Halotti beszéd, Hajnali részegség
- » József Attila: Nem én kiáltok, Tiszta szívvel, Medáliák, Holt vidék, Téli éjszaka, Reménytelenül, Óda, Flóra, A Dunánál, Kései sirató, Tudod, hogy nincs bocsánat
- » Kosztolányi Dezső: Édes Anna (HO)

» Móricz Zsigmond: Tragédia vagy Barbárok, Úri muri vagy Rokonok

A NYUGAT ÉS SZELLEMI KÖRE

CÉLOK

A diák:

K: ismerje meg a századforduló magyar kulturális életének szellemi, művészeti környezetét és műhelyeit;

KC (1.3.2.1)

K: ismerje meg a századelő szellemi életét formáló eszméket;

V: a *Nyugat* három nemzedékén keresztül ismerje fel az irodalom folytonosságát és változó jellegét.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a *Nyugat* című folyóirat létrejöttének művelődéstörténeti hátterét;
- » képes áttekintést adni a kor jelentős eszmei irányzatairól;
- » ismeri a *Nyugat* célkitűzéseit, valamint jelentőségét a magyar irodalom alakulásában;
- » ismeri a *Nyugat* három nemzedékének lényeges irodalomtörténeti jellemzőit.

FOGALMAK

◦ Nyugat ◦ írói nemzedék ◦ klasszikus modernség ◦ avantgárd

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) **KC** (1.3.2.1) **KC** (1.3.3.1) **KC** (1.3.4.2) **KC** (1.3.5.1)

A történelmi és kulturális ismereteket leggyakrabban a tanár rövid bevezető magyarázattal sajátíttatja el. Az olvasás kiegészül a tanári információkkal és interaktív magyarázatokkal, szövegidézetekkel, multimédiás részletekkel. A diákok egyéni információhalmazokhoz egyénileg vagy csoportosan is hozzájuthatnak, amit rövid szóbeli előadások formájában is bemutathatnak. Az avantgárd irányzatok és a *Nyugat* című folyóirat bemutatása történhet tanulói prezentációval, előzetesen megadott szempontok alapján. A diákok jellegzetes zenei, építészeti, képzőművészeti alkotásokat gyűjthetnek IKT-eszközökkel, csoportmunkában, feltárhatják az irodalmi szövegek és a képzőművészeti ábrázolások közötti kapcsolatokat. A műértelmezésekben megfelelő stílustörténeti és irodalomtörténeti fogalmakat használnak.

A tantárgyközi megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a művészettörténet és a szlovén nyelv tantárgyakkal.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Avantgárd (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dn8bfmx>)
- » Az avantgárd irányzatok (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x4erk5s>)
- » Irodalom 11. - III. ÉLETMŰVEK A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMÁBÓL - 1. A Nyugat első nemzedékének irodalma (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/57ao7bo>)
- » A Nyugat | zanza.tv (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pdc7bu1>)
- » Virtuális Nyugat-kiállítás – Petőfi Irodalmi Múzeum (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dmgt3yr>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

PRÓZAI MŰVEK A NYUGATBAN

CÉLOK

A diák:

K: Kosztolányi Dezső Édes Anna c. regényében tárja fel és értelmezze a társadalmi és lélektani elemeket;

KC (1.2.2.2 | 3.1.1.1 | 2.2.3.1)

K: ismerje és értelmezze az Édes Anna c. regény keretes szerkezetét; jellemezze a szereplőket, és indokolja cselekvéseik motivációit;

K: foglaljon állást az Édes Anna c. regényben felmerülő erkölcsi dilemmákkal kapcsolatban, álláspontját érveléssel támassza alá;

KC (3.1.5.1)

V: írjon rövidebb értekező esszét a regényről, hasonlítsa össze a belőle készült filmmel;

K: ismerje Móricz Zsigmond történetelvű és folyamatos idővezetésű elbeszélésmódját;

KC (1.3.2.1)

K: ismerje és értelmezze Móricz sajátos parasztábrázolását;

KC (2.1.2.1)

K: Móricz egy regényének részlete alapján nyerjen betekintést az író társadalmi regényeinek anekdotikus jellegébe;

K: aktualizálja a regény társadalmi problémafelvetését a mai kor viszonylatában;

KC (2.3.3.1)

V: Móricz egy novellája vagy regényrészlete alapján írjon rövid drámajelenetet.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» Kosztolányi Dezső Édes Anna c. regényében értelmezi a megjelenített társadalmi és lélektani kérdéseket;

» jellemzi a szereplőket, és indokolja cselekvéseik motivációit;

» állást foglal a regényben megjelenített magatartásformákról;

» rövidebb esszét ír a regényről, összehasonlítja a belőle készült filmalkotással;

» ismeri Móricz történetelvű elbeszélésmódjának sajátosságait és sajátos parasztábrázolását;

» értékeli a Móricz-regényben megjelenített társadalmi viszonyokat és jelenségeket;

» aktualizálja a felvetett jelenségeket a mai kor viszonylatában;

» szövegrészlet alapján rövid drámajelenetet ír.

FOGALMAK

◦ naturalizmus ◦ történetelvűség ◦ folyamatos idővezetés ◦ társadalmi regény ◦ dzsentr

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (3.1.1.1) KC (3.1.2.1) KC (3.3.4.1) KC (4.1.1.1) KC (4.5.2.1) KC (5.3.5.3)

Javasolt tevékenységek:

- » Kosztolányi Dezső elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése és értelmezése; az Édes Anna című regény elemzése, egyéni otthoni munka: történetpiramis készítése; idézetkártyákkal a mű konfliktusrendszerének feltárása, az értékrendek, indítékok megbeszélése; a mű szerkezeti vázának megalkotása, a regény értelmezése csoportmunkában; a művészi elrendezést szolgáló alakzatok kiemelése, szerepük értelmezése csoportmunkában; a mélylélektani jelentésteremtés megértése tanári irányítással; szöveg- és filmrészletek alapján irodalom és film kapcsolatának vizsgálata.
- » Móricz Zsigmond művei sajátosságának értelmezése az elbeszéléselemzés alapfogalmainak segítségével; egy realista novellája (pl. Tragédia) poétikai-stilisztikai-narratológiai jellemzőinek feltárása csoportmunkában; drámajáték (pl. lakodalmi jelenet); a Móricz-művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, magatartásformák felismerése és értelmezése; társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti háttérének feltárása; egyéni munka: történetpiramis készítése; idézetkártyákkal a mű konfliktusrendszerének feltárása, az értékrendek, indítékok megbeszélése; szemléltető vázlatok készítése az elemzés során.

A tantárgyköziség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a szociológia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Kosztolányi Dezső: Édes Anna (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/asrq9mi>)
- » Kosztolányi Dezső regényei – Édes Anna (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uead4pb>)
- » Édes Anna – PIM kiállítás (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/Op0f9tu>)
- » Édes Anna (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tnexa4e>)
- » Móricz Zsigmond (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qzofwqy>)
- » Móricz Zsigmond (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xs9b3ww>)
- » Móricz Zsigmond pályaképe, elbeszélőművészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zztvfzs>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

LÍRAI MŰVEK A NYUGATBAN

CÉLOK

A diák:

K: ismerje Ady Endre szimbolista látásmódját;

KC (1.3.2.1)

K: Ady költészete által értse meg a váteszszerp lényegét;

KC (2.2.3.1)

K: ismerje és értelmezze Ady látomásszerű költészetét;

K: ismerje Ady szerelmi lírájának jellemzőit;

V: ismerje Ady magyarságverseinek lényegét, aktualizálja a kérdést;

K: tudatosítsa Ady hatását a magyar irodalomtörténetben;

K: ismerje Babits Mihály filozófiai lírájának lényegét;

K: értse meg Babits Mihály Jónás könyve c. művének jelentésrétegeit;

KC (1.3.2.1)

V: ismerje fel az elbeszélő költemény és a bibliai szöveg narrációjának fontos mozzanatait;

K: ismerje fel a Jónás könyve c. műben a szövegeköttség (intertextus) jelenlétét és művészi erejét;

K: Kosztolányi Dezső egy lírai művén keresztül ismerje meg a gondolati költemény sajátosságait;

K: Kosztolányi lírája által ismerje meg a lírai én és a modern ember léttapasztalata közötti hasonlóságot;

K: ismerje a nyugatos modernség, az újnépesség, az avantgárd és a pszichoanalízis szerepét József Attila lírájának kialakulásában;

K: ismerje József Attila szerelmi költészetének sajátosságait;

KC (1.3.2.1)

K: ismerje József Attila gondolati lírájának jellemzőit;

KC (3.1.4.1)

V: írjon műelemző vagy témakifejtő iskolai irodalmi esszét a témakör valamely műve vagy témája alapján.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» felismeri és értelmezi Ady költészetének szimbolista stílusjegyeit;

» megérti és értelmezi Ady látomásszerű költészetének lényegét;

- » azonosítja a különbségeket a Léda- és a Csinszka-versek között;
- » ismeri Ady magyarságverseinek lényegét, tudja azt a mai korra vonatkoztatni;
- » Babits Mihály lírájában feltárja és értelmezi a számvetés, az évszaktoposz, a küldetés és az erkölcs motívumait;
- » a Jónás könyve c. műben megérti a költő prófétai szerepvállalásának lényegét, és azonosítja a bibliai szövegből átvett jelöletlen idézeteket és motívumokat;
- » értelmezi és aktualizálja az elmúlással való szembenézés gondolatát Kosztolányi lírájában;
- » Kosztolányi lírája által ismeri a modernség általános léttapasztalatát;
- » értelmezi Kosztolányi „homo aestheticus” költői felfogását;
- » azonosítja a lírai hagyományok ötvözetét József Attila költészetében;
- » feltárja és értelmezi a szerelmi líra intim beszédmódját József Attila költészetében;
- » ismeri és értelmezi József Attila metaforákkal átszőtt gondolati líráját;
- » műelemző vagy témakifejtő iskolai irodalmi esszét ír.

FOGALMAK

- szimbolista látásmód ◦ váteszszerep ◦ Léda-versek ◦ Csinszka-versek ◦ filozófiai líra ◦ bibliai szöveg-hagyomány ◦ szövegköziség/intertextus ◦ parafrázis ◦ önvallomás ◦ létértelmező vers ◦ gondolati líra
- létösszegző vers ◦ pszichoanalízis

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Javasolt tevékenységek:

- » Ady Endre életműve főbb témáinak (szerelem, magyarság, Élet-Halál, Isten, költészet, pénz, háború stb.) és versformáinak megismerése; Ady költészete tematikus, formai és nyelvi újdonságainak, a szimbólumok újszerű használatának és a szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése; az Ady-életmű szerepe, hatása a magyar irodalomtörténetben; műelemzési készségek fejlesztése; a művek toposzainak szövegközpontú kigyűjtése, azok értelmezése, a versbeszéd sajátosságainak elemzése csoportmunkában; a vers/ek/ elemzése csoportmunkában; előzetesen megadott szempontok és versek alapján otthoni munka: a vers kiemelt képeinek értelmezése; műelemzés az eddig megismert lírapoétikai szempontok alapján csoportmunkában.
- » Babits életműve főbb sajátosságainak megismerése a követelményekben megjelölt versek és a Jónás könyve elemzésével; Babits főbb témáinak (filozófiai kérdésfelvetések, az értelmiségi lét kérdései és felelőssége, értékörzés, erkölcsi kérdések és választások) tanulmányozása; előzetes (otthoni) olvasás után a művek toposzainak értelmezése, a gondolati/filozófiai kérdések kiemelése, illetve a versek értelmezése csoportmunkában; vita a bölcséleti igényű versek befogadási nehézségeiről; előzetes ismeretek

felidézése, a központi metaforák értelmezése pármunkában; művek értelmezése tanári irányítással; tankönyvi anyag otthoni feldolgozása, vázlatkészítés; történelmi, művelődéstörténeti elemek a műben csoportmunkában: a bibliai és a babitsi Jónás könyve összevetése: intertextuális kapcsolatok és szakrális utalásrendszer.

- » Kosztolányi Dezső költészete főbb témáinak (gyermek- és ifjúkor, emlékezés, értékszembesítés, elmúlás, érzelmek stb.) megismerése; a tankönyvi anyag felhasználásával a gyermekszerep értelmezése, a versek elemzése csoportmunkában; előzetes ismeretek felidézése, tanulói prezentációk a tankönyv és egyéni kutatómunkák segítségével; verselemzés tanári irányítással; a versek nyelvi-poétikai megalkotottságának elemzése tanári irányítással; egy szabadon választott Kosztolányi-vers elemzése; műelemzés egyéni és csoportmunkában, esetleg házi feladatként.
- » József Attila életműve főbb sajátosságainak megismerése a követelményekben megjelölt versek elemzésével; főbb témáinak (haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek megismerése; a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata; egy vers feldolgozása otthoni munkával a tankönyv szövege, illetve feladatai alapján; tanulói prezentáció József Attila szerelmi lírájáról; egy Flóra-vers elemzése a meglévő tanulói ismeretek alapján, az eredmények rögzítése T-táblázatban.

A tantárgyköziség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a művészettörténet, a filozófia, a pszichológia és a szociológia tantárgyakkal.

Segédanyagok (kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók):

- » Irodalom 11. - Tartalomjegyzék - Tartalomjegyzék (https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/irodalom_11/)
- » Irodalom 12. - Tartalomjegyzék - Tartalomjegyzék (https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/irodalom_12/)
- » Ady Andre pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f17vso2>)
- » Ady Endre pályaképe, költői indulása, ars poeticája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ed0q22h>)
- » Babits Mihály pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/87dmlp7>)
- » Babits Mihály pályája, költői indulása, ars poeticája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/324jtyx>)
- » Babits Mihály: a próféta szerep vállalása (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t3sd5o1>)
- » Kosztolányi Dezső pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5v6cvei>)
- » Kosztolányi Dezső (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kyb12xk>)
- » Kosztolányi Dezső pályaképe, kései költészete (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wwcdldp>)
- » József Attila pályaképe (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2v9k7k7>)
- » József Attila: Tiszta szívvel, Születésnapomra (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5qpil7u>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A téma három nagy fejezetében a trauma és irodalom, a századközép irodalma és a (poszt)modern irodalom jelenik meg. A holokauszttema emlékirat-irodalma (lágerirodalom) a visszaemlékezés, az emlékközlés, a kordokumentum művészi artikulációja. A századközép magyar irodalmának legfőbb poétikai eljárása a példázatoság és a korkritika. A századvég a posztmodern irodalom és az új nyelvi magatartás irodalmának prózapoétikáját tárgyalja. A több mint fél évszázadot felölelő, nagyon különböző irodalmi alkotások megismerése által a diákok felismerik az irodalom folytonosságát, változó jellegét és kiemelkedő esztétikai értékét.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma Radnóti Miklós verseivel indul, amelyek témájukból és recepciójukból kifolyólag kaptak benne helyet. A magyar irodalmat 1945-től az 1970-es évekig a kulturális veszteség, a cenzúra, a szocialista realizmus, a szocialista kultúrpolitika, a kisebbségi irodalom, a „fényes szelek nemzedéke” jellemezte. A téma lényege a század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése, valamint a választott 20. századi szerzők esztétikailag magas szintű műveinek megismerése, értelmezése. Annak a felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolódás a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg. A téma érinti a 20. század utolsó harmadának magyar epikájában végbement sokrétű, korszakváltó jelentőségű folyamatait, amelyeket az irodalomtörténet összefoglaló néven posztmodern prózaforulatnak nevez.

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Radnóti Miklós: Járkálj csak, halálraítélt!, Hetedik ecloga, Erőltetett menet, Razglednicák, Nem tudhatom, Tétova óda, Levél a hitveshez
- » Kertész Imre: Sorstalanság (HO)
- » Déry Tibor: Szerelem
- » Örkény István: Tóték (részlet)
- » Nagy László: Ki viszi át a szerelmet
- » Nemes Nagy Ágnes: Között, Fák, Félelem
- » Márai Sándor: Szindbád hazamegy, Halotti beszéd

- » Szabó Magda: Az ajtó (HO)
- » Nádas Péter: Egy családrege vége (részlet)
- » Esterházy Péter: Függetlenség

TRAUMA ÉS IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a kor világképét és szellemi környezetét;

KC (1.3.2.1)

K: ismerje Radnóti Miklós költészetének főbb sajátosságait, főképpen az utolsó pályaszakasz motívumait, ismerje fel a vergiliusi és a modern eklogák közti párhuzamokat;

K: Kertész Imre Sorstalanság című regénye kapcsán nyerjen betekintést a holokauszt prózairodalmába, foglaljon állást a regény kapcsán felvetődő kérdésekben;

KC (1.2.2.1 | 3.1.1.1 | 2.1.1.1)

K: írjon összehasonlító esszét a Sorstalanság című regényről és egy szabadon választott hasonló témájú világirodalmi műről;

KC (2.1.2.1)

K: Déry Tibor Szerelm című novellája kapcsán ismerje meg a példázatosság poétikai formáját;

V: írjon elemző-értékelő iskolai irodalmi esszét Déry Tibor Szerelm című novellájának részlete alapján;

V: a kor egy fontos színműve kapcsán ismerje meg a groteszk esztétikai minőségét és látásmódját.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a kor világképét és szellemi környezetét;

» Radnóti verseiben feltárja és értelmezi a humánus és az emlékezés motívumait, felismeri a vergiliusi és a modern eklogák formai és tartalmi hasonlóságait;

» a Kertész-regényben felismeri a valóság és a fikció összemosódását, értékeket és attitűdöket alakít ki a regényben ábrázolt események kapcsán;

» összehasonlító esszét ír a Sorstalanság című regényről és egy szabadon választott hasonló témájú világirodalmi műről;

- » Déry Tibor *Szerelem* című novellájában értelmezi a példázatosság művészi formáját és a humanisztikus értékek világát;
- » *Déry Tibor Szerelem című novellájának részlete alapján elemző-értékelő iskolai irodalmi esszét ír;*
- » Örkény István *Tóték* című drámájának részletét elemezve értelmezi a groteszk művészi erejét, látásmódjának újszerűségét.

FOGALMAK

◦ holokausztirodalom ◦ lágerirodalom ◦ emlékezet

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.3.1) KC (1.3.4.2) KC (3.1.1.1) KC (3.1.2.1) KC (4.1.1.1) KC (4.5.2.1) KC (5.3.5.3)

Javasolt tevékenységek:

- » Történelmi sorseseemények és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében; tanári vezetéssel az életmű jelentőségének bemutatása, amely a holokausztirodalom részeként értelmezhető; olvasói tapasztalatok; történelmi tények és művészeti alkotások összevetése páros munkában; műelemzés az eddig megismert lírapoétikai szempontok alapján csoportmunkában; a nézőpontok, hangnembváltások jelentésteremtő szerepének vizsgálata egyénileg, csoportmunkában vagy házi feladatként; Petőfi Sándor hitvesi költészete és a Radnóti-versek összehasonlító elemzése csoportmunkában, megadott szempontok alapján.
- » A Kertész-regény olvasásához előzetes történelmi és irodalmi ismeretek aktualizálása; tanulói prezentációkkal: a kor meghatározó kulturális, szellemi környezete; a holokauszt meghatározó regényének olvasása, megértése, megbeszélése; elhelyezése történelmi kontextusban, a szövegben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása; a regény szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása; tanulói prezentációkkal: a fogalmak tisztázása, a holokauszt ábrázolhatóságának megbeszélése; szövegrészletek kiemelésével a tragédiák lezárhatatlanságának rögzítése, aktuális összevetése; a regény és filmes feldolgozásának összevetése: filmrészlet alapján lehetőség nyílik beszélgetésre, az olvasmányélmények felidézésére, az olvasáshoz való viszonyuk megfogalmazására, a megjelenített értékekről, azok időszerűségéről való véleményalkotásra, csoportban végzendő feladatokra (pl. dramatizálás, szerepjáték, a történet egy részletének megfilmesítése).
- » Déry Tibor művei főbb sajátosságainak megismerése a *Szerelem* című novella elemzésével: groteszk, abszurd és totalitárius; a novella olvasása és közös elemzése; ismerkedés a korszakra jellemző totalitárius eljárásokkal; álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott problémafelvetésekkel kapcsolatban; a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése; Déry Tibor hatása kortársaira, illetve helye a magyar irodalomtörténetben.

- » Örkény István művében az álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott dráma problémafelvetésével kapcsolatban; a drámai műben a diák elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése; a megmaradásért folytatott harc és az azért szükségképpen hozott áldozatok felismerése; az örkényi groteszk komédia poétikai sajátosságainak megismerése tanári vezetéssel – szövegrészletek alapján; a dráma elemzése csoportmunkában; több lehetséges jelentés megalkotása, vélemények kifejtése; otthoni kutatómunkával a Tóték c. dráma konfliktustérképének elkészítése IKT-eszközökkel; vázlatírás.

A tantárgyköziiség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a földrajz, a szociológia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Kertész Imre: Sorstalanság (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3lt4q3w>)
- » Kertész Imre: Sorstalanság (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rttfow0>)
- » Kertész Imre: Sorstalanság (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hc4i156>)
- » Déry Tibor: Szerelem (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0w07ool>)
- » Örkény István (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dpf2ps0>)
- » Örkény István: Tóték (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8k4z62v>)
- » Örkény István: Tóték (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/41ma3tw>)
- » Radnóti Miklós (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d3ei2i2>)
- » Radnóti Miklós pályája (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ad448dc>)
- » Radnóti Miklós: Nem tudhatom... és más versek (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/uaxhzwa>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A SZÁZADKÖZÉP MAGYAR IRODALMA

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a századközép magyar kulturális terének átalakulását;

K: ismerje a korszak költészetének poétikai jellemzőit;

K: ismerje a líranyelv stilisztikai-formai jellegzetességeit és a tárgyias líra megújító elemeit;

K: a prózai szövegekben fogja fel a regényidő, a regénytér és a narráció művészi erejét;

K: ismerje a prózavilág többretegű motívumait és jelképiségét;

K: ismerje a lélektani regény és az emlékiratpróza sajátosságait;

KC (2.1.3.1)

K: ismerje és tudja értelmezni az emigrációs irodalom lényegét;

V: egy általa választott szövegrészlet alapján írjon forgatókönyvet;

KC (1.3.4.1 | 1.3.4.2)

V: írjon rövidebb esszét Szabó Magda *Az ajtó c. regénye és a belőle készült film összehasonlító elemzése* kapcsán.

KC (1.3.4.1 | 5.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a korszak irodalmi, kulturális és történelmi változásainak főbb jellegzetességeit;

» Nagy László *Ki viszi át a szerelmet c.* versét elemezve felismeri a lírai én szerepének mitikussá növelését és a hosszúvers modern lírai formáját;

» Nemes Nagy Ágnes egy versét elemezve azonosítja a tárgyias líra látványelemeit;

» Márai Sándor *Szindbád hazamegy c.* novellájában és Szabó Magda *Az ajtó c.* regényében felismeri az önreflektív és önelemző narrációt, a fiktív és a reális helyszín határainak összemosódását, valamint a belső és a külső regényidő fontosságát;

» *Az ajtó* című regényben azonosítja és értelmezi a lélektani regény ismertetőjegyeit;

» a *Halotti beszéd* című költemény alapján ismerteti az emigrációs irodalom lényegét;

» egy általa választott szövegrészlet alapján (pl. *Az ajtó: Emerenc és a kutya*) forgatókönyvrészletet ír;

» összehasonlító esszét ír *Az ajtó c. regényről és a belőle készült filmről*.

FOGALMAK

◦ tárgyias költészet ◦ hosszúvers ◦ mitikus lírai én ◦ jelképiség ◦ önreflektív és önelemző narráció ◦ lélektani regény ◦ emlékiratpróza

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Javasolt tevékenységek:

- » Nagy László lírai beszédmod változatainak értelmezése; a vers műfaji összetettségének vizsgálata, műelemzés tanári irányítással; a mű irodalmi, történelmi, műfaji előzményei; a mű kapcsolata a népköltéssel; a mű toposzainak szövegközpontú kigyűjtése, azok értelmezése, a versbeszéd sajátosságainak elemzése csoportmunkában; előzetesen megadott szempontok alapján otthoni munka: a vers kiemelt képeinek értelmezése.
- » Nemes Nagy Ágnes lírai beszédmodja (tárgyias költészet, objektív líra) változatainak értelmezése előzetesen megadott szempontok alapján páros munkával; a vers kiemelt képeinek értelmezése T-táblázatban; a vers műfaji összetettségének vizsgálata csoportmunkában; tanári irányítással a mű elemzése.
- » Márai Sándor Szindbád hazamegy és Halotti beszéd c. művein keresztül az intertextuális párhuzamok, az utazástoposz, a sztoikus filozófia, az emigrációs irodalom jellegzetességeinek megismerése; a világkép és a műfajok, a kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése; a megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése; tanulói prezentációk a tankönyv és egyéni kutatómunkák segítségével: intertextuális kapcsolatok, profán és szakrális utalásrendszer.
- » Szabó Magda regényében a családregegy és az önletraiziság kapcsolatának megértése, álláspontok kialakítása a feldolgozott problémafelvetésekkel kapcsolatban; előzetes olvasmányélmények aktualizálása; megadott szempontok mentén a regény (vagy részlete) elemzése csoportmunkában; csoportmunka: a főszereplők lelki fejlődésének ábrázolása folyamatábrában; eltérő szereplői vélemények, nézőpontok ütköztetése, vita, érvelés; a mű nagy metaforáinak kiemelése és értelmezése pármunkában; a Szabó István-film és a regény összevetése T-táblázatban; összehasonlító elemzés készítése.

A tantárgyköziesség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a szociológia, a filozófia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok, pl. kisfilmek, képek, prezentációk, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók:

- » Márai Sándor (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8mh9p6w>)
- » Márai Sándor (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pq0rfy6>)
- » Márai Sándor: Halotti beszéd (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjw7u06>)
- » Nemes Nagy Ágnes (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/moxqlqw>)

- » Nemes Nagy Ágnes (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/90mqu8i>)
- » Nagy László (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ho9umrx>)
- » Nagy László (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lyerw8x>)
- » Nagy László: Ki viszi át a szerelmet (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/a1tu2ji>)
- » Nagy László: Ki viszi át a szerelmet (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/h5wlj4t>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

A (POSZT)MODERN MAGYAR IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: ismerje az 1970-es évek végén zajló poétikai fordulatot;

K: ismerje a posztmodern irodalom stílusjegyeit;

KC (1.3.2.1)

K: ismerje fel az önreflexió és az intertextualitás művészi erejét, valamint az ironikus-parodisztikus látásmód fontosságát;

KC (1.3.3.1)

V: írjon értekező iskolai irodalmi esszét a témakör valamely regényéről.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» ismeri a megújuló próza és költészet sajátosságait;

» ismeri a posztmodern irodalom stílusjegyeit;

» Nádas Péter Egy családtörténet vége c. regényének részleteit elemezve azonosítja a történeti és a mitikus réteg összefüggéseit;

» Esterházy Péter Függő c. regényét elemezve azonosítja a posztmodern jegyeket;

» értekező iskolai irodalmi esszét ír.

FOGALMAK

◦ poétikai megújulás ◦ fragmentum ◦ nyelvi játék ◦ önreflexió ◦ ironikus-parodisztikus látásmód

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Javasolt tevékenységek:

» Nádas Péter prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése; az emlékezet, az önéletrajz és a családtörténet hagyománya gyökeres újraírásának, a kisformák, a töredékesség/fragmentáltság, valamint a nyelvi megformálás, az intertextusok esztétikai jelentőségének megismerése; előzetes (otthoni) olvasás után a mű toposzainak értelmezése, a gondolati/filozófiai kérdések kiemelése; történelmi, művelődéstörténeti elemek értelmezése csoportmunkában.

- » Esterházy Péter prózája főbb narrációtechnikai és esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése; a művészi megújulás folyamatában a legjelentősebb beszédmódbeli és formai változatok, a próza formanyelvének és szemléletmódjának megismerése; a művekben megjelenő önreflexió és intertextualitás művészi erejének, valamint az ironikus-parodisztikus látásmód fontosságának felismerése.
- » Szerzők, műrészletek segítségével a magyar posztmodern próza sajátosságainak a megismerése, értelmezése páros és csoportmunkában. Intertextuális párhuzamok: Kosztolányi Dezső Hajnali részegsége intertextuális kapcsolatainak feltárása a cselekményszerkezet vizsgálatával, megadott szempontok és szövegrészletek kiemelése mentén pármunkában. Eltérő szereplői vélemények, nézőpontok ütköztetése, vita, érvelés. Előzetes ismeretek felidézése, tanulói prezentációk a megadott tananyag és egyéni kutatómunkák segítségével. Tanári irányítással, kiemelt szövegrészletek segítségével a Függő sajátos nézőponttechnikájának, időkezelésének, az egymással is szemben álló vagy vitázó értékrendeknek a bemutatása. Csoportmunkában a szereplői karakterek, a fragmentált narráció elkészítése kiemelt részletek alapján.

A tantárgyköziség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a szociológia, a filozófia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok (kisfilmek, képek, prezentációk, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók):

- » Esterházy: A szavak csodálatos életéből (<https://www.youtube.com/watch?v=JBQtwCR6a9s>)
- » Intertextualitás Esterházy Péter Függő c. regényében (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/epadyo7>)
- » Grendel Lajos és Esterházy Péter (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/79pir7q>)
- » Esterházy mint tananyag (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/x4sb1aj>)
- » Nádas Péter: Egy családrege vége (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2eep9fq>)
- » Hajnóczy Péter és Nádas Péter (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yqv9ga9>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az első világháborút követő békeszerződés következtében a magyar irodalom művelőinek egy része Magyarország határain kívül rekedt és alkotott. Ezáltal a magyar irodalomnak több központja lett; megkülönböztetünk erdélyi, felvidéki, vajdasági, kárpátaljai, muravidéki, nyugati és emigráns magyar irodalmat. Az 1989-től zajló közép-európai politikai változások új korszakot nyitottak, s lehetővé tették a határon túli irodalom intézményeinek megújulását. A korábban élesen elválasztó határok jelentősége megszűnt, a határon túli magyar irodalom újra az egyetemes magyar irodalom szerves része lett, és azóta is az. Ebben a témában néhány jelentős határon túli szerzővel és azok munkásságával ismerkedhetnek meg a diákok.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Tolnai Ottó: Mi volt kérdés a legszebb Dániában
- » Gion Nándor: A kárókatónak még nem jöttek vissza (részlet), Latroknak is játszott (részlet)
- » Kányádi Sándor: Halottak napja Bécsben, Valaki jár a fák hegyén
- » Sütő András: Advent a Hargitán
- » Kovács András Ferenc: Szénailat, Erdélyi töredék
- » Grendel Lajos: Einstein harangjai (részlet), Nálunk, New Hontban
- » A muravidéki irodalom jeles képviselőinek művei

HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a „határon túli” irodalmak kialakulását;

KC (1.3.2.1)

V: néhány határon túli szerző műve által ismerje meg a határon túli irodalom jellemzőit, fontosságát és értékét;

K: ismerjen néhány muravidéki magyar irodalmi alkotást.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a határon túli irodalom alakulástörténetét;
- » *egyetemes magyar vonatkozásban is fontos határon túli irodalmi alkotás(ok) révén ismeri a határon túli magyar irodalom etikai és esztétikai dimenzióját;*
- » ismer néhány alapvető muravidéki magyar irodalmi alkotást.

FOGALMAK

◦ határon túli irodalom ◦ regionális irodalom ◦ kisebbségi lét(értelemezés) ◦ identitásképző erő

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.2) KC (3.1.1.1) KC (4.1.1.1) KC (4.5.2.1) KC (5.3.5.3)

Javasolt tevékenységek:

A nemzeti identitás meghatározó szövegeinek olvasása, megbeszélése. A szövegek elhelyezése történelmi kontextusban, a bennük megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása. Tanulói prezentációkkal az egyes határon túli közösségek kulturális, szellemi és irodalmi környezetének összefoglalása. Egy-egy vers feldolgozása otthoni munkával. Egy-egy szövegrészlet jelentésének megteremtése csoportokban végzett poétikai-stilisztikai elemzéssel, előzetes otthoni előkészület alapján.

A tantárgyköziiség megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a földrajz, a szociológia, a filozófia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok (kisfilmek, képek, prezentációk, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók):

- » Tolnai Ottó: Mi volt kérded a legszebb Dániában (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i40thne>)
- » Gion Nándor (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kc6q4lk>)
- » Gion Nándor: A kárókatona még nem jöttek vissza (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/egwyoti>)
- » Kányádi Sándor és Rakovszky Zsuzsa (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q28wtpq>)
- » Kovács András Ferenc (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ljo54u1>)
- » Kovács András Ferenc: Szénailat (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mb1j5lv>)

- » Grendel Lajos és Esterházy Péter (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/79pir7q>)
- » Grendel Lajos: Nálunk, New Hontban (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7hlmhff>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérés, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

KORTÁRS MAGYAR IRODALOM

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A kortárs magyar irodalom a magyar irodalom legújabb korszakát jelenti. A mai/élő szöveg ismerős világszemlélete és nyelvhasználata által kapu lehet az irodalom nagyobb mértékű megkedveléséhez. A kortárs szövegek olvasási és értelmezési keretek megteremtésével fokozzák a diákok olvasási kedvét, segítségükkel a klasszikus szövegeket is jobban megérthetik, hiszen új értelmezést adnak azoknak, mivel a szövegek kulturális összefüggésekben léteznek. Fontos, hogy ezek az élő, érthető szövegek is részei legyenek az oktatásnak, kitágítva az irodalom befogadásának szemléleti keretét. Az ajánlott irodalmi művek a kortárs magyar irodalom reprezentatív szövegei, és a tanárok tájékozottsága, esztétikai ízlése határozza meg, melyekre esik a választás.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

»Mi a helyzet a kortárs irodalom oktatásával – szerintem. Nem vagyok szakember, nem értek hozzá, *egyszerűen* érdekel, ugyanis érdekelt, érintett, ezért tehát elfogult, az viszont lehet, hogy vagyok: előre bejelentem elfogultságomat. Nem lesz szüksége *erre a magyarra* egy tizenennyolc év körüli, normális, az átlagosnál biztos magasabb intelligenciájú, érzelmileg átlagosan kondicionált magyar embernek, ez minimum érdekes, nem? Épp kiejti az életéből *a magyar*(irodalma)t.

És azzal együtt engem. Kihagyja, mert kihagyták belőle. Kihagytak belőle.

Szükség, így tudja ez a csinos kis hidrogénezett bomba, igen, de miért tudja így? Kitől tudja, miért a kihagyás, mi a jóisten történik ezzel a súlyos és fontos tantárggyal, a legsúly- és fontosabbal? Mi lesz ebből, mitől lett ez, satöbbi, volna még pár retorikus kérdésem. Az oktatás a kulcs.«

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ebz55ch>)

Olvasásra javasolt szövegek:

- » Tóth Krisztina: Vonalkód (Langyos tej című novella)
- » Garaczi László: Pompásan buszozunk! (HO)
- » Kukorelly Endre: Rom. A szovjetónió története (részlet), 1956, Vojtina-redivivus
- » Darvasi László: Szerezni egy nőt (részlet)
- » Parti Nagy Lajos: A büfti gének (részlet), Kispárizs, A fagyott kutya lába, A hullámzó Balaton
- » Závada Péter: (Akkezdet Phiai) slam poetry
- » Spiró György: Prah

KORTÁRS MAGYAR IRODALOM

CÉLOK

A diák:

K: ismerje a magyar irodalom alakulását a rendszerváltás után;

KC (1.3.2.1)

K: az önéletrajzi és a történelmi regényen keresztül ismerje meg a kortárs próza megújulását;

KC (2.1.1.1)

K: ismerje a kortárs költészet különböző beszédmódjait;

K: ismerje a kortárs magyar drámai irodalom jellemzőit;

KC (2.2.1.1)

K: műfordítások révén ismerje meg a magyar–szlovén és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokat.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

- » ismeri a magyar irodalom alakulását a rendszerváltás után;
- » ismeri a kortárs próza, líra és dráma főbb jellemzőit;
- » vannak ismeretei a szlovén és a magyar irodalom kapcsolatáról.

FOGALMAK

◦ kortárs magyar irodalom ◦ önreflexió ◦ fiktív önéletrajz ◦ szabadvers ◦ slam poetry

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) **KC** (1.3.2.1) **KC** (1.3.4.2) **KC** (3.1.1.1) **KC** (4.1.1.1) **KC** (4.5.2.1)

Javasolt tevékenységek:

A kortárs irodalom műveinek értelmezése, poétikai-retorikai elemzése; verselemzési készségek fejlesztése; új poétikai fogalmak megértése, megtanulása; a régi magyar irodalom kortárs magyar irodalomra gyakorolt hatásának megértése.

A tantárgyközi megvalósulásának érdekében a tanár keressen kapcsolódási pontokat a történelem, a földrajz, a szociológia, a filozófia és a pszichológia tantárgyakkal.

Segédanyagok (kisfilmek, képek, kivetítő, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók):

- » Tóth Krisztina: Langyos tej (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3hijsz8>)
- » Tóth Krisztina: Langyos tej Irodalom 12. - SZÖVEGALKOTÁS AZ ÉRETTSÉGIN - Egy mű értelmezése – Az én elvesztése Tóth Krisztina Langyos tej című novellájában (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3hijsz8>)
- » Garaczi László: Pompásan buszozunk! (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ccv3sp4>)
- » Garaczi László: Pompásan buszozunk! (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7oppe1q>)
- » Életmód az 1960-as, 70-es években Magyarországon (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5n9pdr>)
- » Kukorelly Endre: 1956 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/21iv7co>)
- » Kukorelly Endre: Legszebb (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1qv1fnk>)
- » Kukorelly Endre: Vojtina-redivivus (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fhrizql>)
- » Parti Nagy Lajos (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5qawjan>)
- » Spiró György: Prah (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hmjosk>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projektmunkában való részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az anyanyelvi nevelés kiemelt célja a diákok szóbeli és írásbeli szövegalkotási képességének fejlesztése. A hagyományos gimnáziumi irodalomtanításban a szóbeli megnyilvánulás – az ismeretanyag mennyisége miatt – a vártnál talán kisebb mértékben volt jelen. Tantervünk – a tanítási tartalmak csökkentésével párhuzamosan – szakítani próbál ezzel a beidegződéssel, így a drámapedagógiai technikákat, a kutatómunkát és a projekt munkát (is) szorgalmazva, a diákok ezekkel kapcsolatos szóbeli és írásbeli megnyilvánulásait is fontosnak tartja.

A diákok fokozatosan, apróbb lépésekben megtanulnak irodalmi esszét írni, amely a szövegalkotás legmagasabb fokát képviseli, és amelyhez valamennyi taxonómiai szinthez tartozó művet elvégzésének képessége szükséges. Az esszén kívül a diákok irodalmi szövegekhez kapcsolódva pl. leírásokat, jellemzéseket és különböző kreatív írásműveket is létrehozhatnak, továbbá nem művészi szövegeket alkotnak. A téma céljai nem tömbösítve valósulnak meg, hanem az egyes irodalomtörténeti témakörökbe ágyazódva.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A szóbeli megnyilvánulás a szövegalkotás (felelet, kiselőadás) mellett a kooperatív munkaformákban, drámajátékokban, kutatómunkában való részvételt, valamint lírai versek és epikai szövegrészletek könyv nélküli elmondását is magában foglalja. A formatív értékelés elvei szerint a szóbeli produkció előtt beszéljük meg a sikerkritériumokat, a produkciót követően pedig a társak és a tanár értékelése, valamint a diák önértékelése alapján igény szerint adjunk lehetőséget annak javítására/jobbítására is.

A diákok az általános iskola harmadik szakaszában az irodalmi szövegekhez kapcsolódva megfogalmazzák olvasmányélményüket, bemutatják a helyszínt és a szereplőket, kreatív írásműveket alkotnak: más befejezést, előzményt írnak egy adott műhöz, vagy más nézőpontból mesélik azt el. Esszé típusú, irodalomelméleti és -történeti ismereteket követelő szöveget az általános iskolában nem alkotnak, ez a gimnáziumi irodalomtanítás feladata.

A leírtakból kifolyólag fontos szem előtt tartani a fokozatosságot: az egyszerűbb, rövidebb szövegtípusoktól, az esszé elemein keresztül jutunk el a teljes esszé megírásáig. A szlovéniai gimnáziumi oktatásban kétféle irodalmi esszé alkotása van jelen: az ún. értekező iskolai irodalmi esszé (egy vagy két teljes epikai vagy drámai mű vizsgálata, összehasonlítása) és az ún. elemző-értékelő iskolai irodalmi esszé (egy epikai vagy drámai mű részletének az elemzése).

További lehetséges esszétípusok: a) egy adott mű (lírai alkotás, prózai mű vagy dráma) vagy műrészlet problémaközpontú, értelmező bemutatása; b) egy adott mű (lírai alkotás, prózai mű vagy dráma) több szempontú elemzése, értelmezése, értékelése; c) két adott mű (lírai alkotás, prózai mű vagy dráma) vagy műrészlet több szempontú összehasonlító elemzése, értelmezése; d) témakifejtő dolgozat/esszé írása irodalmi témakörben; e) érvelő vagy véleménykifejtő szöveg megfogalmazása (reflektálás egy adott irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdésre, jelenségre).

Az irodalomtanítás egyik fontos feladata az írásbeli szövegalkotási kompetencia olyan szintre való fejlesztése, hogy a diákok az iskolában nem tárgyalt irodalmi szövegeket is tudják önállóan, adott szempontok alapján értelmezni és elemezni. Ennek érdekében az előző két bekezdésben említett valamennyi esszétípus írása javasolt.

A téma céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. szavalóversenyen, fogalmazási versenyen, a Petőfi Sándor tanulmányi versenyen is megvalósíthatjuk.

Segédanyagok (kisfilmek, képek, kivetítő, okostankönyvek, szöveggyűjtemények, videók):

- » Írjunk esszét! (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2620aie>)
- » Hibátlan esszé írása a gyakorlatban (<https://mersz.hu/blog/essze-irasa/>)
- » Az értekezés, a tanulmány és az esszé (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/0fingo7>)
- » Témakifejtő dolgozat a középszintű írásbeli vizsgán (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kwkl7ot>)

SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

CÉLOK

A diák:

K: vegyen részt az olvasott szövegekről, azok adaptációiról szóló beszélgetésekben, kooperatív munkaformákban és drámajátékokban, törekedve az erőszakmentes kommunikációra;

KC (1.1.5.1 | 3.3.2.1 | 1.2.3.1 | 2.1.2.1)

K: tudja szóban és írásban összefoglalni a befogadott irodalmi szöveg (vagy adaptációja) tartalmát, tudja megfogalmazni a művel kapcsolatos benyomásait, meghatározni a témát, hangulatot;

K: mutassa be a helyszínt, jellemezze és csoportosítsa a szereplőket, vizsgálja meg cselekvéseik motivációit;

K: foglaljon állást a megjelenített erkölcsi és egyéb kérdésekkel kapcsolatban, fejlesztve a másság iránti elfogadását;

KC (3.3.4.3)

K: tudja szóban és írásban aktualizálni a művekben felvetődő erkölcsi és egyéb kérdéseket;

KC (1.3.3.1)

K: szóbeli és írásbeli véleménykifejtésében és állásfoglalásában tudjon érveket és ellenérveket használni;

V: tudja a szöveg szóbeli és írásbeli értelmezésében és elemzésében alkalmazni a más tantárgyaknál (művészettörténet, zene, történelem, pszichológia stb.) szerzett ismereteit;

KC (1.3.2.1)

K: műértelmező tevékenysége során alkalmazza a megfelelő irodalmi fogalmakat, helyezze el a szöveget a szerzői életműben és irodalomtörténeti korszakban;

K: tudjon két irodalmi szöveget formai és tartalmi sajátosságai alapján összevetni;

KC (1.1.1.1)

K: ismerje az iskolai irodalmi esszé fajtáit és azok formai, valamint tartalmi követelményeit, azoknak eleget téve fejlessze az esszéírás képességét;

KC (1.1.1.1 | 1.3.4.1 | 2.2.2.1 | 2.2.1.1)

K: készítsen kreatív írásművet az adott szöveghez kapcsolódóan, pl. nezőpontváltással való elbeszélés, fiktív napló, levél, interjú írása stb.;

KC (1.3.3.1)

K: írásművéhez, szóbeli feleletéhez és kiselőadásához készítsen vázlatot/felelettervet;

KC (5.1.2.1 | 5.1.2.2)

K: ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, a pontos és megfelelő szóhasználatra, a helyesírássra és a helyesejtésre;

KC (1.1.1.1)

K: értékelje saját és társai szövegét, kézikönyvek segítségével javítsa ki a hibáit;

KC (1.1.5.1 | 5.1.4.1)

K: számítógépes alkalmazások segítségével szerkessze meg és mutassa be az írásművét;

KC (4.1.3.1)

V: vegyen részt hagyományos vagy digitális iskolaújság szerkesztésében;

KC (4.3.1.1 | 1.2.3.1)

K: tudjon kiselőadást készíteni egy vagy több irodalmi műről, szerzőről, témáról, irodalmi kérdéskörrel;

K: tudjon ismert irodalmi szöveget szövegűen és kifejezően felolvasni, memoriterek (verseket, prózai szövegeket) megtanulni és kifejezően előadni.

KÖVETELMÉNYEK

A diák:

» részt vesz az olvasott szövegekről, azok adaptációiról szóló beszélgetésekben, kooperatív munkaformákban és drámajátékokban;

- » szóban és írásban összefoglalja irodalmi szöveg (vagy adaptációja) tartalmát, megfogalmazza a benyomásait, meghatározza a témát, a hangulatot;
- » bemutatja a helyszínt, jellemzi és csoportosítja a szereplőket, megvizsgálja cselekvéseik motivációit;
- » szóban és írásban kritikusan értékeli a szöveget/az adaptációt, kifejti saját véleményét a szöveg egészéről és egyes elemeiről, állást foglal a megjelenített erkölcsi és egyéb kérdésekkel kapcsolatban;
- » aktualizálja a művekben megjelenített erkölcsi és egyéb kérdéseket;
- » szóbeli és írásbeli véleménykifejtésében és állásfoglalásában érveket és ellenérveket használ;
- » az értelmezésben és elemzésben alkalmazza a más tantárgyaknál (művészettörténet, zene, történelem, pszichológia stb.) szerzett ismereteit;
- » műértelmező tevékenysége során alkalmazza a megfelelő irodalmi fogalmakat, a szöveget elhelyezi a szerzői életműben és irodalomtörténeti korszakban;
- » összevet két irodalmi szöveget formai és tartalmi sajátosságai alapján;
- » ismeri az iskolai irodalmi esszé fajtáit, az esszéírás során eleget tesz azok formai és tartalmi követelményeinek;
- » kreatív írásművet készít az adott szöveghez kapcsolódóan;
- » írásművéhez, szóbeli feleletéhez és kiselőadásához vázlatot készít;
- » ügyel a szöveg nyelvi megformálására, a pontos és megfelelő szóhasználatra, a helyesírásra és a helyesejtésre;
- » értékeli saját és társai szövegét, kézikönyvek segítségével kijavítja a hibáit;
- » számítógépes alkalmazások segítségével megszerkeszti és bemutatja az írásművét;
- » részt vesz hagyományos vagy digitális iskolaújság szerkesztésében;
- » kiselőadást készít egy vagy több irodalmi műről, szerzőről, témáról, irodalmi kérdéskörrel;
- » szöveghűen és kifejezően felolvas ismert irodalmi szöveget, megtanul és kifejezően előad memoriterek (verseket, prózai szövegeket).

FOGALMAK

- irodalmi szöveg ◦ adaptáció ◦ tartalom ◦ téma ◦ hangulat ◦ cselekmény ◦ jellemzés ◦ műértelmezés
- műelemzés ◦ iskolai irodalmi esszé ◦ véleménykifejtés ◦ állásfoglalás ◦ érv ◦ ellenérv ◦ értékelés
- aktualizálás ◦ reflektálás ◦ kreatív írás ◦ vázlat ◦ kiselőadás ◦ memoriter ◦ szereplő ◦ nézőpontváltás

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A diák az osztályozást megelőző, a tanítás szerves részét képező fejlesztő értékelés során szóban és/vagy írásban folyamatosan bizonyítsa a haladását, pl.: feleltetés, felmérő, témazáró dolgozat, projekt munkában való

részvétel, különböző produktumok (pl. szöveg szempontok szerinti feldolgozása, bemutatása szóban vagy írásban, egyénileg vagy párban, kreatív írás, történetmondás, jellemzés, magatartásformák vizsgálata, a probléma aktualizálása) létrehozása. Az értékelés előre megadott szempontok és a diákok által is ismert követelmények alapján történjen, az érvényben levő szabályzatban leírtakkal összhangban.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

A. Jászó, A. (2007) A magyar nyelv könyve. Trezor Kiadó. Budapest.

Antalné Szabó, Á., Gonda Zs., Major É., Raátz J., Szabó É. (2019) A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest.

Bajor, P., Balogh L., Bucsi Szabó, Zs., Polonkai M., Révész, György B. (2019) A tehetség kézikönyve. MATEHETSZ. A tehetség kézikönyve. MATEHETSZ. ([A tehetség kézikönyve. MATEHETSZ.](#))

Boronkai, D. (2005) A szövegértő olvasás szintjei és feladattípusai. Magyartanítás 4: 15–25.

Bárdossy, I., Dudás, M., Pethőné Nagy, Cs., Priskinné Rizner, E. (2002) A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és a reflektív tanulás lehetőségei. Pécsi Tudományegyetem. Pécs–Budapest.

Czimer, Gy., Balogh, L. (2010) Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése. ([Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése.](#))

Czimer, Gy., Kovács, Sz., Miklósvölgyi, M. (2015) Az irodalomtanítás új útjain. Szaktárnet. Debreceni Egyetem.

Fenyő, D. Gy. (2022) Az irodalomtanítás módszertana 1–2. (Második, javított kiadás). Éthosz és praktikák. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3szlypg>

Fűzfa, B. (2016) Élményközpontú irodalomtanítás. Kreativitás, produktivitás, kultúramegelés a digitális korban. Szombathely. Kreativitás, produktivitás, kultúramegelés a digitális korban ([Kreativitás, produktivitás, kultúramegelés a digitális korban](#))

Gonda, Zs. (2013) A digitális szövegek olvasásértésének fejlesztése az olvasási stratégiák segítségével. Anyanyelv-pedagógia.

H. Molnár, E.: Kooperatív módszerek a gyakorlatban. Szövegértés – szövegalkotás – anyanyelvi tapasztalatszerzés (Módszertani kézikönyv tanító szakos hallgatók és gyakorló tanítók számára): kooperativ_modszerek.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/scmcvmv>)

Kálmán, L., Molnár, C. (2009): A nyelvi nevelés módszertana. Educatio Társadalmi Nonprofit Kft. Budapest.

Keszler, B., Lengyel, K. (2019) Kis magyar grammatika. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Keszler, B., Lengyel K. 2018. Magyar grammatikai gyakorlókönyv. Műszaki Könyvkiadó. Budapest.

Kiefer, F. (szerk.) (2011) Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Kovács, Sz. Tehetséggondozás az irodalmi alkotótevékenységben (381–400.)

Kucserka, Zs. (2010) Az irodalomtanári mesterség gyakorlata és módszertana. Educatio.

László H., Písnjak M., Forgács A., Horvat L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ Ljubljana.

https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dn761o1_NYELV_mint_anyanyelv_Gimnazium.pdf

László H., Písnjak M. (2012) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Szakközépiskola. Szakiskolát kiegészítő szakközépiskolai program. ZRSŠ. Ljubljana. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nxqebbc>

László, H., Písnjak, M. (2012) Kétnyelvű szakiskolai programok. Magyar mint anyanyelv. Tanterv. ZRSŠ Ljubljana.

Módszertani útmutató magyar nyelv és irodalomból. IX. osztály (2021). Bukarest.

Módszertani útmutató magyar nyelv és irodalomból. X. osztály (2022). Bukarest.

Módszertani útmutató magyar nyelv és irodalomból. XI. osztály (2023). Bukarest.

Módszertani útmutató magyar nyelv és irodalomból. XII. osztály (2024). Bukarest.

Pethőné, N. Cs. (2005) Módszertani kézikönyv. Korona kiadó. Budapest.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yaqd93>

Písnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

Steklács, J. (2013) Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wgyv5dx>

Szikszainé Nagy I. (2006) Leíró magyar szövegtan. Osiris Kiadó. Budapest.

Szikszainé Nagy I. (2003) Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás. Osiris Kiadó. Budapest.

Szikszainé Nagy I. (2008) Magyar stilsztika. Osiris Kiadó. Budapest.

Tantárgyi program. Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) V–VIII. osztály. Bukarest, 2017.

Tóth, L. (szerk., ford.) (1998) A nyelv és irodalom és a társadalomismeret tanítása a tehetségeseknek. In A tehetségesek tanítása. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. 1641–90. A nyelv és irodalom és a társadalomismeret tanítása a tehetségeseknek ([A nyelv és irodalom és a társadalomismeret tanítása a tehetségeseknek](#))

Tölgyessy, Zs. (2018) A drámapedagógia elmélete és gyakorlata. Akadémiai Kiadó.

NYELV ÉS TÁRSADALOM

EMBER ÉS NYELV

Kiss, J. (1995) Társadalom és nyelvhasználat – Szociolingvisztikai alapfogalmak. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

A NYELVVÁLTOZATOK

Parapatics, A. (2020). A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tények, problémák, javaslatok – Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 209. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

KOMMUNIKÁCIÓ**KOMMUNIKÁCIÓ, TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ, KÖZÖSSÉGI MÉDIA**

Nagy-Varga, Z. (2021). Kommunikációfejlesztés középiskolás diákok körében. Akadémiai Kiadó.
<https://doi.org/10.1556/9789634547167>.

A SZÖVEGEK VILÁGA**SZÖVEGTAN**

Szikszainé N., I. (2007) Magyar stilisztika. Budapest. Osiris Kiadó.

Laczkó, K. (2010) Adalékok a szövegtan tanításához. Anyanyelv-pedagógia. XVII. évf. (4.)
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d88m9v3>

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA**HANGTAN ÉS ALAKTAN**

Kozmács, I. (2008) Ismeretek a nyelvről – nyelvészeti alapismeretek. Segédanyag a Bevezetés a nyelvészetbe című kurzushoz. Konstatin Filozófus Egyetem, Nyitra.

Kertész, Zs. (2007) Nyelvtan 1. Tanári útmutató. Hangok és hangtani jelenségek. Sulinova KHT. Budapest.

Imrényi, A. (2022) Az iskolai mondatelemzés: hogyan tovább? Anyanyelv-pedagógia XV. évf. (3)
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3npmxjv>

NYELVROKONSÁG ÉS NYELVTÖRTÉNET**NYELVTÖRTÉNET**

Nádasdy, Á. (2020) Milyen nyelv a magyar? Corvina Kiadó. Budapest.

HELYESÍRÁS ÉS HELYESEJTÉS**HELYESÍRÁS**

A magyar helyesírás szabályai – Új magyar helyesírás – 12. kiadás. (2021) Akadémiai Kiadó. Budapest.

Laczkó, K., Mártonfi, A. (szerk.) (2025) Osiris Helyesírás – új kiadás. Osiris Kiadó. Budapest

HELYESEJTÉS

Hernádi, S. (2006) Beszédművelés. Osiris Kiadó. Budapest.

Thoroczkay, M. (2013) Beszédtechnikai gyakorlókönyv. Holnap Kiadó. Budapest.

Montágh, I. (2019) Tiszta beszéd. Holnap Kiadó. Budapest.

FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT

KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRHASZNÁLAT

Szűts, Z. (2020) A digitális pedagógia elmélete. Akadémiai Kiadó. Budapest

<https://doi.org/10.1556/9789634545859>

Gonda, Zs. (2019) A digitális szövegek olvasása és megértése In. Antalné Sz. Á. (et al) A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése. ELTE: Budapest. 134–160. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/22m4ssu>

AZ IRODALOM HATÁRTERÜLETEI

IFJÚSÁGI IRODALOM

Arató L. (2016) Védőbeszéd a ponyvairodalom mellett. Könyv és Nevelés. 2016/2.

Donelson, Kenneth L. – Nilsen, Alleen Pace (2004). Literature for today's young adults. 7. kiad. Pearson/Allyn and Bacon, Boston. p. 200.

László H., Písnjak M. (2012) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Szakközépiskola. Szakiskolát kiegészítő szakközépiskolai program. ZRSŠ. Ljubljana <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nxqebbc>

László, H., Písnjak, M. (2012) Kétnyelvű szakiskolai programok. Magyar mint anyanyelv. Tanterv. ZRSŠ Ljubljana.

A KLASSZIKUS ÉS KORTÁRS KRIMI

Arató L. (2016) Védőbeszéd a ponyvairodalom mellett. Könyv és nevelés. 2016/2.

Donelson, Kenneth L. – Nilsen, Alleen Pace (2004). Literature for today's young adults. 7. kiad. Pearson/Allyn and Bacon, Boston. p. 200.

László H., Písnjak M. (2012) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Szakközépiskola. Szakiskolát kiegészítő szakközépiskolai program. ZRSŠ. Ljubljana <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nxqebbc>

László, H., Písnjak, M. (2012) Kétnyelvű szakiskolai programok. Magyar mint anyanyelv. Tanterv. ZRSŠ Ljubljana.

SCI-FI, FANTASY ÉS DISZTÓPIA

Arató L. (2016) Védőbeszéd a ponyvairodalom mellett. Könyv és nevelés. 2016/2.

Donelson, Kenneth L. – Nilsen, Alleen Pace (2004). Literature for today's young adults. 7. kiad. Pearson/Allyn and Bacon, Boston. p. 200.

László H., Písnjak M. (2012) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Szakközépiskola. Szakiskolát kiegészítő szakközépiskolai program. ZRSŠ. Ljubljana <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nxqebbc>

László, H., Písnjak, M. (2012) Kétnyelvű szakiskolai programok. Magyar mint anyanyelv. Tanterv. ZRSŠ Ljubljana.

RÉGI KOROK IRODALMA

ANTIK IRODALOM

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

BIBLIA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A KÖZÉPKOR IRODALMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A RENESZÁNSZTÓL A FELVILÁGOSODÁSIG

A RENESZÁNSZ IRODALMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A BAROKK IRODALMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A FRANCIA KLASSZICISTA DRÁMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A FELVILÁGOSODÁS IRODALMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A ROMANTIKÁTÓL A REALIZMUSIG

SZEMELVÉNYEK AZ EURÓPAI ROMANTIKA IRODALMÁBÓL

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A MAGYAR ROMANTIKA IRODALMA

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A REALIZMUS IRODALMA

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMÁBÓL

Irodalom 12. OH-MIR12TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

SZEMELVÉNYEK A 20. SZÁZAD VILÁGIRODALMÁBÓL

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

Irodalom 11. OH-MIR11TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

Irodalom 12. OH-MIR12TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

A NYUGAT ÉS SZELLEMI KÖRE

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

PRÓZAI MŰVEK A NYUGATBAN

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

LÍRAI MŰVEK A NYUGATBAN

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR IRODALMA**TRAUMA ÉS IRODALOM**

Irodalom 12. OH-MIR12TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

A SZÁZADKÖZÉP MAGYAR IRODALMA

László, H., Piszjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

Irodalom 12. OH-MIR12TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM

Irodalom 12. OH-MIR12TA. Tanmenetjavaslat. Oktatási Hivatal.

SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

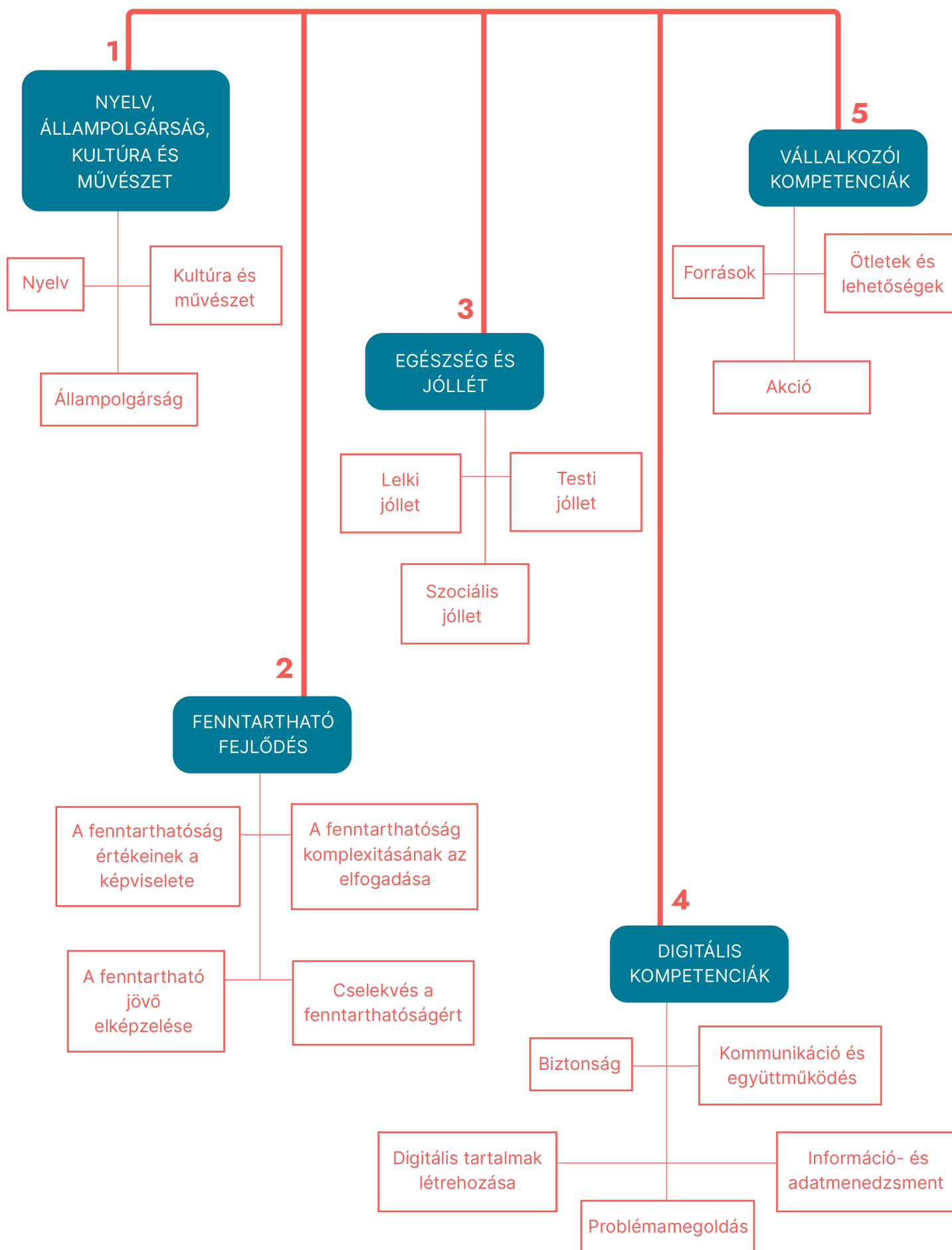
SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

László, H., Pisnjak, M., Forgács, A., Horvat, L. (2008) Magyar nyelv mint anyanyelv tanterv. Gimnázium. Kétnyelvű (szlovén–magyar) gimnázium, Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

MELLÉKLETEK

A KÖZÖS CÉLOK TERÜLETEINEK KULCSCELJAI

1 /// NYELV, ÁLLAMPOLGÁRSÁG, KULTÚRA ÉS MŰVÉSZET

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BEÉPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 NYELV

1.1.1 Szakszövegek	1.1.1.1 Fejlessze a különböző szövegtípusokban (dolgozat, poszter, összefoglaló, leírás, beszélgetés stb.) való kifejezőkészségét az egyes tantárgyaknál.
1.1.2 Szaknyelv	1.1.2.1 Legyen tisztában azzal, hogy az egyes tantárgy tartalmainak az elsajátítása egyben a tantárgy szaknyelvi terminológiájának az elsajátítását is jelenti, azaz a nyelv tanulását a fogalmak és a logikai összefüggések szintjén. 1.1.2.2 Fejezze ki magát a tantárgy megfelelő terminológiájának a használatával, ügyelve a szaknyelvhasználat megfelelő szóbeli és írásbeli szintjére.
1.1.3 A nyelv mint rendszer univerzális leírása	1.1.3.1 Minden tantárgynál legyen tisztában a nyelvek közötti hasonlóságokkal és különbségekkel, ezt vegye figyelembe az idegen nyelvű anyagok, a fordítóprogramok, a nagy nyelvi modellek, az automatikusan lefordított weboldalak stb. használatakor is. 1.1.3.2 Fogja fel, hogy a különböző nyelveket hasonló módon írhatjuk le; ezért a tanítási nyelvi órákon szerzett ismereteket alkalmazza az idegennyelv-oktatásban, és fordítva: legyen képes összehasonlítani a tanult nyelveket, és azonosítani a köztük lévő hasonlóságokat és különbségeket.
1.1.4 Az olvasás fontosságának a tudatosítása	1.1.4.1 Minden tantárgynál rendszeresen olvasson, változatos olvasmányokat válasszon, azokat értse meg, alaposan elemezze, és kritikusan értékelje.
1.1.5 A nyelv és az erőszakmentes kommunikáció	1.1.5.1 A kommunikációs készségeit erőszakmentes kommunikációban fejlessze.

1.2 ÁLLAMPOLGÁRSÁG

1.2.1 Az emberi jogoknak és kötelességeknek az állampolgári etika alapvető értékeként és alapjaként való ismerete és elfogadása	1.2.1.1 Az emberi jogokat közös európai és alkotmányosan meghatározott értéként és etikai keretként ismerje fel, értse meg és fogadja el. 1.2.1.2 Fogja fel, hogy az emberi jogok egyetemesek és feltétel nélküliek, továbbá azt, hogy a szabadság és az egyenlőség értékeit érvényesítik. 1.2.1.3 Fogja fel és fogadja el, hogy a jogok létezésének feltétele, hogy tiszteletben tartsuk mások egyenlő jogainak az egyéni kötelezettségét. 1.2.1.4 Fogja fel és fogadja el, hogy mások egyenlő jogai tiszteletben tartásának a kötelessége önmagában véve kötelesség (nem csupán egyéni érdekből származó jog). 1.2.1.5 Az emberi jogokat és kötelességeket úgy értelmezze és fogadja el, mint az emberi méltóság, a méltányosság, az igazság, a törvényesség, a tulajdon, a megkülönböztetésmentesség és a tolerancia tiszteletben tartásának az értékein alapuló valamennyi állampolgár számára közös alapvető etikai (erkölcsi) normát.
1.2.2 Etikai reflexió	1.2.2.1 Ismerje fel, hogy vannak olyan erkölcsi kérdések, amelyekre nincsenek előre adott, mindenki által elfogadott válaszok. 1.2.2.2 Fejlessze az erkölcsi kérdések iránti érzékenységet, a másokkal való gondolkodás képességét azokról.
1.2.3 Együttműködés másokkal a közösségben és a közösségért	1.2.3.1 Működjön együtt másokkal a közös cél érdekében, tegyen és valósítson meg olyan javaslatokat, amelyek minőségi változást hoznak a közösségekben. 1.2.3.2 Saját tevékenykedése során tudatosítsa a demokratikus közösségről való gondoskodás fontosságát, valamint a közösséghez való tartozás jelentőségét saját és mások jóléte érdekében.
1.2.4 Aktív állampolgárság és politikai szerepvállalás	1.2.4.1 A politikának a kihívások közös kezelésében, jóllétünk biztosításában, a kompromisszumkeresésben és a konfliktuskezelésben betöltött pozitív jelentőségét felismerve, ismerje meg a demokratikus politikai szerepvállalás különböző formáit, és kapcsolódjon be az emberek életét befolyásoló politikai folyamatokba.
1.2.5 A kritikus gondolkodáshoz, az aktív állampolgársághoz szükséges tudás	1.2.5.1 Az egyes tantárgyaknál szerzett tudását alkalmazva váljék kritikus és aktív állampolgárrá.

1.3 KULTÚRA ÉS MŰVÉSZET

1.3.1 A kultúra és a művészet befogadása, megélése és értékelése	1.3.1.1 Ösztönösen vagy tudatosan (egyénileg és csoportosan) teremtsen kapcsolatot a kultúrával, a művészettel, a művészi élménnyel és az alkotás folyamatával, felismerve ennél saját megélését, beleélve magát mások tapasztalataiba.
1.3.2 Ismerkedés a kultúrával és a művészettel	1.3.2.1 Ismerkedjen a kultúrával és a művészettel, a művészeti műfajokkal és kifejezőeszközökkel történelmi és kulturális kontextusban.
1.3.3 Önkifejezés a művészetben és a művészetet keresztül	1.3.3.1 Legyen érdeklődő, kutassa az anyagokat és a művészi nyelveket, fejezze ki magát azok segítségével, fejlessze képzelőerejét, mélyítse el és bővítsen ismereteket, nem művészeti területeken is.
1.3.4 Az alkotói folyamat, valamint a kulturális és művészeti eredmények élvezete	1.3.4.1 Lelje örömet az alkotási folyamatban, tudjon örülni saját és mások eredményeinek. 1.3.4.2 Biztonságos, nyitott és támogató tanulási környezetben szabadon fejezze ki kívánságait, valósítsa meg kreatív ötleteit.
1.3.5 Megélem a kultúrát és a művészetet	1.3.5.1 Ápolja értéként a kultúrát és a művészeteket, mind az otthoni, mind az iskolai környezetben, járuljon hozzá az iskola kulturális központként való fejlődéséhez, a kulturális és társadalmi környezetbe való integrációjához.

2 /// FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BEÉPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 A FENNTARTHATÓSÁG ÉRTÉKEINEK A KÉPVISELETE

2.1.1 A fenntarthatóság értékelése	2.1.1.1 Kritikusan értékelje saját és a társadalom értékeinek a fenntarthatósághoz való viszonyát, jelenlegi képességeire és társadalmi helyzetére való tekintettel.
2.1.2 A méltányosság támogatása	2.1.2.1 Tevékenykedése során tartsa tiszteltben a méltányosságot, az egyenlőség és az együttérzés etikai elveit.
2.1.3 A természet népszerűsítése	2.1.3.1 A természeti rendszerekhez való felelős hozzáállását alapozza azok összetettségének, valamint a természeti és társadalmi rendszerek kapcsolatainak a megértésére.

2.2 A FENNTARTHATÓSÁG KOMPLEXITÁSÁNAK AZ ELFOGADÁSA

2.2.1 Rendszerszintű gondolkodás	2.2.1.1 A kiválasztott problémát holisztikusan közelítse meg, figyelembe véve a környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok összefüggéseit. 2.2.1.2 Ítéltse meg az egyén és a társadalmi csoportok társadalombeli működésének, valamint a társadalom helyi, regionális, nemzeti és globális szintű működésének a rövid és hosszú távú hatásait.
2.2.2 Kritikai gondolkodás	2.2.2.1 A természeti környezet, az élőlények, valamint a társadalom szempontjából kritikusan ítélje meg a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos információkat, nézeteket és igényeket, figyelembe véve a személyes, társadalmi és kulturális háttér eredményezte különböző nézőpontokat.
2.2.3 A probléma megfogalmazása	2.2.3.1 A probléma megfogalmazásakor vegye figyelembe a probléma jellemzőit (egyértelműség, meghatározottság szempontjából) és a megoldás jellemzőit (meghatározottság, rendszerszintűség szempontjából), valamint a résztvevők bevonását.

2.3 A FENNTARTHATÓ JÖVŐ ELKÉPZELÉSE

2.3.1 Műveltség a jövőért	2.3.1.1 Ismeretei, a tudományos megállapítások és a fenntarthatósági értékek alapján értse meg és értékelje a lehetséges, valószínűsíthető és elvárt fenntartható jövőképeket (forgatókönyveket). 2.3.1.2 Értékelje az elvárt fenntartható jövő eléréséhez szükséges intézkedéseket.
2.3.2 Rugalmasság	2.3.2.1 A fenntartható jövőre törekedve vállaljon kockázatokat, a bizonytalanságok ellenére is tudjon alkalmazkodni, cselekvései során hozzon fenntartható döntéseket.
2.3.3 Kutatói szemléletmód	2.3.3.1 Komplex fenntarthatósági problémák tervezése és megoldása során alkalmazza és integrálja a különböző tudományágak ismereteit és módszereit, javasoljon kreatív és innovatív ötleteket és megoldásokat.

2.4 CSELEKVÉS A FENNTARTHATÓSÁGÉRT

2.4.1 Politikai kötelezettségvállalás	2.4.1.1 A demokratikus elveket figyelembe véve kritikusan értékelje a politikákat a fenntarthatóság szempontjából, és vegyen részt a fenntartható politikák és gyakorlatok kialakításában helyi, regionális, nemzeti és globális szinten.
2.4.2 Kollektív intézkedés	2.4.2.1 A fenntarthatóság érdekében tett erőfeszítései és intézkedései során vegye figyelembe a demokratikus elveket, aktívan és elkötelezetten (konstruktívan) működjön együtt másokkal.
2.2.3 Egyéni kezdeményezés	2.4.3.1 Legyen tisztában saját lehetőségeivel és felelősségével a fenntartható cselekvés és fellépés terén, egyéni, kollektív és politikai szinten.

3.1 LELKI JÓLLÉT

3.1.1 Öntudatosság	3.1.1.1 Érzékelje és ismerje fel saját megéléseit (érzések, érzelmek, gondolatok, értékek, szükségletek, vágyak) és saját viselkedését. 3.1.1.2 Tapasztalatai révén értse meg saját megélése szempontjainak (érzések, érzelmek, gondolatok, értékek, szükségletek, vágyak) az összefüggéseit különleges helyzetekben (pl. amikor sikert vagy kudarcot él át a tanulásban és a szociális kapcsolatokban).
3.1.2 Önirányítás	3.1.2.1 Legyen képes irányítani/kezelti saját észlelését és viselkedését (pl. stresszes tanulási és szociális helyzetekben). 3.1.2.2 Fejlessze az önbizalmát és az önbecsülését. 3.1.2.3 Hatékonyan kezelje a bizonytalanságot és a komplexitást. 3.1.2.4 Hatékonyan kezelje és szervezze meg a tanulási időt és a szabadidőt.
3.1.3 Célok kitűzése	3.1.3.1 Azonosítsa saját érdeklődési körét, tulajdonságait, erősségeit és gyengéit, ennek megfelelően tervezze meg rövid és hosszú távú (szellemi, fizikai, szociális és tanulási) céljait. 3.1.3.2 Kövesse nyomon a tervezett célok elérését és változását. 3.1.3.3 Fejlessze az elkötelezettségnek és a kitartásnak, valamint a jutalmazás késleltetésének a képességét.
3.1.4 Rugalmas gondolkodásmód	3.1.4.1 Fejlessze személyes rugalmasságát, a fejlesztő gondolkodásmódot, a kíváncsiságot, az optimizmust és a kreativitást. 3.1.4.2 Hatékonyan kezelje a proaktív gondolkodásmódot igénylő problémaszituációkat.
3.1.5 Felelősség és autonómia	3.1.5.1 Erősítse a felelősségtudatát és az autonómiát, óvja meg a személyes integritását.

3.2 TESTI JÓLLÉT

3.2.1 Mozgás és ülés	3.2.1.1 Fogja fel a napi testmozgás fontosságát az egészség és a jó közérzet szolgálatában. 3.2.1.2 Erősítse a mozgás iránti pozitív hozzáállását. 3.2.1.3 Végezzen különböző mozgástevékenységeket, stresszoldóként is a megterhelő mindennapokban. 3.2.1.4 Ismerje a hosszan tartó ülés káros hatásait, alakítson ki szokásokat az ülés megszakítására és csökkentésére.
3.2.2 Étrend és táplálkozás	3.2.2.1 Értse meg a kiegyensúlyozott étrend fontosságát. 3.2.2.2 Egészséges táplálkozási szokásokat alakítson ki. 3.2.2.3 Pozitív hozzáállást alakítson ki az élelmiszerek és az étkezés iránt.
3.2.3 Kikapcsolódás és pihenés	3.2.3.1 Fogja fel a szellemi vagy fizikai megterhelést követő pihenés és kikapcsolódás fontosságát. 3.2.3.2 Sajátítson el különböző relaxációs technikákat, és használja azokat, amelyek a legjobban működnek az esetében. 3.2.3.3 Fogja fel a megfelelő alvási szokások fontosságát a hatékony fizikai és szellemi működés, valamint viselkedés szempontjából.
3.2.4 Biztonság	3.2.4.1 Ismerjen meg különböző, az egészségmegőrzést szolgáló védőintézkedéseket. 3.2.4.2 Biztonságosan és felelősségteljesen járjon el, ügyelve saját és mások egészségének a megőrzésére.
3.2.5 A függőség különböző formáinak a megelőzése	3.2.5.1 Szerezzen ismereteket a függőség formáiról és fokozatairól, valamint arról, hogyan lehet azokat az egészséges életmód segítségével elkerülni vagy megelőzni.

3.3 SZOCIÁLIS JÓLLÉT

3.3.1 Társadalmi és sokszínűség tudatosság	3.3.1.1 Tudatosítsa saját észlelését és viselkedését a másokkal való kapcsolatokban. 3.3.1.2 Ismerje és ismerje fel a sokféleséget mind a közvetlen (osztály, társak, család), mind a tágabb (iskola, helyi közösség, társadalom) környezetében.
3.3.2 Kommunikációs készségek	3.3.2.1 Fejlessze az aktív hallgatást, az asszertív kommunikációt, a mások iránti érdeklődést és a másokkal való törődés kifejezésének a képességét.
3.3.3 Együttműködés és konfliktusmegoldás	3.3.3.1 Erősítse az együttműködési képességét, valamint a tiszteletteljes és asszertív kommunikáción, az egyenlőségen alapuló minőségi kapcsolatok kialakításának és fenntartásának képességét az osztályban, a családban, az iskolában és a tágabb közösségben. 3.3.3.2 Konstruktívan vegyen részt különböző típusú kapcsolatokban különböző területeken.
3.3.4 Empátia	3.3.4.1 Erősítse a másik nézőpontja megértésének és magáévá tételének a képességét. 3.3.4.2 Ismerje fel az ön maga és a másik észlelése közötti határokat. 3.3.4.3 Irányítsa a kapcsolatokban saját viselkedését, egyszerre több nézőpontot figyelembe véve.
3.3.5 Proszociális magatartás	3.3.5.1 Erősítse a másoknak nyújtandó segítség szükségességének a felismerését és tudatosítását. 3.3.5.2 Ismerje fel saját segítség iránti igényét és a segítségkeresési stratégiákat. 3.3.5.3 Erősítse a társadalmi felelősségvállalást.

4 /// DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BEÉPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMÁCIÓ- ÉS ADATMENEDZSMENT

4.1.1 Adatok, információk és digitális tartalmak keresése és szűrése	4.1.1.1 Fejezze ki információs igényét; adatokat, információkat és digitális tartalmakat keressen digitális környezetben, fejlessze személyes keresési stratégiáit.
4.1.2 Adatok, információk és digitális tartalmak értékelése	4.1.2.1 Elemezze, hasonlítsa össze és kritikusán értékelje az adatok, információk és digitális tartalmak hitelességét, megbízhatóságát.
4.1.3 Adatok, információk és digitális tartalmak kezelése	4.1.3.1 Legyen képes adatokat és információkat gyűjteni, feldolgozni, bemutatni és tárolni (merevlemezen, felhőben, pendrive-on stb.), majd azokat később előhívni.

4.2 KOMMUNIKÁCIÓ ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS

4.2.1 Interakció digitális technológiák használatával	4.2.1.1 Tudjon többféle digitális technológia használatával másokkal kommunikálni, értse a megfelelő kommunikációs eszközöket az adott helyzetben.
4.2.2 Megosztás digitális technológiák segítségével	4.2.2.1 Megfelelő digitális technológiák segítségével tudjon másokkal adatokat, információkat és digitális tartalmakat megosztani. Közvetítő szerepben működjön, és ismerje a hivatkozási és forrásmegjelölési gyakorlatokat.
4.2.3 Állampolgári részvétel digitális technológiák segítségével	4.2.3.1 Legyen képes megkeresni és használni digitális szolgáltatásokat a társadalomban való részvételhez. Keressen olyan csoportokat, amelyek az ő érdekeit képviselik, és amelyek segítségével tevékenyen változtatási javaslatokat tehet.
4.2.4 Együttműködés digitális technológiák segítségével	4.2.4.1 Legyen képes kiválasztani a közös tartalomkészítéshez szükséges digitális eszközöket, és törekedjen a tagok közti együttműködésre.
4.2.5 Netikett	4.2.5.1 A digitális technológiák és hálózatok használata során igyekezzék az adott csoportban érvényes viselkedési normáknak megfelelni.
4.2.6 A digitális személyazonosság kezelése	4.2.6.1 Hozzon létre egy vagy több digitális személyazonosságot, azokat tudja kezelni, védje meg saját jóhírért, felelősségteljesen bánjon az interneten és különböző digitális környezetekben a digitális eszközök és szolgáltatások alkalmazásával létrejött adatokkal.

4.3 DIGITÁLIS TARTALMAK LÉTREHOZÁSA

4.3.1 Digitális tartalmak fejlesztése	4.3.1.1 Különböző formátumokban digitális tartalmakat állítson elő és szerkesszen.
4.3.2 Digitális tartalmak szerkesztése	4.3.2.1 A digitális tartalmakat gazdagítsa képek, zene, videofelvételek, vizuális effektusok stb. hozzáadásával.
4.3.3 Szerzői jog és engedélyek	4.3.3.1 Ismerje a szerzői jogokat és a licenceket. Tartsa tiszteltben a szerző jogokat, és azokra megfelelően hivatkozzon.
4.3.4 Programozás	4.3.4.1 Legyen képes utasítást írt egy számítógépes rendszernek egyszerű probléma megoldásához végrehajtásához. Tudja kijavítani a program egyszerűbb hibáit.

4.4 BIZTONSÁG

4.4.1 Eszközök védelme	4.4.1.1 Eszközeit és digitális tartalmait óvja megfelelő (erős) jelszóval, szoftverrel és biztonságos kezeléssel, ne hagyja őket felügyelet nélkül nyilvános helyen stb.
4.4.2 A személyes adatok és a magánélet védelme	4.4.2.1 A digitális környezetben óvja meg személyes és más adatait, azonosítsa a megbízható digitális szolgáltatásokat.
4.4.3 Az egészség és a jóllét védelme	4.4.3.1 Megfelelő mértékben alkalmazza a digitális technológiát, ügyelve a fizikai és lelki jóllétre, kerülve a digitális médiumok káros hatását.
4.4.4 Környezetvédelem	4.4.4.1 Legyen tisztában a digitális technológiák és használatuk környezeti hatásaival.

4.5 PROBLÉMA MEGOLDÁS

4.5.1 Technikai problémák megoldása	4.5.1.1 Azonosítsa és oldja meg a digitális eszközök működtetése és a digitális környezetek használata közben felmerülő egyszerű technikai problémákat.
4.5.2 Igények és technológiai válaszok megfogalmazása	4.5.2.1 Azonosítsa és mérje fel az igényeit, azokhoz igazodva válasszon és használjon digitális eszközöket.
4.5.3 Digitális technológiák kreatív alkalmazása	4.5.3.1 A digitális technológia segítségével hozzon létre megoldásokat és újításokat a folyamatokban és a termékekben.
4.5.4 A digitális kompetencia terén jelentkező hiányosságok felismerése	4.5.4.1 Ismerje fel a digitális kompetenciájában meglévő hiányosságokat, azokat szükség szerint jobbita és fejlessze, ezzel másokat is támogatva.

5.1 ÖTLETEK ÉS LEHETŐSÉGEK

5.1.1	Lehetőségek felfedezése	5.1.1.1 Autentikus problémákban fedezze fel a lehetőségét annak, hogy saját maga és mások számára értéket teremtsen.
5.1.2	Kreativitás és innováció	5.1.2.1 A kihívások megoldása során alkalmazza kreatív módon a tudását és tapasztalatait a jobb megoldások létrehozásában. 5.1.2.2 Vegye számba a probléma lehetséges megoldásait (ötleteit) törekedve arra, hogy értéket teremtsen mások számára.
5.1.3	Jövőkép	5.1.3.1 Alkosson jövőképét, amely tartalmazza a válaszokat arra a kérdésre, mit akar tenni a jövőben, milyenné szeretne válni, és milyen közösség kialakításához szeretne hozzájárulni.
5.1.4	Ötletek értékelése	5.1.4.1 Értékelje a megoldásokat úgy, hogy vegye figyelembe a mások jóllétét biztosító elvek szempontjait, és válassza ki a megfelelő megoldást.
5.1.5	Etikus és fenntartható gondolkodás	5.1.5.1 Ismerje fel és értékelje a döntéseinek és a cselekedeteinek a közösségre és a környezetre kiváltott hatását.

5.2 FORRÁSOK

5.2.1	Öntudat és énhatékonyság	5.2.1.1 Azonosítsa saját kívánságait, erősségeit és hiányosságait, higgyen abban, hogy pozitívan tudja befolyásolni az embereket és a helyzeteket.
5.2.2	Motiváció és kitartás	5.2.2.1 Legyen pozitív beállítottságú, magabiztos, és a kihívás megoldására összpontosítson. 5.2.2.2 Legyen kitartó az összetettebb feladatok megoldásában is.
5.2.3	Források mozgósítása	5.2.3.1 Tegyen szert az ötletektől a cselekvésig való eljutáshoz szükséges (anyagi, nem anyagi és digitális) információkra és eszközökre, azokat felelősségteljesen és hatékonyan kezelje, betartva a hatékony idő- és pénzügyforrás-használat elvét.
5.2.4	Más személyek mozgósítása	5.2.4.1 Bátorítson és motiváljon másokat a közös feladatok megoldására. 5.2.4.2 Keressen megfelelő segítséget más személytől (pl. társtól, tanártól, szakembertől stb.) vagy szakmai közösségtől. 5.2.4.3 Fejlessze az eredmények eléréséhez szükséges hatékony kommunikációs, tárgyalási, vezetői készségeket.
5.2.5	Pénzügyi műveltség	5.2.5.1 Különböző élethelyzetekben azonosítson és oldjon meg pénzügyi kihívásokat (pénzügyi eszközök forrásai, pénzkezelés, kapcsolattartás, ügyintézés pl. bankban, biztosítótársasággal és más pénzügyi intézményben, a szükséges pénzforrásokkal, kockázatokkal, valamint a hitelfelvétellel és befektetéssel, megtakarítással kapcsolatos döntések felmérése). 5.2.5.2 Felelős pénzügyi döntéseket hozzon a (személyes és közösségi) jóllét elérése érdekében. 5.2.5.3 Tegyen szert a minőségi mindennapi és szakmai élethez szükséges pénzügyi ismeretekre.

5.3 AKCIÓ

5.3.1	Kezdeményezőkézség	5.3.1.1 Vegyen részt és ösztönözzön a kihívások megoldásában, vállalva az egyéni és csoportos felelősséget.
5.3.2	Tervezés és irányítás	5.3.2.1 A problémamegoldás során tűzzön ki rövid, közép- és hosszú távú célokat, határozza meg a prioritásokat, és készítsen tervet. 5.3.2.2 Alkalmazkodjon az előre nem látható változásokhoz.
5.3.3	A bizonytalanság, kétértelműség és kockázat kezelése	5.3.3.1 Az előre nem látható helyzetekre pozitív hozzáállással és a sikeres megoldásra törekedve reagáljon. 5.3.3.2 A bizonytalanság, a kétértelműség és a kockázat csökkentése érdekében a döntéshozatal során hasonlítsa össze és elemezze a különböző információkat.
5.3.4	Másokkal való együttműködés	5.3.4.1 Működjön együtt különböző egyénnel vagy csoportokkal. 5.3.4.2 Az esetleges vitás kérdéseket konstruktív módon oldja meg, szükség esetén kössön kompromisszumot.
5.3.5	Tapasztalati tanulás	5.3.5.1 A kihívások leküzdésével szerezzen új tapasztalatokat, és azokat vegye figyelembe a további döntések meghozatalakor. 5.3.5.2 Ítéltse meg a kitűzött célok megvalósításának az eredményességét, felismerve ebben a további tanulás lehetőségét. 5.3.5.3 Ismerje fel a megszerzett tudás új helyzetekben való aktív alkalmazásának a lehetőségét. 5.3.5.4 A visszajelzéseket alkalmazza a vállalkozói kompetenciája további fejlesztésében.